

СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ПАНТЕЛЕЈ 2011 – 2015

„Пантелеј, дах природе и традиције у граду“

Август 2011. године

Општина Пантелеј тежи да постане пољопривредна ризница града Ниша, рекреативна оаза Нишлија и становника околних градова и омиљена дестинација домаћих и иностраних туриста заинтересованих за историју, културну традицију, природне лепоте и екстремне спортове. Активирањем пољопривредних, рекреативних и туристичких потенцијала и стварањем предуслова за развој малих и средњих предузећа, ГО Пантелеј жели да у наредних пет година изађе из круга сиромашних општина, да унапреди могућности за запошљавање својих грађана и подигне ниво њиховог квалитета живота у областима екологије, културе, образовања и здравства.

УВОД

Стратегија одрживог развоја ГО Пантелеј за период од 2011. до 2015. године је општи стратешки план развоја општине који даје смернице и подстицаје за будући развој. Она дефинише одрживи развој као циљно оријентисан, дугорочан, свеобухватан и синергетски процес који утиче на све аспекте живота (економски, социјални, културни, еколошки и институционални). Стратегија је оријентисана на стварање одрживог модела који на квалитетан начин задовољава потребе и интересе грађана, а истовремено елиминира или значајно умањује утицаје који представљају претњу или штету по животну средину и природне ресурсе. Одрживи развој у ужем смислу предвиђа такво коришћење природних ресурса које дозвољава да се ти ресурси могу природно обновити. А у ширем смислу, под одрживоћу развоја се подразумева подмирење садашњих потреба на начин који не угрожава будућност.

Процес стратешког планирања одвија се кроз један низ фаза: а) фазу припреме; б) фазу консултација и истраживања; в) фазу стратешке анализе; г) фазу стратешког програмирања; д) фазу писања скице стратегије; ђ) други круг консултација, е) фазу финализације; и ж) фазу имплементације, мониторинга и евалуације.

Фаза припреме укључује формирање тима за израду стратегије, дефинисање обухвата стратегије и времена и буџета потребног за њену израду. Фаза консултација и истраживања би требало да укључи све заинтересоване актере и служи да се идентификују локални проблеми, да се установе потребе интересних група у заједници и да се одреде приоритети. У фази анализе се добијени подаци анализирају и врши идентификација кључних питања, потреба заједнице и стратешких приоритета. У овој фази врши се анализа окружења (економских, политичких и културних трендова), анализа капацитета актера планирања и идентификовање стратешких тема – изазова на које ће анализа морати да да одговоре. Фаза стратешког програмирања укључује избор критеријума при одређивању приоритета, избор базичних стратегија, дефинисање циљева и резултата и развијање дугорочних финансијских пројекција. У фази писања скице стратегије користе се резултати стратешке анализе и стратешког програмирања, а скица се потом дискутује унутар пројектног тима, изабраних градских/општинских званичника и партнерских агенција. Други круг консултација врши се са кључним актерима у заједници да би се кроз овај дијалог, стратешки документ побољшао и допунио. У фази финализације се, на основу прикупљених реакција на скицу стратегије, стратегија допуњује и делимично прерађује, након чега следи њена промоција. Фаза имплементације, мониторинга и евалуације укључује дефинисање механизма мониторинга који обезбеђују да стратегија остане на зацртаном курсу и одређивање датума када ће резултати стратегије бити евалуирани.

Процес израде овог стратешког документа текао је у две фазе. Прва фаза је трајала од марта 2010. до јануара 2011. године и она је углавном била посвећена стратешкој анализи ресурса општине и окружења. Резултати ове фазе забележени

су у првом делу стратешког документа. Радну групу за израду социо-економских анализа чинили су запослени у Управи Градске општине Пантелеј и представници јавних предузећа, ресорних Управа Града Ниша и других релевантних институција из области привреде, туризма, спорта, културе, здравства, социјалне заштите и образовања.

У процес рада били су укључени Татјана Илић из Управе за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине; Татјана Балабан из Управе за пољопривреду и развој села; Иван Ђорђевић из Управе за комуналне делатности, енергетику и саобраћај; Павлина Михајленко из Управе за образовање, културу, омладину и спорт; Слободан Зејак, Тања Радовановић и Бојан Митић из Јавног предузећа за газдовање шумама „Србијашуме“; Срђан Савић из Нишког културног центра; Јасмина Митић-Виденовић из Националне службе за запошљавање – Филијала Ниш; Габријела Чех из Завода за заштиту природе Србије; Небојша Крстић из Туристичке организације Ниша; Горан Радоичић из ЈКП „Медијана“; Слободан Ђорђевић из ЈКП „Горица“; Драгољуб Миљојковић из Јавно-водопривредног предузећа „Србијаводе“ ВПЦ „Морава“ Ниш; Мирољуб Станковић из ЈП Завод за урбанизам; Саша Јовичевић и Славољуб Благојевић из основне школе „Чегар“; Дејан Јордановић из ЈКП „Наисус“; Сениша Митковић, Драган Милосављевић; Зоран Митић и Иван Радичевић из Дирекције за изградњу града Ниша; Јасмина Димитријевић из Дома здравља Ниш; Властимир Станојевић, председник Сафари клуба Ниш; Ана Илић из организације „Простор“ и Ненад Поповић из Одбора за грађанску иницијативу.

У овом делу посла, као извори података коришћени су статистички подаци Републичког завода за статистику; Статистички годишњаци Града Ниша; Енциклопедија Ниша; веб странице „Споменици културе у Србији“ и „Манастири и цркве града Ниша“; медијски извештаји, упитници које су попуњавали чланови Радне групе из области за које су њихове институције надлежне; базе података управе Градске општине Пантелеј и архивска документација. Веома важан извор информација представљали су и Стратегија развоја Града Ниша 2009 – 2020; Стратегија безбедности Града Ниша; Стратегија Развоја малих и средњих предузећа и предузетништва на територији Градске општине Пантелеј 2009-2013.

У другој фази од фебруара до јуна 2011. године ушло се у процес стратешког програмирања у коме су дефинисани визија одрживог развоја Градске општине Пантелеј, стратешки приоритети, стратешки циљеви и пројекти кроз које ће они бити остваривани.

На овим задацима био је ангажован радни тим у ужем саставу који су чинили: Славиша Динић, председник ГО Пантелеј; Драгана Михајловић, шеф кабинета председника ГО Пантелеј; арх. Мирољуб Станковић, урбаниста/планер; мр Данко Јовић, биолог; Александра Брзаковић, начелница Управе за пољопривреду и развој села Града Ниша; Милош Стојадиновић, сарадник за стратешко планирање; Иван Павловић, сарадник на пројектима у Управи за пољопривреду и развој села Града Ниша и координатор на изради Стратегије одрживог развоја ГО Пантелеј у првој

фази; Властимир Станојевић, председник клуба за екстремне спортове „Сафари“; Марина Каралеић, сарадник у кабинету председника ГО Пантелеј за стратешко планирање и Слађана Илић, саветник у процесу стратешког планирања ГО Пантелеј. Модератор ове друге фазе процеса стратешког планирања и израде финалног стратешког документа био је мр Предраг Цветичанин.

У активности око израде стратегије били су укључени и чланови Координационог тела за израду Стратегије одрживог развоја општине Пантелеј у саставу:

1. Славиша Динић, председник Градске општине Пантелеј;
2. Сениша Стојановић, председник Скупштине Градске општине Пантелеј;
3. Марко Филиповић, шеф одборничке групе ДС;
4. Саша Видојковић, шеф одборничке групе СРС;
5. Јован Јанковић, шеф одборничке групе Г17 плус-Реформистичка странка;
6. Срђан Јовановић, одборник Скупштине Градске општине Пантелеј;
7. Радован Михајловић, одборник Скупштине Градске општине Пантелеј;
8. Зоран Радовановић, одборник Скупштине Градске општине Пантелеј;
9. Дејан Блажевић, одборник Скупштине Градске општине Пантелеј.

Оно по чему се стратешко планирање разликује од дугорочног планирања, јесте што се код другорочног планирања претпоставља да је окружење стабилно и да су правци његовог развоја предвидиви. Насупрот томе, једна од основних претпоставки стратешког планирања јесте нестабилност и непредвидљивост окружења у коме се план реализује. Утолико резултат стратешког планирања није план у класичном смислу речи (*ко треба да уради шта и до када*), него пре свега одређивање *правца* развоја, који се онда у зависности од економских, политичких, технолошких, културних околности остварује комбиновањем одређених типова ресурса и активности.

Томе треба додати и чињеницу да су материјални ресурси општине Пантелеј јако ограничени, те да није било могуће направити петогодишње финансијске пројекције за реализацију овог плана који би већим делом почивали на буџету саме општине, односно на предвидљивим изворима финансирања. Због тога је првенствени циљ ове стратегије да свим заинтересованим странама - од републичких и градских органа, запосленима у ГО Пантелеј, јавним установама, предузећима, а посебно грађанима - буде потпуно јасно шта су приоритети општине у дугорочном периоду (а посебно у наредних пет година), да би усклађеном акцијом – лобирањем код виших органа власти, конкурисањем код међународних и домаћих донатора, заговарањем у јавности одређених циљева, подстицањем самоорганизовања грађана – они могли бити остварени.

На основу анализа ресурса којима располаже општина, њених снага и слабости, али и анализа окружења (политичког, економског, социјалног и технолошког) – такозваних SWOT и PEST анализа – у овом документу дефинисана је визија развоја општине Пантелеј, из које су изведени дугорочни стратешки приоритети. Они су

потом преведени у низ стратешких циљева у једанаест области. Међу њима је, имајући у виду реална органичења (финансијска, кадровска, временска) издвојено и разрађено 30 пројеката на чијем ће се остварењу радити у периоду до 2015. године. Процена је да је њих у овом периоду могуће остварити, а да би њиховим остваривањем развојни потенцијали ГО Пантелеј били значајно унапређени, процес креативне трансформације општине започет и квалитет живота грађана подигнут на виши ниво.

Желећи да овај документ учинимо оруђем које се може користити у конкурисању и заговарању у јавности, одлучили смо се да у презентацији стратешких циљева и пројеката - уместо уобичајено коришћених псеудо-научних табела и графикана који најчешће нису разумљиви никоме осим стручњацима – пројекте представимо у облику скица. А трудили смо се и да, колико је то год могуће, у тексту стратегије избегавамо стручни жаргон, те да стратегију, њене приоритете, циљеве и пројекте приближимо грађанима.

Елементи акционог плана, временске одреднице и индикатори остварења плана уграђени су у саме пројекте, тако да се одатле могу ишчитати, али смо се, желећи да оставимо стратешки документ отвореним, и да пружимо могућност да се он током јавне расправе измени и допуни, одлучили да финални акциони план за 2011/2012 годину детаљно разрадиммо после јавне расправе.

Након основних података о ГО Пантелеј као територијалној јединици и као органу локалне самоуправе, представљени су резултати стратешких анализа и посебно ресурса општине: људских, инфраструктурних, пољопривредних, привредних, природних, туристичких, културних, образовних, спортских. Потом су изложени резултати стратешког програмирања: визија развоја, стратешки приоритети, стратешки циљеви и, на крају документа, пројекти у једанаест области развоја.

1.1. Основни подаци о ГО Пантелеј

Општина Пантелеј се налази на североисточној страни Града Ниша и једна је од пет градских општина. Територија Града Ниша има централни положај у оквиру Нишавског округа. Лежи у доњем Понишављу и северном подручју јужног Поморавља и захвата површину од 596,7 км². Кроз Ниш пролазе и ту се сусрећу бројне локалне, регионалне, државне и међународне саобраћајнице светског значаја, које су утицале на његов укупан развој и формирање као централног насеља југоисточне Србије.

Слика 1: Положај Града Ниша у Републици Србији

Површина Градске општине Пантелеј износи 14.176 ха, 36 а и 62 м², а број становника је по попису из 2002. године био 42.137.

Слика 2: Карта ГО Пантелеј

Поред дела градског насеља, градска општина Пантелеј захвата и пределе Церја и Каменичког Виса на западу, а на истоку се простире до Пасјаче и Ореовца.

Градска Општина Пантелеј је својим већинским делом рурална општина у којој пољопривреда представља традиционално најзаступљенију грану привреде и уједно најзначајнији развојни потенцијал. Градској општини Пантелеј припада 12 брдско – планинских села са близу 3.500 домаћинстава.

Слика 3: Мапа градских општина Ниша

Општина Пантелеј, поред дела урбаног подручја Града Ниша, обухвата и следећа насељена места:

1. <u>Бреница</u>	5. <u>Доњи Матејевац</u>	9. <u>Малча</u>
2. <u>Врело</u>	6. <u>Јасеновик</u>	10. <u>Ореовац</u>
3. <u>Горња Врежина</u>	7. <u>Каменица</u>	11. <u>Пасјача</u>
4. <u>Горњи Матејевац</u>	8. <u>Кнез Село</u>	12. <u>Церје</u>

1.2. Градска општина Пантелеј – орган локалне самоуправе

Градска општина Пантелеј је млада градска општина која је настала након локалних избора, септембра 2004. године. Представнички орган Градске општине Пантелеј, Скупштина општине, конституисана је 11.07.2008. године. Градска општина Пантелеј је уписана у Регистар Завода за статистику 18.11.2004. године.

Градска општина Пантелеј је подручје Града Ниша у коме грађани остварују права на локалну самоуправу утврђена законом, Статутом Града Ниша и Статутом Градске општине Пантелеј.

Органи Градске општине Пантелеј су: Скупштина Градске општине, Председник Градске општине, Веће Градске општине и Управа Градске општине.

Начин рада органа Градске општине Пантелеј уређује се Пословником о раду тих органа.

Скупштина Градске општине Пантелеј

Скупштина Градске општине Пантелеј је највиши орган градске општине који врши основне функције утврђене законом и Статутом Града Ниша. Скупштину чине одборници, које бирају грађани на непосредним изборима тајним гласањем, у складу са законом и Статутом Града Ниша. Скупштина се сматра конституисаном

избором председника Скупштине и постављењем секретара Скупштине. Скупштина Градске општине Пантелеј има 23 одборника.

Стална радна тела Скупштине Градске општине Пантелеј су:

1. Одбор за административна и мандатско-имунитетска питања
2. Комисија за екологију, заштиту животне средине, заштиту споменика и развој туризма
3. Комисија за родну равноправност, једнаке могућности и сарадњу са невладиним организацијама
4. Комисија за здравствену и социјалну заштиту
5. Комисија за образовање, културу, спорт и омладину
6. Комисија за привреду и развој
7. Комисија за комуналну инфраструктуру и месну самоуправу.

Избор и састав сталних радних тела уређују се Пословником Скупштине. Стална радна тела Скупштине имају председника и шест чланова

Председник Градске општине Пантелеј

Председник Градске општине Пантелеј је извршни орган градске општине.

Веће Градске општине Пантелеј

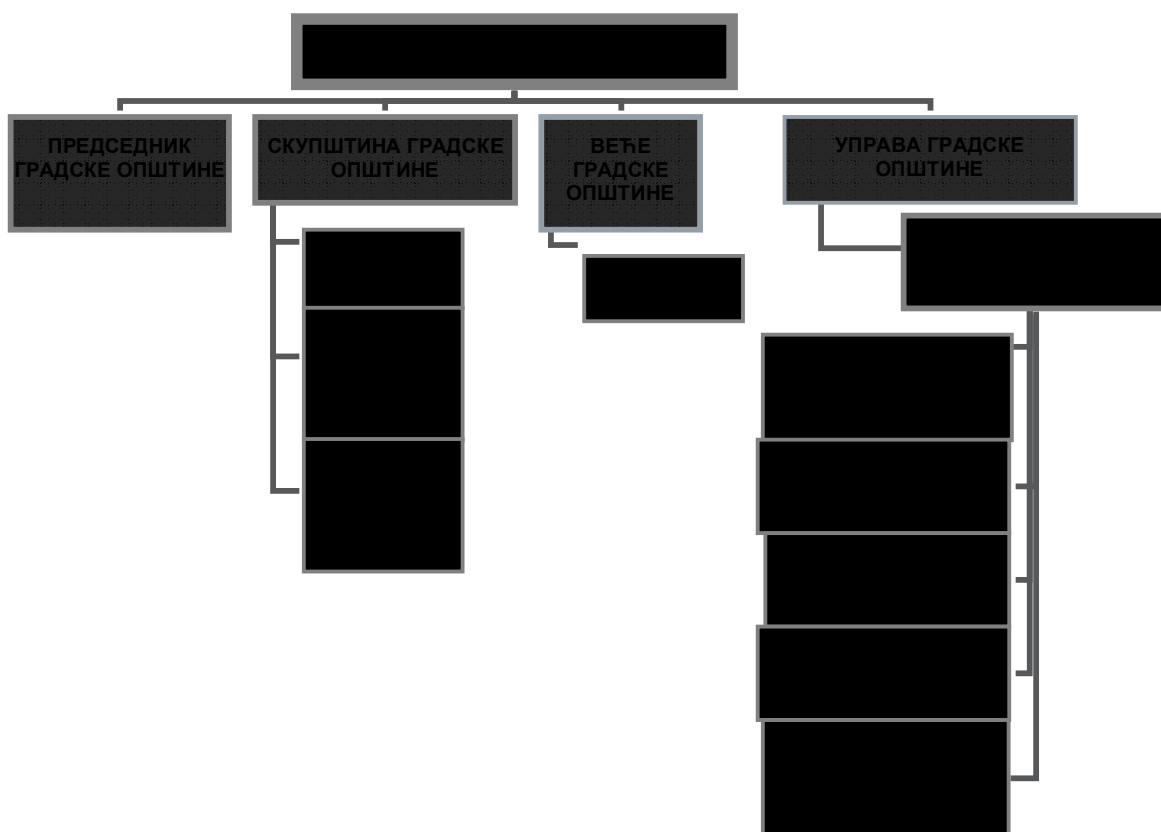
Веће Градске општине је извршни орган градске општине. Веће Градске општине Пантелеј чине Председник Градске Општине Пантелеј, заменик председника и 5 чланова.

Управа Градске општине Пантелеј

Управа градске општине образује се као јединствен орган, којим руководи начелник. У Управи Градске општине образују се унутрашње организационе јединице за вршење сродних послова.

Управу Градске општине чине следеће организационе јединице – одсеци:

- Одсек за послове кабинета председника
- Одсек за правне и заједничке послове
- Одсек за финансије
- Одсек за привреду и локални развој
- Одсек за имовинско-правне и комуналне послове

У градској општини Пантелеј раде 42 запослена, од којих је 5 на одређено време, три постављена лица и једанаест изабраних лица. Од запослених, дванаест је са високом школском спремом, шест са вишом школском спремом, двоје са петим степеном (ВКВ), седамнаест са средњом стручном спремом, са трећим степеном образовања (КВ) три запослена, а са завршеном основном школом двоје.

1.2.1. Буџет општине Пантелеј 2005 - 2010

Укупан буџет ГО Пантелеј (органа локалне самоуправе) од 2005. до 2010. године кретао се од 42.705.387 динара (2005. године) до 87.316.434 динара (2010. године)

Као што се може видети на графикону 1, буџет локалне самоуправе општине Пантелеј током протеклих шест година бележи раст у реалном износу (изражено у ЕУР). Први општински буџет је износио је око 530.000 ЕУР (2005), да би потом постепено растао од око 610.000 ЕУР (2006), 730.000 ЕУР (2007), око 810.000 ЕУР (2008), до око 930.000 (2009). У 2010. години имамо изврстан пад, упркос номинално увећаном динарском износу, на око 870.000 ЕУР.

Графикон 1 - Укупан буџет општине Пантелеј 2005 – 2010 (у ЕУР)¹

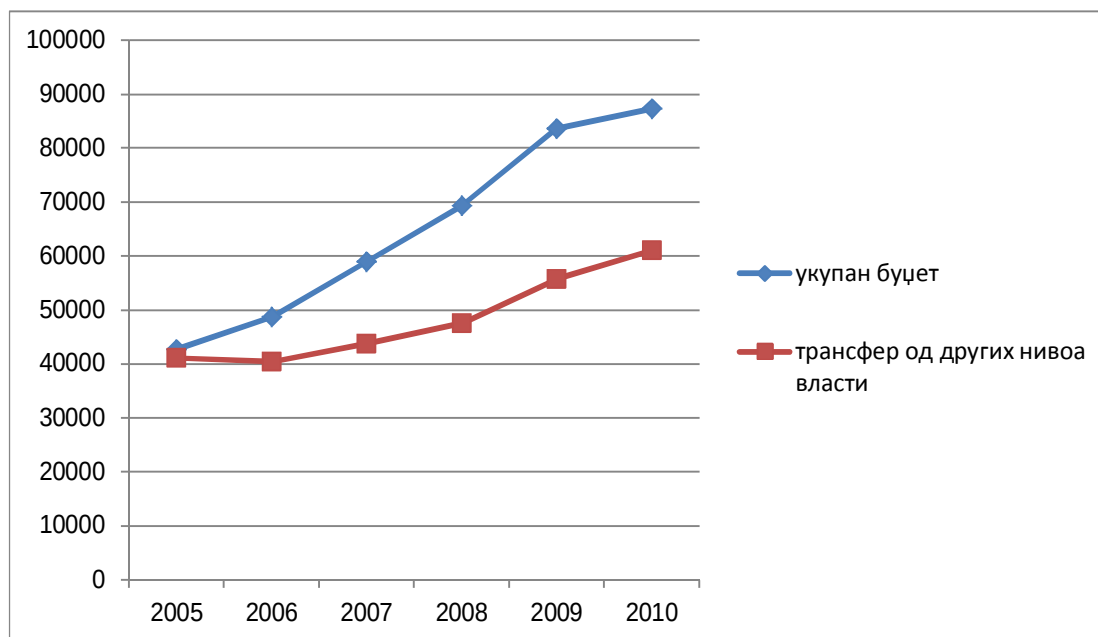

Основу буџетских средстава градских општина чине средства која трансферише виши орган власти, у овом случају углавном Град Ниш. За општину Пантелеј, ова средства су се кретала од 41.087.900,00 динара (или око 510 хиљада ЕУР 2005. године) до 61.031.946,60 динара (или око 610.000 ЕУР) 2010. године.

Оно што је посебно занимљиво и што се може видети на графикону 2, јесте да је повећање буџета органа локалне самоуправе у посматраном периоду превасходно последица увећања других прихода општине. У 2005. средства добијена трансфером од других нивоа власти чинила су 96,2% свих средстава, односно била су готово истозначна са општинским буџетом. Тај проценат је у 2006. години био 83%, у 2007 74,3%, да би се од 2008. године усталио између 66,7% (2009) и 69,9% (2010. године).

¹ С обзиром на промене курса ЕУР током једне календарске године, ови износи не могу бити другачији него приближни, али они опет дају реалнију слику од износа изражених у динарима.

Графикон 2 – Укупан буџет локалне самоуправе Пантелеј и средства добијена трансфером од других нивоа власти (у хиљадама динара)

С обзиром на обим активности и на 46 стално запослених, буџет ГО Пантелеј (као органа локалне самоуправе) од око 900.000 ЕУР је заиста скроман. То се најбоље може видети упоређењем са буџетом града Ниша који је 2010. године био пројектован на око 7 милијарди динара (или око 70 милиона ЕУР). Упркос томе и овим средствима је било могуће покренути бројне активности, као што је и пракса показала.

1.2.2. Услужни центар градске општине Пантелеј

Услужни центар Градске општине Пантелеј формиран је 2007. године са циљем да се осавремени и побољша ефикасност рада локалне самоуправе и да се локална самоуправа приближи грађанима. Поред шалтера општинских служби – писарнице, отворени су и шалтери градских управа – Управа за грађанска стања и опште послове и Управа за финансије, изворне приходе локалне самоуправе и јавне набавке (наплата пореза) као и службе Националне службе за запошљавање и Републичког завода за здравствено осигурање. Осим тога у оквиру Услужног центра ГО Пантелеј постоји и шалтер јавно комуналног предузећа Медијана - обједињена наплата. За особе са инвалидитетом предвиђен је специјални прилаз и наменски шалтер.

Успостављањем Општинског услужног центра, ГО Пантелеј тежи да као савремена локална самоуправа буде ефикасан и ефективан сервис грађана обезбеђујући им квалитетне и транспарентне услуге, информације о општини, али и као канал за добијање повратних информација од грађана у циљу унапређења рада општине.

Градска општина Пантелеј у просеку на годишњем нивоу добије око 400 захтева за комуналну службу (захтеви за одобрењем заузећа јавне површине, притужбе за комуналну инспекцију, итд), пет до десет захтева за регистрацију Скупштине станара и око 250 до 300 захтева за добијање новчане помоћи. Градска управа решава 100% свих поднетих захтева, осим захтева за добијање новчане помоћи, јер су средства за ову намену ограничена.

1.2.3. Одговорност ГО Пантелеј (надлежности)

Градска општина Пантелеј, у оквиру надлежности утврђених Статутом Града Ниша:

1. Доноси Статут, Буџет и завршни рачун буџета градске општине;
2. Доноси програме и спроводи пројекте развоја Градске општине Пантелеј и стара се о унапређењу општег оквира за привређивање у градској општини, у складу са актима Града;
3. Оснива месну заједницу, односно други облик месна самоуправе по прибављеном мишљењу грађана, у складу са законом, Статутом Града Ниша и овим Статутом.
4. Даје мишљење на просторне и урбанистичке планове Града који се доносе за подручје Градске општине Пантелеј;
5. Образује комуналну инспекцију, стара се о одржавању комуналног реда у градској општини и спроводи прописе којима се уређује комунални ред, у складу са законом и актима града;
6. Спроводи поступак исељења бесправно усељених лица у станове и заједничке просторије у стамбеним зградама;
7. Доноси годишњи програм, предузима мере за спречавање штета и учествује у организацији заштите од елементарних и других већих непогода и заштите од пожара и ствара услове за њихово отклањање, односно ублажавање њихових последица, у складу са прописима града;
8. Уређује и обезбеђује коришћење пословног простора којим управља, утврђује висину надокнаде за коришћење пословног простора и врши надзор над коришћењем пословног простора, у складу са посебном одлуком Града;
9. Учествоје у изради програма изградње, одржавања, управљања и коришћења сеоских, пољских и других некатегорисаних путева;
10. Штити и унапређује животну средину и стара се и обезбеђује услове за очување, коришћење и унапређење подручја са природним лековитим својствима;
11. Уређује и утврђује начин коришћења и управљања сеоским водоводима, изворима, јавним бунарима и чесмама;
12. Утврђује културне и спортске манифестације од значаја за градску општину;
13. Стара се о развоју угоститељства, занатства, туризма и трговине, на свом подручју, уређује радно време, места на којима се могу обављати угоститељске делатности и друге услове за њихов рад;

14. Стара се о коришћењу пашњака и одлучује о привођењу пашњака другој култури;
15. Уређује и организује вршење послова у вези са држањем и заштитом домаћих и егзотичних животиња;
16. Подстиче и помаже развој задругарства;
17. Одлучује о постављању монтажних објеката на јавним површинама у складу са планом и прописом Града;
18. Одлучује о одржавању и уређивању гробаља на свом подручју у складу са прописима Града;
19. Предлаже мере за уређење и одржавање спољног изгледа стамбених и пословних објеката, зелених површина, дечијих игралишта, објеката јавне расвете и саобраћајних знакова и сл;
20. Обезбеђује пружање правне помоћи грађанима за остваривање њихових права;
21. Уређује организацију и рад мировних већа;
22. Помаже развој различитих облика самопомоћи и солидарности са лицима са инвалидитетом, као и са лицима која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима и подстиче активности и пружа помоћ организацијама инвалида и другим социјално-хуманитарним организацијама на свом подручју;
23. Подстиче развој културно-уметничког аматеризма;
24. Прописује прекршаје за повреде прописа Градске општине Пантелеј;
25. Уређује и обезбеђује употребу имена, грба и другог симбола Градске општине Пантелеј;
26. Израђује планове одбране за своје подручје, у складу са планом Града;
27. Извршава прописе и друге акте Града и градске општине Пантелеј;
28. Обавља и друге послове од непосредног интереса за грађане, у складу са законом, Статутом и другим прописима Града и овим Статутом.

Као што се може видети надлежности ГО Пантелеј (и других општина у граду) су изузетно мале. За разлику до Града, Градска општина Пантелеј не може да оснива установе и организације у области основног образовања, културе, примарне здравствене заштите, физичке културе, спорта, дечје заштите и туризма, установе у области социјалне заштите; да даје дозволе за почетак рада установа социјалне заштите које оснивају друга правна и физичка лица, да утврђује испуњеност услова за пружање услуга социјалне заштите, утврђује нормативе и стандарде за обављање делатности установа чији је оснивач, доноси прописе о правима у социјалној заштити и обавља послове државног старатеља. Томе треба додати да ГО Пантелеј сарађује са јавним предузећима која су у надлежности Града Ниша.

Упркос томе, надлежности општина омогућавају преузимање одговорности и отварају могућности да се унапреди положај њихових грађана и то првенствено кроз деловање усмерено на подстицање самоорганизовања грађана ради остваривања добра заједнице и на заговарање остваривања одређених општинских циљева у оквиру градских и републичких програма.

1.3. ЛЉУДСКИ РЕСУРСИ - СТАНОВНИШТВО ОПШТИНЕ ПАНТЕЛЕЈ²

Према резултатима пописа из 2002. године у Нишу је живело 250.518 становника, а од тога 42.137 становника у општини Пантелеј. Општина Пантелеј је са 16,8% становника Града, трећа општина у Нишу по броју становника.

Табела 1 – Број становника (Град Ниш и ГО Пантелеј)

Године	Град Ниш – број становника	Број становника општине Пантелеј
2002.	250.518	42.137
2005.	253.214	42.719
2006.	254.164	43.069
2007.	254.970	43.371
2008.	255.295	43.545
2009.	255.479	43.750
2010	255.699	43.993

У табели 2 могу се видети основни контингенти и индикатори становништва, према пројекцијама Републичког завода за статистику за 2009. годину.

**Табела 2 – Основни контингенти и индикатори становништва
(Град Ниш и општина Пантелеј)**

Година 2009	Град Ниш	ГО Пантелеј
Предшколски (0 - 6 година)	17.739 (6,95%)	2.981 (6,81%)
Школско обавезни (7 – 14)	19.517 (7,64%)	3.310 (7,57%)
Фертилни (15 – 49)	61.882 (24,22%)	10,732 (24,53%)
Пунолетни (18+)	209.783 (82,11%)	36,015 (82,32%)
Радни (15 – 64)	176.824 (69,21%)	30.502 (69,72%)
Просечна старост	41,02 година	40,93 године
Индекс старења ³	111,01	110,62

Број становника на територији Градске општине Пантелеј варира, од свега 287 у селу Врело, па до 27.353 на градском подручју општине (према попису из 2002. године – види табелу 3).

² Подаци из Статистичког годишњака Града Ниша за 2010. Годину, коришћени у овом сегменту анализе, добијени су захваљујући љубазности госпође Злате Илић, шефице Одсека за статистику, Управе за привреду, одрживи развој и заштиту животне средине Града Ниша.

³ Индекс старења представља однос старог (60 година и више) и младог (0 – 19 година) становништва.

Табела 3 – Број становника у насељима ГО Пантелеј

71307	ГО Пантелеј	42.137
Шифра насеља	Насеље	Бр.становника
728926	Бреница	555
728977	Врело	287
729027	Горња Врежина	1.180
729086	Горњи Матејевац	2.647
729094	Доња Врежина	4.088
729175	Доњи Матејевац	861
729183	Јасеновик	416
729205	Каменица	1.651
729213	Кнез Село	926
729299	Малча	1.202
792012	Ниш – градски део ГО	27.353
729396	Ореовац	370
729442	Пасјача	295
729604	Церје	306

Оно што је карактеристично за ГО Пантелеј јесу велике миграције из околних насељених места – руралних подручја - у град, тако да на селу углавном остају старачка домаћинства.

Табела 4 – Карактеристике насеља у ГО Пантелеј

Назив насеља	Укупан број становника 2002.	Миграција 1991. – 2002.	Просечна старост	Број домаћин.	Просечан бр. чланова по домаћинству
<u>Бреница</u>	600	-45	39,9	171	3,25
<u>Врело</u>	288	-1	43,8	84	3,42
<u>Горња Врежина</u>	1290	-97	42,0	345	3,45
<u>Горњи Матејевац</u>	2672	-252	43,6	874	3,03
<u>Доњи Матејевац</u>	872	-9	42,7	305	2,82
<u>Јасеновик</u>	416	-40	44,2	128	3,25
<u>Каменица</u>	1690	+790	40,7	560	2,95
<u>Кнез Село</u>	933	+1	45,2	319	2,90
<u>Малча</u>	1205	-44	45,5	371	3,24
<u>Ореовац</u>	370	-79	47,5	129	2,87
<u>Пасјача</u>	295	-90	52,8	118	2,50
<u>Церје</u>	306	-80	50,9	121	2,53

Према подацима пописа из 2002. године, може се видети да су образовна структура града Ниша и ГО Пантелеј повољније од образовне структуре Републике Србије у целини (као што и приличи универзитетском граду). Подаци приказани у табели 5 показују да у Нишу има мање становника без школске спреме (3,8% у односу на 5,7% у Републици Србији), а да их у општини Пантелеј има 3,5%. Грађана са средњошколским образовањем у Нишу има 44,9% (у Републици Србије је тај проценат 41,1%), а у општини Пантелеј 45,5%. И на крају, у Нишу има 10% грађана са факултетским образовањем (у Републици Србије проценат је 6,5%), док је проценат грађана са високим образовањем у ГО Пантелеј виши од републичког просека 7%, иако је нижи од процента за Ниш у целини.

**Табела 5 - Становништво старо 15 и више година,
према полу и школској спреми, по попису из 2002. године**

	Р.Србија total	Р. Србија женски пол	Ниш total	Ниш женски пол	Пантелеј total	Пантелеј женски пол
Без школске спреме	357.552 (5,7%)	280.557 (8,6%)	7.967 (3,8%)	5.913 (5,4%)	1.248 (3,5%)	942 (5,3%)
1 – 3 разреда	126.127 (2%)	88.610 (2,7%)	1.702 (0,8%)	1.295 (1,2%)	356 (1,0%)	279 (1,6%)
4 – 7 разреда	896.847 (14,2%)	522.831 (15,9%)	18.777 (8,8%)	13.098 (11,1%)	3.898 (11,0%)	2.640 (14,8%)
Основно образовање	1.509.462 (23,9%)	810.770 (24,7%)	40.464 (19,1%)	24.157 (22,1%)	6.932 (19,6%)	3.939 (22,0%)
Средње образовање	2.596.348 (41,1%)	1.194.665 (36,4%)	95.205 (44,9%)	44.394 (40,6%)	16.099 (45,5%)	7.264 (40,6%)
Више образовање	285.056 (4,5%)	134.868 (4,1%)	11.936 (5,6%)	4.851 (4,4%)	1.875 (5,3%)	727 (4,1%)
Високо образовање	411.944 (6,5%)	188.847 (5,8%)	21.211 (10,0%)	9.073 (8,3%)	2.484 (7,0%)	1.032 (5,7%)
Непознато	137.895 (2,1%)	58.416 (1,8%)	14.829 (7,0%)	6.498 (5,9%)	2.521 (7,1%)	1.057 (5,9%)
Укупно	6.321.231 (100%)	3.279.564 (100%)	212.091 (100%)	109.279 (100%)	35.413 (100%)	17.880 (100%)

У табели 6 се могу видети подаци о радно активном и издржаваном становништву према попису из 2002. године. Оно што привлачи пажњу јесте да је у Граду Нишу, за разлику од Републике Србије и ГО Пантелеј, број издржаваног становништва био већи од броја активног становништва.

**Табела 6 – Радно активно и издржавано становништво,
према попису из 2002. године**

	Становништво	Свега активно	Обавља занимање	Лица са личним приходима	Издржавано становништво
Р. Србија	7.498.001	3.398.227	2.642.987	1.511.816	2.570.639
Град Ниш	250.518	114.179	85.215	49.939	131.132
ГО Пантелеј	42.137	20.185	14.894	7.356	14.551

Међутим, према подацима из 2007. године (табела 7а) види се да је дошло до драстичног пада броја запослених (на сва три посматрана нивоа), али да је тај пад најдрастичнији у општини Пантелеј, где је на 1000 становника само 121 био запослен. Ситуација се нешто поправила, према последњим доступним подацима, 2009. године (табела 7б), али са само 4.939 запослених и са само 158 запослених на 1000 грађана (готово двоструко мање него у Нишу – 278) јасно је зашто је квалитет живота у општини Пантелеј на доста ниском нивоу.

Табела 7а - Запослени – годишњи просек 2007. године

2007	Запослени укупно	Од тога жене %	Запослени у државном сектору	Предузетници и лица запослена код њих	Запослени на 1000 становника
Р. Србија	2.002.344	43,4%	1.432.851	569.493	271
Град Ниш	78.168	41,7%	61 457	16.711	307
ГО Пантелеј	5 233	45,2%	2 437	2 796	121

Табела 7б - Запослени – годишњи просек 2009. године

2010	Запослени укупно	Од тога жене %	Запослени у државном сектору	Предузетници и лица запослена код њих	Запослени на 1000 становника
Р. Србија	1.889.085	/	1.396.792	492.293	258
Град Ниш	73.314	/	58.897	14.417	278
ГО Пантелеј	4.939	/	2.527	2.412	158

У табелама 8а и 8б може се видети структура запослених по делатностима 2007. и 2010. године. Подаци у табели 8а указују на низак ниво запослених у државном сектору у општини Пантелеј. У Републици Србији у државном сектору ради 71,6%, у Граду Нишу чак 78,6%, док је тај проценат у ГО Пантелеј 46,6%. У општини Пантелеј, од запослених, највећи број људи ради у привреди, прерађивачкој индустрији и трговини на велико и мало.

Табела 8а - Структура запослених (по делатностима) – годишњи просек 2007. године

2007	Укупно	Запослени у државном сектору	Привреда	Ванпривреда	Пољопривреда
Р. Србија	100%	71,6%	51,2%	20,4%	2,7%
Град Ниш	100%	78,6%	54,7%	23,9%	0,8%
ГО Пантелеј	100%	46,6%	36,2%	10,4%	1,1%

Табела 8а - Структура запослених (по делатностима) – годишњи просек 2007. године (наставка)

2007	Прерађивачка индустрија	Грађевинаство	Трговина на велико и мало	Здравствени и социјални рад	Образовање
Р. Србија	19,6%	4,2%	9,8%	7,8%	6,5%
Град Ниш	18,9%	5,5%	12,3%	10,5%	7,5%
ГО Пантелеј	20,0%	4,1%	8,2%	1,5%	7,4%

У 2010. години проценат оних који раде у државном сектору повећан је и у Нишу и у ГО Пантелеј (табеле 86). Вероватније је, међутим, да је то процентуално повећање пре последица опадања броја запослених у приватном сектору, него повећаног запошљавања. У општини Пантелеј, повећао се проценат запослених у привреди, прерађивачкој индустрији и грађевинарству у 2010. години.

Табела 86 - Структура запослених (по делатностима) – годишњи просек 2010. године

2010	Укупно	Запослени у државном сектору	Привреда	Ванпривреда	Пољопривреда
Град Ниш	100%	81,8%	53,3%	28,5%	0,9%
ГО Пантелеј	100%	56,7%	43,8%	12,9%	1,1%

Табела 86 - Структура запослених (по делатностима) – годишњи просек 2010. године (наставка)

2010	Прерађивачка индустрија	Грађевинаство	Трговина на велико и мало	Здравствени и социјални рад	Образовање
Град Ниш	17,0%	4,9%	11,0%	12,6%	8,8%
ГО Пантелеј	23,5%	4,7%	9,6%	2,1%	9,0%

Подаци о незапосленим лицима у периоду од 2007. до 2009. године (у табелама 9, 10 и 11) указују на велики број незапослених у ГО Пантелеј. У 2007. години на 1000 становника, у општини Пантелеј је било чак 156 незапослених. Тај број се смањио 2008. и 2009. године, али је и даље остао значајно виши од републичког просека. Оно на шта такође треба обратити пажњу јесте доста низак ниво, међу незапосленима у општини Пантелеј, оних који траже неквалификоване послове – у Републици Србији је тај проценат 2007 године био 37,2% (а у ГО Пантелеј 20,8%); у 2008. године у Р. Србији 36,7% (а у општини Пантелеј 20,7%); и 2009. неквалификована радна снага чинила је 35,1%, а у ГО Пантелеј само 17,5%. То показује да основу армије незапослених у општини Пантелеј чини квалификована радна снага, чији проблеми могу бити решени само довођењем нових инвеститора и покретањем нових послова који такву радну снагу траже.

Табела 9 - Незапослена лица (стање 31.12.2007)

31.12.2007	Незапослени	Први пут траже посао	Без квалификација	Жене	Незапослених на 1000 становника
Р.Србија	785.099 (100%)	381.501 (48,6%)	292.447 (37,2%)	422.223 (53,8%)	106
Град Ниш	37.457 (100%)	17.110 (45,7%)	8.729 (23,3%)	20.617 (55,0%)	147
ГО Пантелеј	6.776 (100%)	3.079 (45,4%)	1.411 (20,8%)	3.798 (56,1%)	156

Табела 10 - Незапослена лица (стање 31.12.2008)

31.12.2008	Незапослени	Први пут траже посао	Без квалификација	Жене	Незапослених на 1000 становника
Р.Србија	727.621 (100%)	339.733 (46,7%)	267,187 (36,7%)	392.733 (54,0%)	99
Град Ниш	35.979 (100%)	16.151 (44,9%)	8.486 (23,6%)	20.141 (56,0%)	141
ГО Пантелеј	6.328 (100%)	2.977 (47,0%)	1.307 (20,7%)	3.597 (56,8%)	145

Табела 11 - Незапослена лица (стање 31.12.2009)

31.12.2008	Незапослени	Први пут траже посао	Без квалификација	Жене	Незапослених на 1000 становника
Р.Србија	730.372 (100%)	267.104 (36,6%)	256.152 (35,1%)	386.125 (52,9%)	100
Град Ниш	33.381 (100%)	10.583 (31,7%)	6.790 (20,3%)	18.440 (55,2%)	131
ГО Пантелеј	5.651 (100%)	1.781 (31,5%)	988 (17,5%)	3.168 (56,1%)	129

Последњи подаци до којих смо могли да дођемо (из јуна 2011. године) указују на још неке битне карактеристике незапослених у општини Пантелеј, тог кључног проблема који чека своје решење. Из табеле 12 може се видети да је у последњих годину дана дошло до даљег раста незапослених и да је тај индекс већи у ГО Пантелеј, него у Граду Нишу и Нишавском округу.

Табела 12 - Незапослена лица по полу у Нишавском округу и ГО Пантелеј (јун 2011)

30.06.2010	Укупно	Жене	
Нишавски округ	50.302	26.214	
Град Ниш	35.210	18.935	
ГО Пантелеј	6.070	3.312	
30.06.2011	Укупно	Жене	Индекс јун 2010 – Јун 2011
Нишавски округ	53.111	26.192	105,58
Град Ниш	36.634	19.069	104,04
ГО Пантелеј	6.665	3.521	109,80

Табела 13 још једном показује да проблем незапослености у општини Пантелеј није проблем неквалификованих радника. Далеко највећи степен незапослених налази се међу онима који имају завршене средње школе (у ГО Пантелеј чак 39,6% незапослених – насупрот 33% на нивоу Округа и 37,2% на нивоу Града). Међутим, у општини Пантелеј се доста велики проценат и оних са вишом школом 7,7% (VI степен) и факултетом 8,7% (VII степен) налази међу незапосленима.

Табела 13 - Незапослена лица према степену школске спреме (јун 2011)

Степен стручне спреме	Нишавски округ	Град Ниш	ГО Пантелеј
I	11.057 (20,8%)	5.909 (16,1%)	898 (13,5%)
II	1.563 (2,9%)	290 (0,8%)	57 (0,9%)
III	15.070 (28,5%)	9.978 (27,2%)	1.866 (27,9%)
IV	17.544 (33,0%)	13.639 (37,2%)	2.638 (39,6%)
V	782 (1,4%)	608 (1,7%)	111 (1,7%)
VI – 1	2.655 (5,0%)	2.216 (6,1%)	442 (6,6%)
VI – 2	389 (0,7%)	299 (0,8%)	71 (1,1%)
VII – 1	3.994 (7,6%)	3.644 (9,9%)	571 (8,6%)
VII – 2	56 (0,1%)	50 (0,2%)	10 (0,1%)
VIII	1 (0,001%)	1 (0,002%)	1 (0,002%)
Укупно	53.111 (100%)	36.634 (100%)	6.665 (100%)

Ниједна од генерација није поштеђена овог проблема - као што се може видети из табеле 14. Али оно што посебно забрињава, јесте велики број незапослених старијих од 50 година (који у општини Пантелеј чине готово четвртину свих незапослених – 24%) из простог разлога што су њихове шансе за запослење у будућности веома мале.

Табела 14 - Незапослена лица према годинама старости (јун 2011)

Године старости	Нишавски округ	Град Ниш	ГО Пантелеј
15 – 19	1.364 (2,6%)	787 (2,1%)	113 (1,7%)
20 – 24	6.062 (11,4%)	3.904 (10,6%)	723 (10,9%)
25 – 29	7.696 (14,5%)	5.576 (15,2%)	1043 (15,6%)
30 – 34	6.912 (13%)	4.834 (13,2%)	847 (12,7%)
35 – 39	6.280 (11,8%)	4.204 (11,5%)	776 (11,6%)
40 – 44	6.035 (11,4%)	4.063 (11,1%)	775 (11,6%)
45 – 49	6.151 (11,6%)	4.253 (11,6%)	794 (11,9%)
50 – 54	5.928 (11,2%)	4.247 (11,6%)	736 (11,1%)
55 – 59	5.074 (9,6%)	3.649 (10,0%)	642 (9,6%)
60 – 64	1.605 (3%)	1.116 (3,1%)	215 (3,3%)
65+	1 (0,001%)	1 (0,002%)	1 (0,002%)
Укупно	53.111 (100%)	36.634 (100%)	6.665 (100%)

Оно што такође мора да забрињава јесте велики број незапослених који дуго чекају на посао. Према подацима из табеле 15, у општини Пантелеј међу незапосленима има више од петине оних који на посао чекају дуже од 5 година, односно који су већ „хронично незапослени“.

Табела 15 - Незапослена лица према дужини чекања на посао (јун 2011)

Дужина чекања на посао	Нишавски округ	Град Ниш	ГО Пантелеј
До 3 месеца	6.702 (12,6%)	4.610 (12,6%)	833 (12,5%)
3 до 6 месеци	4.616 (8,7%)	3.187 (8,7%)	616 (9,2%)
6 – 9 месеци	3.839 (7,3%)	2.613 (7,1%)	492 (7,4%)
9 – 12 месеци	2.988 (5,6%)	2.137 (5,8%)	396 (5,9%)
1 до 2 године	9.195 (17,3%)	6.334 (17,3%)	1.180 (17,7%)
2 до 3 године	6.445 (12,1%)	4.403 (12,0%)	873 (13,1%)
3 до 5 година	7.305 (13,7%)	5.040 (13,8%)	881 (13,2%)
5 до 8 година	5.358 (10,1%)	3.838 (10,5%)	640 (9,6%)
8 до 10 година	1.902 (3,6%)	1.357 (3,7%)	227 (3,4%)
Преко 10 година	4.761 (9,0%)	3.115 (8,5%)	527 (7,8%)
Укупно	53.111 (100%)	36.634 (100%)	6.665 (100%)

Укратко, упркос веома повољној образовној структури становништва, упркос богатству потенцијалних ресурса, општина Пантелеј и они који је чине су се до сада налазили међу транзиционим губитницима.

1.4. Инфраструктурни ресурси

1.4.1. Путна и железничка инфраструктура

- Положај у Европи

Основни саобраћајни потенцијал подручја јесте Паневропски саобраћајни коридор који са аутопутевима Е-75 и Е-80 и железничким пругама Е-85 и Е-70 представља окосницу шире европске саобраћајне мреже.

- Положај у Србији

Ниш се налази на раскрсници балканских и европских путева. Територију града секу три важна правца међународних путева и железница - неколико путних праваца који повезују Балкан са централном и западном Европом, Влашку низију и Поморавље са Јадраном, Егејским и Црним морем.

Ниш је чвориште највишег ранга у Србији. Укрштање више врста саобраћаја врши се на овом подручју: коридор аутопута, железничке пруге, аеродром и планиране пруге за велике брзине Е-85 и Е-70, железничко чвориште, робно-претоварни центар, оптички каблови, транзитне централе, ТВ и ЦТ предајници, далеководи 400кВ.

- Град Ниш

Главна саобраћајница долази из правца Београда до северне ивице Ниша, одакле се рачва ка југу долином Јужне Мораве и Вардара и води ка Солуну и Атини (Е-75-М1) и истоку долином Нишаве и Марице према Софији, Истанбулу и даље ка Блиском и средњем истоку (Е-80). Правац који од Ниша води на запад ка Приштини, Пећи и Чакору (граница са Црном Гором) повезује будуће аутопутеве Београд - Јужни Јадран и потенцијални аутопут Ђердап – Зајечар - Ниш.

Међународни аутопут на Коридору 10 (деоница Београд-Ниш-Грделица, Е-75) је делимично изграђен. У плану је изградња и реконструкција деонице Грделица-граница Македоније (96км), а планира се изградња аутопута Ниш-граница Бугарске (Е-80) у дужини 86,80км. Положај на Коридору 10 омогућио је почетком '90-их фреквенцију од 4.000.000 туриста годишње (транзитни туризам). Неопходан је завршетак Е-75 и Е-80 и пратећих објеката (мега центри, бензинске пумпе, хотел и др.) као и постављање сигнализације на путу.

Осим споменутих националних и међународних саобраћајних праваца, на територији града је слабије развијен систем регионалних саобраћајница (Ниш-Крушевац-Чачак-Ужице). Постоји 6 регионалних путних праваца.

Основу градске саобраћајне мреже чине магистрални саобраћајни токови на правцу исток-запад, који треба да буду појачани изградњом јужног булевара, северног градског саобраћајног коридора, допунских магистралних саобраћајница дуж северне и јужне рубне зоне града и попречних магистралних саобраћајница, са одговарајућим међусобним везама и прикључцима на трасе аутопута.

Локалну путну мрежу чине систем општинских путева који је у већој мери реализован, али треба нагласити да је потребно одређене правце реконструисати као и испитати могућност трасирања нових праваца и веза.

- Железнички саобраћај

На ширем поручју града постоји 51 укрштање путева и улица са пругама, од којих је 40 у нивоу, а само 11 денивелисано. Денивелисана укрштања са пругама (у зонама Трупале, Црвени Крст и Пантелеј на северу и зони КП дома на југу) изграђена су у склопу изградње аутопута и његових веза са градом.

У ужој зони града, на простору Ниш Путничка – Нишка Бања – Пантелеј – Црвени Крст – Ниш – Путничка има 29 укрштања са пругама, 24 у нивоу и 5 денивелисаних од којих 2 објекта на делу Ниш Путничка – Црвени Крст су пропусти без потребног габарита, који се користе као подвожњаци.

Овај проблем је настао као последица ширења града из долине Нишаве према падинама Суве планине, тако да је пруга постала препрека при повезивању падинских насеља са централном зоном града.

Траса нове пруге је у коридору Државног пута 1. реда М.1.12. тј. аутопута Е-80 од Пантелеја до Просека. Овим се потпуно елиминише међусобни негативан утицај железничког саобраћаја на град и супротно. У том случају сви путнички возови на железничким правцима од Ниша према Београду, Скопљу, Димитровграду, Прахову и супротно одвијали би се кроз железничку станицу Поповац.

1.4.2. Радне зоне

На подручју Градске општине Пантелеј постоје две зоне, „Центар Нитекс“ и „Североисток – Блок 6 – Доња Врежина“ које, према Генералном плану Града Ниша спадају у Радне зоне.

Обе зоне су у процесу реструктурирања у оквиру кога се намена из претежно производне трансформише у складишну, услужну, сервисну, а значајни делови комплекса су ван функције. У целини гледано, то су значајни неискоришћени капацитети који су реална могућност за “brownfield” инвестиције, с обзиром да имају релативно добру и очувану инфраструктуру.

1.4.3. Посебна зона - Комплекс касарне „Пантелеј“

У оквиру 3. измене и допуне ГП-а из 2007.године извршена је промена намене северног дела комплекса – полигона „Ардија“ површине 34,70 ха из војне у цивилну. Комплекс је плански дефинисан у складу са Условима Министарства одбране, Управе за инфраструктуру број 3466-12/06 од 17.04.2007.године

Јужни део комплекса који представља постојећи, ограђени део касарне „Пантелеј“ површине 57,45 ха са претежно изграђеном структуром објеката и уређеним парковским слободним простором, задржан је са статусом из услова: “посебна намена“, а у постпланском периоду биће „нови градски центар“.

Северни део комплекса, ван оgrade постојеће касарне, који захвата неизграђене површине војног полигона „Ардија“, планира се за ново стамбено насеље са наменом „Градски центар са становањем густине 200 – 250 ст./хектару“, са пратећим функцијама снабдевања, основне школе и дечије установе. Комплекс ће према максималној густини од 250 ст./хектару имати 4.895 становника.

Укупан број становника на подручју касарне „Пантелеј“ у планском и постпланском периоду износиће 9.326, што са планираним бројем од 1.860 становника у постојећем стамбеном комплексу насеља „Тесла“ у касарни „Стеван Синђелић“ представља укупно 11.186 становника, за које је планирана нова основна школа и дечија установа.

У североисточном делу комплекса се планира корекција досадашње намене у нову намену према номенклатури постојећег ГУП-а „Градско становање густине 100 – 200 ст./хектару“, ради задржавања постојећег комплекса индивидуалног становања који претходним ГУП-ом није сагледан.

Како се цео комплекс постојеће касарне налази у широј зони Тврђаве и античког Ниша, приликом даљег планирања и реализације намена у овом комплексу потребно је применити законске одредбе прописане за археолошка налазишта, односно у потпуности извршити истраживања на основу којих ће бити прописани услови заштите, презентације и изградње.

1.4.4 ЕНЕРГЕТИКА

1.4.4.1. ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКА

На подручју града Ниша у функцији преносне мреже постоји део преносног система Србије у власништву "ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ" и преносни систем ПД за дистрибуцију електричне енергије "ЈУГОИСТОК" д.о.о. Ниш.

Табела 16 – Електроенергетски ресурси на територији града Ниша

р.б.	н а з и в	трансформација (kV)	снага /MVA/
1.	"Ниш 13"	110/35	2 x 31,5
		110/10	31,5
2.	"Ниш 5"	110/10	20
3.	"Ниш 10"	110/10	31,5
4.	Мрамор	35/10	2 x 4
5.	Хладњача	35/10	8+4
6.	12. фебруар	35/10	2 x 8
7.	Црвени Крст	35/10	2 x 8
8.	Станко Пауновић	35/10	2 x 8
9.	Центар - 1	35/10	10+12,5
10.	Центар - 2	35/10	2 x 12,5
11.	Стеван Синђелић	35/10	2 x 12,5
12.	Ђеле Кула	35/10	2 x 12,5
13.	Апеловац	35/10	2 x 12,5
14.	ЕИ	35/10	2 x 8
15.	Медиана	35/10	2 x 8
16.	Ђуро Салај	35/10	2 x 4
17.	Ниш 8-Ледена Стена	35/10	1x 8
18.	Ратко Павловић	35/10	10 + 12,5
19.	Топоница	35/10	4 + 8
20.	Бубањ	35/10	2 x 4
21.	Островица	35/10	1 x 2,5

Табела 17 - Електроенергетски ресурси на територији општине Пантелеј

Електро-енергетски Ресурси на територији ГО Пантелеј	Преносна мрежа	Напон (kV)		
		110 kV	10,1	
		35 kV	5,3	
		20 kV	0	
		10 kV	83,3	
		0.4 kV	300,7	
	Тrafo станице	Напон (kV)	Број	Укупна снага (MW)
		110 kV/35 kV		
		110 kV/20 kV		
		110 kV/10kV	1	94,5
		35 kV/10kV	1	20
		20 kV /04 kV		
		10 kV /04 kV	141	84,2

1.4.4.2. ГАСИФИКАЦИЈА

Подручје града Ниша снабдева се природним гасом из правца севера, тј. примопредајне станице "Појате". Од Појата до Ниша изграђен је магистрални гасовод МГ-09 ("Појате - Ниш") и то на територији града Ниша од границе са општином Алексинац до главног разделног чвора (ГРЧ) "Ниш" у дужини од 9.605 метара. Од главног разделног чвора "Ниш" до главне мернорегулационе станице (ГМРС) "Ниш - 1" изграђен је гасовод РГ - 09-01 у дужини од 2.535 метара. Са ГМРС "Ниш - 1" врши се снабдевање административног подручја града Ниша природним гасом.

На основу изграђених објеката, тј. капацитета магистралног гасовода МГ-09, главне мернорегулационе станице "Ниш-1" и примарне гасоводне мреже искоришћеност изграђених објеката је изузетно мала.

1.4.4.3. ТОПЛИФИКАЦИЈА

Обезбеђење топлотне енергије на административном подручју града Ниша врши се путем централизованог система топлификације града (пре свега градског подручја јужно од Нишаве), локалних котларница и преко индивидуалних ложишта.

Главне изворе топлотне енергије чине две топлане: ТО "Криви Вир" и ТО "Југ" са инсталисаним капацитетима котлова од 194 MW и још 11 локалних котларница са инсталисаним котловским капацитетима од 48 MW. Од ових котловских капацитета само је 12 MW ван централног градског ткива и то у три локалне котларнице: Мотел "Наис", Психијатријска болница у Топоници и Болница у Кнез Селу. Природни гас као основни енергент користе топлане "Криви Вир" и "Југ", и још пар индустријских котларница, док све остале котларнице као енергент користе мазут или угаљ. Употреба обновљивих извора енергије није заступљена у систему енергетике на територији ГО Пантелеј.

Територија градске општине Пантелеј није укључена у систем градске топлификационе мреже, јер се налази на северној страни Нишаве, која је концепцијски предвиђена за гасификацију.

1.4.5. ВОДОСНАБДЕВАЊЕ

На територији града Ниша у функцији су четири независна изворишта за водоснабдевање: извориште "Студена", извориште "Медијана", регионални систем "Љуберађа" и "Моравски" систем. Међу њима "Љуберађа", "Студена" и "Моравски" захватају воду каптирањем карстних извора и врела, а "Медијана" захвата подземни издан са прихрањивањем подземља водом из Нишаве.

Од укупног броја од 237.491 становника, воду из нишког водоводног система користи 224.621 становник или 94,6%. Локалне, аутономне системе водоснабдевања користе следећа насеља на територији ГО Пантелеј: Бреница, Каменица, Малча, Јасеновик, Врело, Ореовац, Пасјача и Церје.

Табела 18 - Број прикључака на чисту пијаћу воду – сеоска домаћинства на територији Градске општине Пантелеј⁴

Редни број	Насеље	Број прикључака
1.	Ореовац	171
2.	Кнез Село	406
3.	Доњи Матејевац	220
4.	Горњи Матејевац	800
5.	Бреница	110
6.	Јасеновик	125
7.	Малча	500
8.	Пасјача	150
9.	Горња Врежина	320
10.	Каменица	315
11.	Врело	100
12.	Церје	150

Резервоаре на локалитетима у непосредној близини сеоских насеља која су системски повезана на градску мрежу, а налазе се на територији Градске општине Пантелеј имају Кнез Село и Горњи Матејевац. Надлежност и мерење потрошње воде у овим насељима до резервоара припада ЈКП Наисус, а надзор над резервоаром и секундарном водоводном мрежом мештанима ових насеља. У насељима Доњи Матејевац и Горња Врежина разводна мрежа се одржава и читава према регистрованој потрошњи воде на водомеру корисника.

Постоје и пумпне станице за систем насеља Доњи и Горњи Матејевац, Кнез Село и Горња Врежина.

⁴ НАПОМЕНА: Не постоје подаци о броју прикључака за градско подручје Градске општине Пантелеј, већ само податак да на територији Града Ниша постоји око 49.000 прикључака домаћинстава на чисту пијаћу воду.

Табела 19: Резервоарски простор

Насеље	Постојећа запремина резервоара Впост [м ³]
Град Ниш	25.750,0
Горњи Матејевац	1.050,0
Кнез Село	250,0
Малча	120,0
Каменица	100,0
Бреница	60,0
Врело	60,0
Јасеновик	60,0
Ореовац	120,0
Пасјача	60,0
Церје	60,0

1.4.6. КАНАЛИЗАЦИЈА

Од укупног броја насеља, једино Ниш и Нишка Бања имају изграђен и функционално јединствен канализациони систем, чија укупна дужина износи око 450 km. Од приградских насеља само поједина имају делимично изграђену канализацију.

Прикупљање и одвођење отпадних вода Ниша одвија се путем мешовитог канализационог система, општег и сепаратног типа. Изградња сепаратног типа канализације у Нишу је у зачетку и углавном се развија по ободном, периферном делу града или на подручјима која се плански изграђују. Општи тип канализације покрива највећи део територије града. Састоји се од два подсистема, који функционишу независно један од другог. Изграђени су на левој и десној обали Нишаве. Целокупни каналски садржај из градске канализације испушта се у Нишаву без претходног пречишћавања, јер Ниш не поседује постројење за третман отпадних вода.

Главни градски одводници подручја са десне стране Нишаве су “Сомборски”, “Књажевачки” и колектор “12. Фебруар” који се спајају у “Београд-малски” и настављају планираним деснообалним колектором до медошевачког моста и планираног сифонског прелаза. Са десне стране реке планирани су још и: “Рујничко-Хумски” колектор (сливно подручје 606 ha) који полази од насеља Рујник и Хум, прати Хумски поток кроз насеља Горњи и Доњи Комрен и улива се у колектор “12. Фебруар”; и Главни одводник насеља Виник (сливно подручје 37 ha) и Бранко Бјеговић (сливно подручје 104 ha) и “Малчански” колектор.

На ове градске колекторе десне обале Нишаве треба прикључити и насеља Кнез Село (сливно подручје 193 ha), Каменицу и Бреницу (сливно подручје 314 ha) и Чамурлију.

1.4.7. ГРАДСКА ДЕПОНИЈА И УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ

Територија Града Ниша обухвата територије 5 градских општина. Према процени, на овој територији има нешто више од 101.000 домаћинстава. Тренутно се услуга сакупљања и одвожења смећа врши броју од 75.591 домаћинстава, односно $\frac{3}{4}$ од укупног броја домаћинстава. Овде доминирају домаћинства у урбаном градском подручју. Мали број села, која иначе припадају територији града, укључен је у програм редовног одвоза смећа.

Постојећа депонија је лоцирана на граници територије града Ниша (тј. градске општине Палилула) и општине Дољевац, на простору површине од 31,07 ha од чега је на подручју Просторног плана 23,25 ha. Сакупљање и одвожење на депонију је у надлежности државног сектора.

Претходних година, након рока од 5 година у коме је коришћење било допуштено под условом да се претходно изврши санација са минималним мерама заштите и да се припреми документација за прописно затварање по истеку одобреног експлоатационог периода, услед неиспуњења обавеза, постојећа депонија је затварана.

Тренутно су у току активности око санације постојеће депоније и израде документа о регионалном управљању отпадом, што омогућава прерастање досадашњег начина поступања у управљање отпадом. За њима треба да уследи и израда оперативног плана за одређено постројење и активности.

По санацији, уз другачију технологију и у зависности од ње, овај простор може бити прикључен микролокацији Келеш, тј. локацији на територији општине Дољевац, која је као оптимална прихваћена од стране локалне самоуправе града Ниша и од осталих општина које чине Регионални центар за управљање отпадом.

Табела 20 - Становништво обухваћено организованим системом сакупљања отпада на територији Градске општине Пантелеј

Насеље	Доњи Матејевац	Горњи Матејевац	Горња Врежина	Каменица (у селу Каменица у току је поступак за организован одвоз смећа)	Градско подручје ГО Пантелеј
Број становника	861	2.647	1.180	1.651	27.353

1.4.8. ЈАВНИ ОБЈЕКТИ НА ТЕРИТОРИЈИ ГО ПАНТЕЛЕЈ

Поред инфраструктурних објеката, постоји један број јавних објеката (објеката јавних институција, административних објеката, здравствених центара, спорским објеката, објеката колективног смештаја), који заокружују слику о условима живота у општини Пантелеј.

На територији општине постоје три дечија вртића (површине 3.641 м²) и седам основних школа (површине више од 19.000 м²). Нема средњих школа, ни факултета. Постоји осам амбуланти Дома здравља (са више од 1.400 м² корисног простора) и две приватне клинике које раде у више од 7000 м². На територији ГО Пантелеј постоји Дом ученика средњих школа и један дом за незбринуту децу (површине 2.597 м²). На територији општине нема институција културе, а од спортских објеката постоји отворени базен у Врежини (којим газдује Војска Србије). Од осталих објеката, на територији ГО Пантелеј постоје још две полицијске станице и зграда општинске управе (површине 1057 м²).

1.5. Пољопривредни ресурси

Пољопривреда представља један од кључних стратешких ресурса за ублажавање привредних, социјалних и демографских проблема које Град Ниш и општина Пантелеј имају и за покретање развојног циклуса у наредних пет година. Специфичности које одређују њен развој везане су за постојање великог градског тржишта за пољопривредне производе у непосредној близини, као и постојање „зеленог“ пољопривредног прстена око овог тржишта, што пружа изузетне компаративне предности за имплементацију различитих врста развојних пројеката.

Имајући ове погодности у виду може се рећи да пољопривредна производња на територији ГО Пантелеј није у довољној мери развијена и да су ресурси далеко од оптималне искоришћености, тако да постоје услови за њихово унапређење.

Кроз сагледавање стања пољопривреде и анализу могућности њеног развоја јасно се назиру кључни стратешки циљеви у овој области. На првом месту то је постизање обима и квалитета пољопривредне производње која ће задовољити потребе локалног тржишта, уз постојање висококвалитетних и специфичних производа намењених ширем домаћем и страном тржишту. Поред тога, неопходно је обезбедити инфраструктурно опремање руралних средина чиме би се смањио постојећи јаз у квалитету живота у односу на градску средину. Постизањем ових циљева руралне средине не само што би постале економски профитабилне, него и привлачније за живот у њима.

На територији Градске општине Пантелеј налази се 12 села са близу 3.500 домаћинстава. Села су брдско-планинска, што усмерава становништво на бављење ратарством, воћарством, виноградарством и сточарством. Иако су основни услови

– земљиште, клима и географски положај веома повољни, у последњим деценијама бележи се константан пад производње и смањење броја становника.

Сеоско подручје Градске општине Пантелеј одликује се здравом и очуваном околином. Та чињеница представља погодност за развој сеоског туризма и производњу здраве хране.

Територија градске општине Пантелеј је већим делом у руралном подручју.

Легенда:

- Зеленом бојом је приказана рурална територија
- Наранџастом бојом је приказана урбана, градска територија

1.5.1. Пољопривредна површина

На територији Градске општине Пантелеј дефинисано је укупно пољопривредно земљиште (обрадиво и необрадиво) на површини од 20. 717 хектара, од чега 7. 283 ха припада обрадивој површини, а 13.434 ха необрадивој.

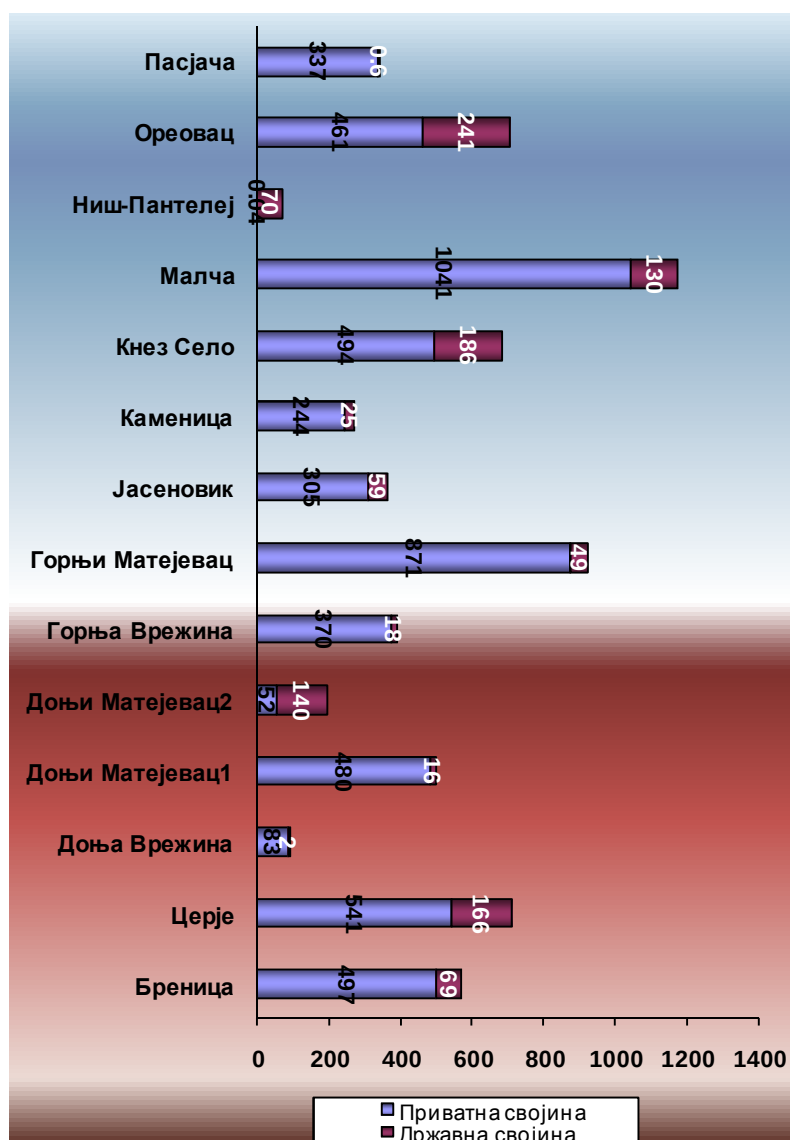
Просечна величина парцела је од 20 до 30 ари, осим делова који су комасирани и где су парцеле око 1 ха и више.

Табела 21. Преглед површина пољопривредног земљишта по облицима својине:⁵

Облик својине	Пољопривредно земљиште у хектарима								
	Обрадиво пољопривредно земљиште								
	Њиве	Вртови	Воћњаци	Виногради	Ливаде	Укупно	Пашњаци	Остало земљиште	Укупно
Приватна својина	3.211	19	177	1.492	313	5.212	490	70	5.772
Државна својина РС	103	0,24	3,3	7	7,4	121	866	145	1.132

⁵ Према подацима Катастра за непокретност Ниш

Графикон 1. Власничка структура пољопривредног земљишта у селима ГО Пантелеј

1.5.2. Пољопривредна газдинства

Имајући у виду да је величина газдинства веома важна за развој пољопривредне производње, можемо констатовати да је ситуација у ГО Пантелеј у овом погледу врло неповољна.

Ако се користе стандарди ЕУ можемо закључити да у већини села која припадају ГО Пантелеј доминирају мала газдинства (до 5 ха). Нешто другачија ситуација је само у селу Ореовац, у коме доминирају газдинства просечне величине 10 ха, чиме се сврставају у категорију средњих (5 до 50 ха).

Највећи број газдинстава се налази у селу Горњи Матејевац (900) а најмањи у селу Церје (80).

Земљиште је претежно у приватном поседу, осим у местима Јасеновик и Бреница, где у релативно високом проценту има земљишта у државном власништву.

Оваква структура пољопривредних газдинстава веома отежава развој пољопривреде.

1.5.3. Пољопривредно становништво

Село са највећим бројем пољопривредног становништва је Малча, док су Кнез Село и Јасеновик насеља са најмањим бројем пољопривредника. Највећа густина насељености је у селу Горња Врежина, а најмања у Церју, Бреници, Врелу, Ореовцу и Пасјачи. Старосна структура становништва је неповољна, нарочито у брдско-планинским селима у ободним деловима градског подручја. Карактеристично је да у сеоској популацији преовлађују старачка домаћинства, а веома је мали број становника који се бави искључиво пољопривредом.

Сходно томе, један од кључних изазова у плановима ГО Пантелеј за развој пољопривреде јесте проналажење одговарајућих механизма за стимулисање млађих људи да остану на селу или дођу на село и баве се пољопривредом.

**Табела 22а - Пољопривредно становништво, према активности и полу
(Статистички годишњак Града Ниша 2009.)**

Управни округ, Град, Општина	Пољопривредно становништво		Активно пољопривредно становништво (ГО Пантелеј)			
					Индивидуални пољопривредници	
	Свега	женско	свега	женско	свега	женско
Ниш-Пантелеј	1559	857	1228	691	1188	682

**Табела 226 - Пољопривредно становништво, према активности и полу
(Статистички годишњак Града Ниша 2009.)**

Издржавано пољопривредно становништво (ГО Пантелеј)							
свега	женско	Од тога					
		домаћице	Деца предшколског узраста	Ученици основних школа	Ученици средњих школа	студенти	Остало
331	166	53	39	51	26	15	147

1.5.4. Услуге за пољопривреднике

Носиоци програма подршке за развој пољопривреде на територији ГО Пантелеј су Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде, Управа за пољопривреду и развој села Града Ниша, Фонд за развој пољопривреде Града Ниша, и Фонд за пољопривреду ГО Пантелеј. Поред тога, међународне и локалне агенције и невладине организације, донатори и носиоци стартап подршке, такође пружају подршку пољопривредним произвођачима, удружењима у руралним срединама.

Саветодавне и друге специјализоване услуге пољопривредницима пружају Регионални центар за рурални развој (Мрежа за рурални развој), Центар за виноградарство и винарство- ДОО Ниш, Пољопривредне стручне службе - ДОО Ниш и НВО и донатори на локалу (HELP, LEDIB, SPUNO, USAID - agrobiznis). На подручју ГО Пантелеј регистровани су „Аграр сервис тим“, „Агро систем“, „Аргон“ и Фабрика сточне хране Д. Матејевац, чија је претежна делатност пољопривреда.

1.5.5. Пољопривредна производња

1.5.5.1. Ратарство – Производња

Под ратарским културама на територији Градске општине Пантелеј је 3.906 ha пољопривредног земљишта. Житарицама је у 2011. години било засејано 2.142 ha, од којих 2.811 ha стрним житима, а остатак кукурузом. Пшеница и кукуруз се гаје искључиво на приватним пољопривредним газдинствима. Крмно биље се гаји на 1.053 ha – детелина са просечним приносом од 3 588 kg/ha и луцерка са просечним приносом од 4.423 kg/ha. Индустријско биље није заступљено на пољопривредном земљишту Градске општине Пантелеј.

Пшеница и кукуруз се гаје искључиво на приватним пољопривредним газдинствима и по подацима Републичког завода за статистику остварени приноси у 2008. години су:

Табела 23 – Просечни преноси пшенице и кукуруза

	Просечан принос пшенице (у kg/ha)	Просечан принос кукуруза (у kg/ha)
Република Србија	4 068	4 630
Нишавски округ	3 817	3 878
Општина Пантелеј	3 699	3 721

Као што се може видети у табели 23 приноси пшенице и кукуруза у општини Пантелеј су у висини приноса Нишавског округа, док су приноси за наведене културе значајно нижи од републичких.

1.5.5.2. Пољопривредна производња: повртарство

Једине две културе из повртарства које Републички завод за статистику евидентира су пасуљ и кромпир.

Табела 24 – Просечни преноси пасуља и кромпира

	Пасуљ (у kg/ha)	Кромпир (у kg/ha)
Република Србија	1.077	10 392
Нишавски округ	1.033	9 169
Општина Пантелеј	893	8 970

Они су уједно и две најзаступљеније повртарске културе које се гаје на територији Градске општине Пантелеј: кромпир – са укупним приносом од 897 тона и пасуљ са укупним приносом од 163 тоне. Карактеристично је да је у овој области заступљена производња у заштићеном простору, искључиво за сопствене потребе.

Општина Пантелеј планира да посебно подржи у наредном периоду развој повртарства, као и прерађивачке индустрије у овој области, Разлог за овакву одлуку је близина великог тржишта Града Ниша што обезбеђује сигуран пласман производа.

1.5.5.3. Воћарство – Производња

Имајући у виду природне предиспозиције и развијеност производње, најповољније стање у пољопривреди ГО Пантелеј је у области воћарске и виноградарске производње.

У области воћарства и виноградарства Републички завод за статистику води податке о гајењу јабука, шљива и винограда (подаци из 2008. године)

Табела 25 - Просечни преноси воћа (2008)

	Јабукe (кг/1 стабло)	Шљиве (кг/1стабло)	Виногради (кг/1 чокот)
Република Србија	15,5	14,5	1,2
Нишавски округ	10,1	6,8	0,8
Општина Пантелеј	7,9	8,6	0,7

Према подацима Управе за пољопривреду и развој села Града Ниша воћарски и виноградарски фонд на територији Градске општине Пантелеј је следећи:

Табела 26 – Воћарски и виноградарски фонд на територији ГО Пантелеј

Врста	Број родних стабала/чокота	Укупан принос у тонама
Вишња	166.000	1 500
Шљива	78.500	690
Јабука	41.200	458
Бресква	58.500	1.750
Кајсија	15.500	500
Трешња	8.000	120
Грожђе	310.000	270

Вишња, површински најзаступљенија воћна врста, има тенденцију смањења производње. Произвођачи све више дају предност производњи воћа за свежу потрошњу и економски исплативијим воћним врстама. У производњи вишње заступљена је само једна сорта, Облачинска вишња, чији квалитет, принос и цена из године у годину варирају.

Шљива је после вишње најзаступљенија воћарска култура на територији ГО Пантелеј. Сортимент и технологија су доста уједначени. Од домаћих сорти гаје се Чачанска рана, Чачанска лепотица и Чачанска најбоља, а од страних Стенлеј. Све сорте су добро прилагођене условима гајења и дају одличне резултате.

Јабукe се гаје на око 30 хектара. Водећа сорта, са скоро 70% процената производње, јесте Ајдаред, која се углавном гаји у нешто ређем склопу од 1.500 стабала по хектару. Осталих 30% засада јабуке су засади са густим склопом, од 2.800 стабала по хектару. И једни и други засади су углавном савремени, са наслонима и жицом, а наводњава се око 10% површина. Последњих неколико година место Ајдареда преузима нови сортимент: Ред чиф (*Red Chief*), Грени смит челенџер (*Granny Smith Challenge*), Златни делишес-клон Б (*Golden delicious*), Бребурн (*Braeburn*), Гала (*Gala*), Муцу (*Mutsu*), Галакси (*Galaxy*) и Топаз (*Topas*).

Временски услови, топографија терена, традиција, квалификована радна снага су услови који су Градску општину Пантелеј сврстали у једну од најпознатијих зона гајења брескве у Србији. Производња брескве се одвија на 70 хектара савремених

засада, а сортимент је намењен продаји свеже брескве и нектарине на тржници. Доминирају ране и касне сорте. Бресква је врста воћа чији се плодови највише траже у свежем стању у току лета. Широк асортиман, време зревања током читавог лета и економска исплативост чине ову воћна врста тренутно најактуелнијом.

Кајсија је заступљена на око 25 хектара савремених засада. Готово половину производње чини сорта ДМ1 (Доњи Матејевац 1) створена и селекционисана управо у Доњем Матејевцу. Због свог познатог укуса, све више се шири као стона сорта, а такође има и вишеструке могућности коришћења као сорта за индустријску прераду. Поред ове нове локалне сорте гаје се и Роксана, Аурора, НС-4 и НС-6.

Трешња је прво сезонско воће и као таква представља веома уносану грану воћарства. На територији Градске општине Пантелеј тренутно се гаји на 12 хектара и преовлађују ране сорте са савременим начином узгоја намењене искључиво продаји на тржници. Преовлађују сорте Бурлат, Ван, Бинг, Гемерздорфска, Хеделфингенска, Ламберт.

Тренутна производња грожђа орјентисана је на високо квалитетне винске сорте и производњу квалитетног вина. Површине под вином лозом последњих година драстично су смањене првенствено због појаве болести фитоплазме, а делом и због застарелог и неадекватног сортимента и екстезивне производње. Међутим, данашњи тренд подизања винограда од 10 хектара годишње, начин садње, сортимент говоре о исплативости и заинтересованости за ову производњу. Најзаступљеније сорте тренутно су Каберне совинјон (Cabernet sauvignon), Мерло (Merlot), Франковка, Шардоне (Chardonnay) и Тамјаника.

1.5.5.4. Сточарство – Преглед сточног фонда

Према подацима Управе за пољопривреду и развој села на територији Градске општине Пантелеј укупан број говеда износи 450 (од тога краве и стеоне јунице 379); свиња 1.913 (од тога крмаче и супрасне назимице 386); оваца - укупан број 1.188 (од тога 1.131 овце за приплод); козе укупан број 500; и живине 18.145.

У области говедарства тенденција развоја се креће ка побољшању расног састава (тренутно доминира домаће шарено у типу сименталца и мелези са преко 90% од укупног броја), кроз контролисано вештачко осемењивање, као и набавку високо квалитетних грла чија стандардна лактација прелази 6.000 кг. млека.

Код ситних преживара доминира домаћа праменка сврљишког соја која се карактерише количином млека и до 150 кг у лактацији са преко 6,5-7% млечне масти. Козарство је раздвојено кроз гајење домаће балканске козе, домаће санитизираних и алпине расе. Све ове расе се првенствено гаје за млеко које се прерађује у квалитетне сиреве и качкавалџе. Млечност им се креће од 100-800 кг млека у зависности од расе са око 3,8-4% млечне масти.

Код свињарства је приметан побољшан генетски потенцијал. Товљеници постижу 100 кг до 6 месеци, са просечним дневним прирастом до 750 гр и конверзијом хране до 3 кг.

Живинарство спада у профитабилну грану сточарства. Од хибрида за тов заступљени су COBB 500 i ROSS 308 (тешки хибриди за месо), а од лаких хибрида за производњу јаја су Hy line, ISA и Lohman. Захваљујући техничко-технолошким достигнућима у производњи бројлерског меса, те биолошким карактеристикама живине, постоји стални тренд раста ове производње.

1.5.6. Прерађивачки капацитети

Капацитети за прераду пољопривредних производа нису развијени. Тренутно је активан само приватни прерађивач воћа и грожђа „Статус“ из Малче, који има складишне капацитет од 2.000.000 литара и може да преради 20.000 кг грожђа на сат.

Производњом сточне хране бави се ФСХ „Живановић“, са годишњом производњом од 3.000 тона сточне хране годишње. Поред њих у области сточне хране присутан је и „Аграрсервис тим“, који се бави производњом премикса (додатака исхрани домаћих животиња).

1.5.7. Удружења

На територији Града Ниша активно делују четири удружења пољопривредних произвођача: Удружење воћара, виноградара и подрумара „Чегар“; Удружење одгајивача говеда „Нишка шанса“; Удружење одгајивача оваца и коза „Нишки пастир“ и Удружење пољопривредних произвођача „Нишки повртар“. У њиховом раду активно су ангажовани и пољопривредни произвођачи са подручја ГО Пантелеј.

Ова удружења броје између 10 и 60 чланова. Она су учешћем у групним и индивидуалним пројектима значајно допринели властитом развоју и развоју заједнице у претходне две године. Учешће на програмима едукације и студијске посете, омогућили су им успостављање корисних контаката и уговарање значајних послова. Резултати рада ових специјализованих удружења пољопривредника су успостављени нови савремени засади воћа и винове лозе на око 20 ha, унапређена технологија производње вина и алкохолних пића, побољшан расни састав код ситне и крупне стоке, повећан број грла и повећана продуктивност по грлу, као и повећане површине под ратарским и повртарским културама, уз коришћење савременије агротехнике.

Поред наведених удружења, на територији ГО Пантелеј организацијом производње (воћа, грожђа и садног материјала) и откупом баве се и 33 „Агрочегар“ и 33 „Кнез Село“.

1.6. Привредни ресурси

У стратегији развоја малих и средњих предузећа и предузетништва општине Пантелеј за период 2009 – 2013. године указано је да се привредне организације на подручју ГО Пантелеј налазе у озбиљним тешкоћама и да пут оживљавања привредних активности треба тражити у развоју малих и средњих предузећа. У овој стратегији је такође предложена концепција развоја општине Пантелеј базирана је на кластерском организовању у области индустрије, пољопривреде и туризма.

Укупан број привредних субјеката, предузетника, установа и осталих (удружења грађана, спортска удружења, НВО) на територији општине Пантелеј приказан је у табели 27.

Табела 27 – привредни субјекти на територији ГО Пантелеј

	Привредни субјекти		Установе	Остали
	Привредна друштва	Предузетници		
30.06.2008.	255	1180	37	130
30.06.2009	278	1285	37	82
31.12.2010.	315	1282	37	88

Поред пољопривредних грана (виноградарства, воћарства, ратарства и сточарства) као најзначајније привредне гране у ГО Пантелеј појављују се текстилна, прерађивачка и грађевинска.

Текстилна индустрија на подручју ГО Пантелеј, поред «Нитекса», некада једне од највећих текстилних фабрика на простору Југославије, која се бавила припремом и предењем влакана памучног порекла, израдом производа и конфекције од памучних материјала укључује и низ малих и средњих предузећа као што су:

- FASHION STUDIO KR, Конфекционарска радња, производња женске гардеробе
- VERDI кројачка радња, Шивење мушких одела, кошуља и капута
- ВИДА, Производња трикотаже
- DENARO STIL, д.о.о., Производња текстилних одевних предмета
- ЕДИ, д.о.о., Производња трикотаже
- MAGROSS, Производња конфекције
- PRONTO STUDIO, Конфекционарска радња, производња женске гардеробе
- РАДИКОН, д.о.о., Производња рубља за домаћинство
- Т.П.Л, ФЛАМА, Текстилна индустрија
- FILIP KIDS, Текстилна индустрија

- Манифаттура Еуропа д.о.о. производња одеће
- ВК ГРОУП, д.о.о. производња остале одеће
- ФКФ д.о.о. Производња остале одеће

Продајом компаније „Нитекс“ светском текстилног гиганту „Бенетон“, отворена је нова страница у историји ове компаније. Према подацима из медија компанија је продата за 3 милиона ЕУР, а Бенетон се обавезао да ће у наредне четири године инвестирати 43,2 милиона ЕУР, те да ће запослити 2.700 радника. Како у фабрици тренутно ради око 700 радника, остаје да се види да ли ће ови планови бити остварени и шта ће то значити за ниво запослености и квалитет живота у општини.

Поред текстилне индустрије, на основу података о структури запослености становништва ГО Пантелеј види се да је највећи број запослених у прерађивачкој индустрији која остварује и највећи приход, односно има највеће учешће у народном дохотку ГО Пантелеј.

У оквиру индустрије, највећи број пословних субјеката бави се:

- прерадом сировине
- прерадом полуфабриката
- израдом финалних производа у текстилној индустрији
- израдом производа од пластике
- производњом електронских уређаја, система за надзор термотехничких постројења
- производњом медицинске опреме (ортопедска помагала, опреме за трансфузију...)
- производњом сточне хране
- угоститељским услугама

Међу предузећима које успешно послују налазе се и:

- Пут-инжењеринг д.о.о. изградња саобраћајница, аеродромских писти и спортских терена
- Феникс ББ д.о.о. производња опреме за управљање у индустријским процесима
- Визус д.о.о. производња металних производа за грађевинарство
- Матинг Д.о.о., Малча, производња машина и опреме за индустријску производњу хлеба и пецива
- ЕМ ДИП д.о.о. производња процесне опреме за обраду челичног лима, водоинсталационих делова, котлова на чврсто гориво
- Семенарна д.о.о. гајење жита и других усева и засада
- ЛСА д.о.о. прерада и конзервисање воћа и поврћа

- Лепојевић ентеријери, дрвена столарија
- Артлес дизајн, пројектовање, дизајн и израда намештаја и ентеријера
- Дрвопроект, дрвопрерађивачка индустрија
- Графика Галеб Д.О.О., графичка делатност
- Статекс, производња душека и лежаја
- Комласт, производња и промет предмета од пластике
- Трипласт Д.О.О. производња и прерада пластичних маса
- Метапласт, производња и трговина опреме за водовод и канализацију
- Агрон, производња и трговина пољомеханизације
- Профит Д.О.О. Ниш, грађевински материјал
- GREEN Centar, опрема за цвећаре, галерије и декорацију

Што се предузетништва тиче, на подручју ГО Пантелеј углавном се налазе радње из услужних делатности као што су:

- стоваришта грађевинског материјала
- трговинске радње,
- обућарске радње,
- вулканизерске радње,
- фризерски салони,
- аутопревозничке услуге
- аутомеханичарске услуге,
- угоститељске услуге и др.

Према анализама које су рађене у оквиру израде стратегије развоја малих и средњих предузећа и предузетништва ГО Пантелеј, утврђени су трендови опадања броја запослених у текстилној производњи и прерађивачкој индустрији, а пораст запослености у грађевини, трговини и пословима са некретинама, односно померање фокуса са производње на услужне делатности.

На територији Градске општине Пантелеј постоји и осам угоститељско-туристичких објеката која имају смештајне капацитете, од којих тренутно два не раде. Расположиви смештајни капацитети су:

1. Гарни хотел «Сврљижанка», улица Књажевачка, према Врежини: 7 соба са 13 лежајева;
2. Хотел «Extra Lion MD», улица Књажевачка, Д.Врежина: 17 соба са 36 лежајева;
3. Угоститељска радња са преноћиштем «Тодор», Чалије: 8 соба са 18 лежајева;
4. Хостел «Линда», улица Књажевачка, код Нитекса: 7 соба са 16 лежајева;
5. Хостел В&В, улица Жикице Јовановића Шпанца 14: 3 просторије са 8 лежајева;
6. Преноћиште «Константин», улица Књажевачка 15: 7 соба са 10 лежајева.

Тренутно не ради хостел Константин, ул.Књажевачка 49: 8+1 соба, са 25 кревета и нису у употреби бунгалови на Каменичком вису, који могу да приме 40 особа, али им је потребна реконструкција водоинсталационе мреже.

У овом тренутку на располагању је око 100 смештајних места, у објектима мањег капацитета, углавном дуж Књажевачке улице односно главног пута кроз урбано подручје општине према Књажевцу, не рачунајући капацитете у хостелу Константин и бунгалове на Каменичком вису.

С обзиром на туристичку оријентацију општине, извесно је да су ови капацитети недовољни. Општина би требало да се послужи различитим подстицајним мерама да привуче заинтересоване за отварање хотела/хостела и преноћишта, а посебно би требало да подстакне и помогне отварање смештајних капацитета у природи и околним селима (приватног смештаја)

1.7. Туристички ресурси

Градска Општина Пантелеј има изванредне природне и културне предуслове за развој туризма. Основу будућег развоја ове високопрофитне привредне гране, поред културно-историјских вредности, представљају и привредне лепоте овог краја и посебности села на ободу нишке котлине.

Лепотом се издвајају Каменички Вис, Церјанска пећина и Споменик природе „Храст китњак“, али у томе не заостају ни остатак брдско-планинског залеђа општине са бројним теренима за излете, планинарење, скијање и друге видове рекреације.

1.7.1. Природни локалитети

Церјанска пећина

Церјанска пећина је удаљена од Ниша 14 км, а од села Церја још око 2 км. Налази се у ширем простору Каменичког виса (814 м), који је један од северозападних врхова Калафата (839 м). Улаз у Церјанску пећину налази се на месту понирања Провалијске реке на 515 метара надморске висине. Пећина је хидролошки активна. По проценама геолога, пећина је настала пре нешто више од два милиона година.

Пећина је богата пећинским накитом који се простира целом њеном дужином. То је подземни свет који се састоји од канала и дворана просечне висине од 5 до 15 метара. Присутно је на стотине морфолошких и хидролошких облика, најразличитијих форми, величина и боја, пећинског накита у виду сталактита, сталагмита, хеликтита и таласастих драперија. Хеликтити који су овде пронађени представљају посебну врсту пећинског накита који се, супротно физичким законима и земљиној тежи, формира и простира у свим правцима.

Церјанска пећина је проглашена за заштићено природно добро 1998. године Уредбом Владе Републике Србије (Сл. Гласник РС бр. 5/98). Пећина није спремна за шире туристичке посете, јер још увек није у потпуности истражена и обезбеђена.

Каменички Вис

Каменички Вис је излетиште у непосредној близини Ниша, на удаљености од око 14 километара од града, на огранцима Сврљишких планина, на надморској висини од 750 до 800 метара.

Каменички Вис је једно од неколико узвишења на планинском венцу Калафата, који са северне стране ограђује Нишку котлину. Налази се изнад села Каменица по коме и носи име, на надморској висини од 807 метара. Првобитан назив Виса био је Каменита глава. Терен је благо формиран и покривен ниским шумским растињем. На северној страни постоји извор слатке воде, Студени кладенац, једини извор у њеном ужем подручју.

На северној страни прокрчена је шума и изграђена ски стаза дужине 350 метара, као и стаза за санкање и два мања ски лифта, као и осматрачница и платформа за особе са инвалидитетом. Платои испред ресторана и са десне стране, на путу ка Метеоролошкој станици, су асфалтирани.

На Каменичком Вису постоје услови за бављење екстремним спортовима и планинским бициклизмом. На врху „Вишеград“ (Сврљишке планине) налази се почетна тачка за полетање параглајдерима и змајевима. У близини се налазе аеродромске метео-службе, а дуж праваца за прелете (према Пироту, Зајечару, Књажевцу, Лесковцу, Параћину) постоји изграђена путна комуникација. На самом полетном месту постоји струја, вода и телефон.

Врху "Вишеград" је природа подарила два старта за полетање (велики старт који има јужну експозицију и мали старт са северозападном експозицијом). Велики старт је на надморској висини од 1020 метара, а мали на 960 метара. Велика висинска разлика (Ниш има надморску висину од 220 метара), генерални годишњи правац ветра, јужни и северни, изузетно термичко исијавање из стеновитих обронака Сврљишких планина, стабилне карактеристике локалне атмосфере, мноштво безбедних места за слетање, могућност извођења прелета на преко 100 километара сврстале су врх "Вишеград" међу пет најквалитетнијих полетишта у свету.⁶

Парк шума „Студена водица“ на Каменичком вису заштићена је Одлуком о проглашењу шума у друштвеној својини за шуме са посебном наменом СО Ниш 01-267/90-II -4, 19.09.1990. године.

⁶ Извор података: „Анализа дела руралног подручја Града Ниша“ рађена у оквиру „Личне карте села“, пројекат Одсека за привреду и развој Градске општине Пантелеј, 2006. године

Каменички Вис је омиљено једнодневном излетиште Нишлија у току целе године. Пространи пропланак у топлијим месецима може да прими и до 7.000 излетника. Смештај је обезбеђен у Туристичком насељу „Шумски цвет“ које је саграђено непосредно испод врха Каменичког Виса – поседује ресторан и 21 викенд кућицу.

Бунгалови у насељу „Шумски цвет“ су у власништву Туристичког друштва „Каменички вис“ из Каменице. Такође, на Каменичком вису се налази ловачки ресторан који представља својеврсну атракцију због специфичног амбијента и понуде.⁷ Градска општина Пантелеј је у току 2010. године изградила једну мању осматрачницу на Каменичком вису на којој је планирано постављање телескопа за панорамско разгледање града. Уједно, ову осматрачницу користиће и Шумско газдинство Ниш за противпожарна осматрања. Уређено је и излетиште Дабилу у подножју Каменичког виса.

Срећкова клисура

Срећкова клисура је кратка клисура изнад Срећковог врела код села Каменице. Ова клисура и њене ободне стране чине у биодиверзитолошком погледу веома занимљив локалитет. Посебну вредност овог локалитета чине бројни ендемити: балканска козја брада (*Tragopogon balcanicus*), праменаст трижаљ (*Erysimum comatum*), Адамијев шафран (*Crocus adami Gay*), балкански звончић (*Campanula velebitica Borb.*) и други.

Ова клисура је једино познато станиште румелијског зумбула (*Hyacinthella leucophaea (Stev.) Schur. var. rumelica (Vel. Hayek)* у Србији. Велики значај имају и златни шафран (*Crocus chrysanthus Gay*) и хибридни шафран (*C. hybridus Petrović*), врсте распрострањене по ободу ове клисуре и на пашњацима изнад Бренице и према Каменичком Вису. На подручју клисуре је уочена веома ретка врста птице риђи соко (*Buteo rufinus Cretz.*), која се гнезди на неприступачним стенама. Осим биодиверзитолошког, овај локалитет има геоморфолошки и геолошки значај.⁸

Друга излетишта (Градац и Дабилу)

На 12 километара од Ниша, у предивном природном окружењу, подно узвишења Градац, уређено је истоимено излетиште, оплемењено летњиковцем, извором, језерцем са засађеним локвањима, паркингом и другим неопходним садржајем за уживање грађана у природи.

На излетишту „Дабилу“ постоји 8 објеката за 130 корисника и 600 м² развијене грађевинске површине. Искоришћење могућности које пружају потенцијали и природне вредности овог подручја и читаве области Каменички вис допринело би подстицању друштвено економског развоја општине и ширег подручја које обухвата насеља Каменица, Бреница, Лесковик и Церје.

⁷ Коришћени су наводи са следећих сајтова: www.naissus.info, www.juznevesti.com, www.skijanje.rs, (датум приступа сајту 1.6.2010).

⁸ Извор података – Стратегија безбедности града Ниша

1.7.2. Споменици културе

На територији Градске општине Пантелеј налази се читава лепеза споменика културе Града Ниша који сведоче о богатој историји и развоју заједнице општине, али и целог Града Ниша.

Споменик на Чегру

Након ослобођења од Турака први споменик у ослобођеном граду подигнут на Чегру (21. јун 1878) у славу Стевана Синђелића и његових јунака.

Битка на Чегру је једна од пресудних битака вођених у Првом српском устанку између српских устаника и Турака. Битка се одиграла 31. маја 1809. године на брду Чегар (што у преводу значи потковица или стопало) код села Каменица надомак Ниша. На Чегру је погинуло око 3000 Срба и двоструко више Турака, када је српски војсковођа Стеван Синђелић, увидевши да Турци незадрживо надиру, пуцао у магацин муниције и на тај начин окончао ову значајну битку.

Прво обележје места на коме је била чегарска битка подигнуто је 4. јула 1878. године са натписом: „Војводи Стевану Синђелићу и његовим неумрлим јунацима који овде славно изгибоше“. Данашњи споменик у облику куле – симбола војног утврђења – подигнут је поводом педесетогодишњице ослобођења Ниша од Турака 1. јуна 1927. године и дело је италијанског архитекте Јулијана Ђупона. У полукружној ниши споменика на Чегру постављено је 1938. године бронзано попрсје Стевана Синђелића.

Уз обилазак Ћеле Куле, овај историјски споменик представља туристичку атракцију првог реда.

Ранохришћанске гробнице у Јагодин-мали (IV – V век)

У Јагодин-махали је откривено више десетина ранохришћанских зиданих гробница због чега се ова некропола сврстава у једну од најзначајнијих у овом делу Европе. Према неким подацима, који су сакупљани још од периода пре II Светског рата, претпоставља се да постоји око шездесетак гробница у Јагодин-махали, на простору између Тврђаве, Моста Младости, Индустрије "Нитекс", Пантелејске цркве и Нишаве. Међу откривенима најзначајније су гробнице нађене на простору бившег Енглеског дома, у којима је пронађена фреска са Христовим монограмом, који је постао део грба Града Ниша.

Поред гробница, на овом простору су констатоване и две ранохришћанске црквене грађевине, од којих је једна видљива и налази се код моста Младости. Ради се о објекту Базилика са мартријумом. То је тробродна базилика са криптом са западне стране у којој је констатовано више гробова. Мартријум је откривен 1933/34. године, док су археолошки радови из 1953. године са његове источне стране констатовали тробродну базилику. Изградња базилике се датира у период

IV-V века. Сахрањивање у овој базилици се повезује са мартирима – мученицима из Наисуса са краја III и почетка IV века.

Гробница је опљачкана још у античком периоду, тако да није дала покретни материјал који би је ближе хронолошки определио. На основу аналогја у декорацији могуће ју је датovati у време од средине IV до половине V века. Конзерваторски радови су обављени 1954. и 1958, тако да је гробница и данас приступачна. Рановизантијска гробница са фрескама је на основу решења о заштити Републичког завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије бр. 135/49 од 21. јануара 1949. проглашена спомеником културе од изузетног значаја.

Црква светог Пантелејмона (пробитно XII век, а потом 1878. године)

По овој цркви је и сама општина добила име. Подигнута је после ослобођења Ниша од Турака, у Јагодин мали, крај остатака цркве Светог Пантелејмона српског жупана Стефана Немање.

Садашња црква је подигнута 1878. године. од прилога српских породица одмах по ослобођењу Ниша од Турака. Стотинак метара изнад постојећег храма налазе се остаци првобитне цркве коју је подигао Стефан Немања, а била је посвећена Св. Врачима, Козми и Дамјану, који су такође као и Св. Пантелејмон, били лекари. Испред цркве Св. Пантелејмона постоји високи звоник из 1928 - дар краља Александра I Карађорђевића.

У самој цркви, бочно, налазе се параклиси Св. Петке и Св. Јеванђелисте Марка. На зидовима је сачувано неколико фресака из 1910. године, мада има и остатака живописа из периода градње. Постојећи иконостас изграђен је 1905. године.

Око цркве постоји неколико извора за које се верује да су свети и чудотворни. Ова црква у народу позната као Пантелејска, забележена је у историји по једном важном догађају. Наиме, овде су се 27.07.1189. године састали Стефан Немања и немачки цар Фридрих Барбароса који је у Трећем крсташком рату, преко ових територија водио витезове у поход на Јерусалим.

Латинска црква или Русалија (XI век)

Латинска црква се налази у Горњем Матејевцу, на брду Метох изнад Ниша, посвећена је Светој Тројици и спада у групу ретких очуваних грађевина из преднемањићког доба, а подигнута је највероватније у првој половини XI века. Свој народни назив је добила по Дубровчанима, тј. Латинима који су је користили током XVI века.

Латинска црква је једнобродна грађевина, релативно малих димензија и има основу уписаног крста сажетог типа са куполом и полукружном олтарском апсидом. У њеној унутрашњости нису пронађени остаци живописа, док је њена спољашњост украшена употребом византијског начина градње (наизменичним

постављањем редова белог камена и црвене опеке), слепим аркадама и пластичном декорацијом, а у њеној градњи је искоришћена и једна римска надгробна стела.

У периоду од 1968. до 1974. године, на цркви су обављени конзерваторски и рестаураторски радови, током којих јој је враћен њен изворни облик, који је реконструисан на основу њених остатака и археолошких истраживања. На основу решења о заштити Републичког завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије бр. 963 од 21. октобра 1963. године Латинска црква је проглашена спомеником културе од великог значаја Одлуком СРС РС бр. 69 од 28. јуна 1983. године, „Службени гласник“ бр. 28/83.

Манастир светог Ђорђа (XV век)

Изнад села Каменице, уз римски аквадут, подигнут је у XV веку манастир Светог Ђорђа. Црква представља скромну, једнобродну грађевину са полукружном апсидом и припратом на западној страни. Верује се да је грађена од материјала од некадашњег римског храма, о чему сведоче пронађени обрађени камени блокови, разбацани северно од цркве, као и женска статуа од белог мермера у природној величини, откривена у археолошким ископавањима 1988. године.

Манастир Св. Ђорђа је посебно значајан по томе, што је, након турског освајања, он постао преписивачко-илуминаторски, књижевни и васпитни центар, чији је основни циљ био да сачува верски, културни и национални идентитет у овом делу Србије.

На територији села Каменице, поред римског аквадукта, који је смештен на северном ободу нишке котлине испод Каменичког виса на издашном изворишту воде, које је снабдевало водом и сам Наисус, пронађена је и велика римска остава новца, датирана у време око средине 3. века. Претпоставка је и да је црква св. Ђорђа подигнута на основама ранохришћанске базилике, којој је на истом месту претходило римско светилиште.

Овај део општине Пантелеј везује се личност још једног великог римског цара Клаудија II Готског (Марка Аурелија Клаудија), рођеног 214. године на скромном поседу у Дарданији, по неким ауторима, у близини Наисуса (по неким у Панонији у близини Сирмијума), кога је Константин Велики сматрао родоначелником његове династије. Оно што је извесно, јесте да је Клаудије II септембра 268. године био на челу војске која је тријумфално поразила Готе у бици код Наисуса, по неким ауторима у непосредној близини места где се одиграла и битка на Чегру.

Манастир светог Јована Крститеља (IV век – XVI век - 1869. година)

Манастир се налази се изнад села Горњи Матејевац у малој котлини дугој око километар и по, у подножју Калафата, последњег већег узвишења Сврљишких планина на тој страни. Кроз котлину протиче Матејевачки поток (Калуђере). До манастира из Горњег Матејевца води најпре макадам, а онда шумски пут у лошем

стању. Неколико стотина метара од манастира налазе се остаци римског водовода. У подножју конака налази се извор са водом за коју народ верује да је чудотворна.

Манастирска брошура каже између осталог и следеће:

"Историјски подаци о овом манастиру су веома штур и заснивају се на малом броју писаних докумената и нешто усменог предања. На основу тих података знамо да манастир потиче из времена цара Константина (IV век) Од тих времена, па све до средњег века, манастир се скоро и не помиње, али се може претпоставити да је за време Немањића у њему било живота. Турски историјски извори из 1498. помињу га као пуст манастир. Према старим записима из 16. века у овом манастиру, „уз пламен свеће“ писане су и преписиване књиге. Од тада па све до 1835. године о манастиру се ништа не зна. Године 1869. манастирска црква је обновљена и осликана".

После Октобарске револуције у Русији, у манастир долазе руске монахиње које ту оснивају школу за следе, да би после другог светског рата манастир опет запустео. С времена не време појављивао се понеки монах, али је то било недовољно за трајнији манастирски живот. Манастир поново доживљава препород и процват од 1990 године, са доласком оца Илије на место игумана, који је донео Свети Огањ из Јерусалима (који непрестано гори у овој цркви) и друге реликвије из Свете Земље.

Данашњи манастирски комплекс чине мања црква и конак који потиче из доба кнеза Милана Обреновића. И манастирско звоно је поклон кнеза из 1879. године. Иконостас потиче из 1869. године и са својих 46 икона представља значајно остварење наше уметности из 19. века

Црква Свете Петке код Доњег Матејевца

Црква Св. Петке смештена је са северне стране легендарног брда Чегар. Култ Св.Петке потиче још из првих дана хришћанства и био је изузетно снажан у византијском свету. И у Србији тог времена, св.Петка је била једна од најчешће слављених светитељки, а у складу с тим, народ ову цркву поштује као лечилиште.

Сама грађевина је иначе скромна једнобродна црква са развијеном олтарском апсидом на истоку. По својим градитељским карактеристикама она је уобичајена за период турске окупације, и представља препознатљиви израз поствизантијске архитектуре сеоских цркава. Једна од занимљивости везаних за њу је да је у њој за часну трпезу искоришћен римски жртвеник. У XX веку црква Св. Петке је реконструисана, јер је постојала опасност од рушења.

По народном предању, војвода Стеван Синђелић се са својим ратницима последњи причестио у манастиру пре погибије на Чегру. И данас у околини постоје остаци камених барикада које су делиле борце Крађорђево Србије и Отоманске империје на почетку XIX века. Црква Св.Петке је проглашена спомеником културе

на основу одлуке Владе Републике Србије 05 бр.633-16767/2002 од 12.децембра 2002.године

Остали споменици културе који такође могу бити интересантни туристима и грађанима Ниша и околине јесу Црква Св.Николе у Каменици која је проглашена спомеником културе на основу одлуке Владе Републике Србије 05 бр.633-8005/2005 од 22.децембра 2005.године, као и црква посвећена Св. Арханђелу Михаилу у Доњем Матејевцу – која је према Одлуци Извршног савета Скупштине општине Ниш, бр.020-24/83 од 07.марта 1983. проглашена спомеником културе.

1.8. Образовање

На територији ГО Пантелеј ради пет предшколских установа и седам основних школа. У градском делу општине раде дечији вртићи „Колибри“, вртић „Вилин Град“ и вртић „Бубамара“, а још два обданишта – припремне групе постоје у селима Горња Врежина и Малча. Њиховим радом обухваћено је око 900 деце.

У општини ради и седам основних школа, четири у њеном градском делу и по једна у Горњем Матејевцу, Каменици и Малчи. Основне школе „Стефан Немања“ и „Његош“ немају издвојена одељења за извођење наставе од 1.до 4. разреда у селима општине, док школа „Мирослав Антић“ има у Доњој Врежини; ОШ „Чегар“ издвојена одељења у Горњој Врежини и Јасеновику; ОШ „Карађорђе“ из Горњег Матејевца одељења у Доњем Матејевцу и Кнез Селу; ОШ „Стеван Синђелић“ из Каменице одељења у Бреници и Церју и ОШ „Јован Јовановић Змај“ из Малче, у Врелу, Ореовцу, Пасјачи и Јасеновику. Радом ових основних школа обухваћено је више од 4000 ученика.

Поред наведено, на територији општине Пантелеј ради и школа за основно образовање одраслих у ОШ „Његош“ коју похађа годишње око 90 одраслих особа.

ГО Пантелеј на својој територији нема средњих, ни високих школа и факултета.

1.9. Здравствена заштита

На основу података добијених од Дома здравља у Нишу, на територији Градске општине Пантелеј постоји 6 здравствених станица („Ратко Павловић“, „Лира“, Горњи Матејевац“, „Каменица“, „Малча“ и „Доња Врежина“) и две амбуланте („Пасјача“ и „Горња Врежина“). Опрема у свим станицама и амбулантама одговара прописаним стандардима у овој области.

У наведеним здравственим станицама запослено је укупно 28 лекара. Од тога је 22 лекара опште медицине и специјалиста, 2 лекара специјалиста за здравствену заштиту предшколске деце и 4 специјалиста за заштиту и лечење зуба. Укупан број становника на једног лекара је 1855.

1.10. Култура

У Нишу делује 9 установа културе (Народно позориште; Народни музеј; Нишки културни центар; Народна библиотека „Стеван Сремац“; Галерија савремене ликовне уметности; Нишки симфонијски оркестар; Завод за заштиту споменика културе; Историјски архив и Позориште лутака Ниш. Ни једна од ових градских установа није смештена на територији општине Пантелеј и ово има утицаја на недостатак културних програма на територији општине.

Од 2007. године у бившим просторијама Месне заједнице „Ратко Павловић“, улица Књажевачка 2а, отворена је велика сала Факултета уметности са 250 места. У њој су одржавани концерти Националне концертне сезоне 2008. године, а угостила је и бројне друге значајне уметнике из земље и иностранства у протекле четири године, поред тога што је представља уобичајено место за концерте студената и професора Факултета уметности.

У ГО Пантелеј постоји Комисија за образовање, културу, спорт и омладину формирана одлуком Скупштине ГО Пантелеј. Одлуком Скупштине ГО Пантелеј о културним и спортским манифестацијама од значаја за ГО Пантелеј, утврђене су манифестације које својим значајем и садржајима афирмишу ГО Пантелеј и задовољавају културне и спортске потребе њених житеља:

1. Колонију дечијег цртаног филма
2. Пантелејске вечери
3. Чегарске игре
4. Рок камп
5. Еколошки викенд
6. Манифестацију „Свети Трифун“

Колонија дечијег цртаног филма је манифестација аматерског филмског стваралаштва међународног и такмичарског карактера. Основана је 2007. године и одржава се сваке године почетком августа месеца у просторијама Градске општине Пантелеј. Организатори и реализатори Колоније дечијег цртаног филма су Градска општина Пантелеј и Агенција за културне и пословне активности "СЦФ 98".

Пантелејске вечери, предвиђене календаром спортских и културних манифестација ГО Пантелеј, имају велики значај за очување традиционалних и културних вредности овог подручја и заживеће након реконструкције и адаптације бине у оквиру објекта Енглески дом.

Чегарске игре су културно-спортска манифестација аматерског и народног стваралаштва житеља Градске општине Пантелеј и других општина са којима ГО Пантелеј има сарадњу. Одржава се на Чегру сваке године у мају/јуну месецу, почев од 2010. године. Организатори и реализатори су Градска општина Пантелеј и Савети Месних заједница Каменица и Горњи Матејевац.

Рок камп је музичка манифестација у области поп и рок музике, која окупља младе бендове из Србије и која има такмичарски карактер. Фестивал се одржава на Каменичком вису сваке године у току лета. Организатор и реализатор фестивала је Градска општина Пантелеј у сарадњи са удружењима музичара Ниша.

Еколошки викенд је културно-едукативна манифестација која има за циљ промовисање заштите животне средине кроз креативне активности деце основно-школског узраста на тему екологије. Манифестација обухвата и активности на уређивању околине и сакупљању секундарних сировина. Одржава се сваке године у недељи светског дана заштите животне средине 5. Јуна, почев од 2010. године. Организатори и реализатори манифестације су Градска општина Пантелеј и удружења грађана "Зоо планет" и "Јагодинмалац".

Свети Трифун је традиционална манифестација која се одржава у славу виноградара, 14. фебруара сваке године, почев од 2008. године. Одржава се сваке године у другом селу, по утврђеном редоследу. Организатори и реализатори манифестације су Градске општина Пантелеј и Савети сеоских месних заједница.

Поред ових општинских манифестација, ГО Пантелеј учествује и у организацији манифестација националном и интернационалног значаја које се релизују у Граду Нишу. Један од таквих примера је учешће ГО Пантелеј у активностима пројекта „Уметност давања“ који финансијски подржава компанија Филип Морис.

1.11. Спорт

Спортске активности на територији Градске општине Пантелеј углавном се одвијају преко спортских организација које постоје на територији општине, основних школа и локалне самоуправе. Најзаступљенији спортови су фудбал, шах, кошарка. Има клубова које се баве боди билдингом и фитнесом, као и борилачким вештинама.

1.11.1. Спортске манифестације

Одлуком о културним и спортским манифестацијама од значаја за Градску општину Пантелеј установљене су 4 спортске манифестације које својим садржајима и значајем афирмишу Градску општину Пантелеј и задовољавају спортске потребе њених становника. То су:

1. Фер плеј Пантелеј
2. Ловачка олимпијада
3. Бицикличка трка
4. Шутинг рели

Ферплеј Пантелеј је спортска олимпијада која обухвата такмичење деце основно-школског узраста у фудбалу, у трчању и шаху. Одржава се сваке године у првој половини маја месеца и траје до десет дана. Организатори и реализатори манифестације су Градска општина Пантелеј, Спортски савез града Ниша и спортска удружења са територије Градске општине Пантелеј.

Табела 28 -Преглед активних спортских организација на територији ГО Пантелеј

Назив клуба	Спорт	Назив клуба	Спорт
„Слобода“ ФК Г.Врежина	Фудбал (м)	Клуб борилачких вештина „Ратник“	Борилачки (м)
„Чегар“ Спортско друштво Каменица	Више спортова (м)	Кајак кану клуб „Константин Велики“	КАЈАК (м/ж)
Омладински ФК „Ниш“	Фудбал (м)	Планинарско-алпинистички клуб „Мосор“	Пењање (м/ж)
ФК „Јастребац“ Пролетер, Д.Врежина	Фудбал (м)	Џудо клуб „Омега“	Џудо (м/ж)
ФК „Синђелић“ Ниш	Фудбал (м)	Пливачки клуб „Ниш 2005“	Пливање (м/ж)
Друштво за физичку културу „Моша Пијаде“[	Више спортова (м)	Боди билдинг клуб „Аполон“	Боди билдинг (м/ж)
Друштво за физичку културу „Пролетер“	Више спортова (м)	Фитнес клуб „Мона“	Боди билдинг (м/ж)
Фудбалски клуб „Слога“	Више спортова (м)	Кошаркашки клуб „Јуниор“	Кошарка (м)
Клуб за боди билдинг и фитнес „Олимп“	Боди билдинг (м/ж)	Теквондо клуб „Академија борилачких вештина“	Теквондо (м)
Фудбалски клуб „Раднички“	Фудбал (м)	Теквондо клуб „Филип-Ниш“	Теквондо (м)
Омладински кошаркашки клуб „Јуниор“	Кошарка (м)	Аикидо савез Ниша	Аикидо (м)
Ромски шаховски клуб „КМ“	Шах (м)	Боди билдинг и фитнес клуб „Твинс“	Боди Билдинг (м/ж)
Теквондо клуб „Рамин- Ниш“	Теквондо (м)	PAINTBALL Клуб „Погодак“	PAINTBALL (м)
Шаховски клуб „Дијана“	Шах (м/ж)	Клуб за фитнес и рекреацију „Теретаница“	Фитнес (м/ж)
Шаховски клуб „Алиса Марић“	Шах (м/ж)	Плесни клуб 'EXTREME DANCE STUDIO'	Плес (м/ж)
BODY FIT Клуб Шуки систем	Боди билдинг (м/ж)	Џудо клуб „Жандарм-Наисус“	Џудо (м)
PAINTBALL KLUB 'WAR ZONE'	PAINTBALL (м)	Клуб малог фудбала „Жандарм- Наисус“	Фудбал (м)
Спортско друштво „Бушидо“	Више Спортова (м)	Стрељачки клуб „Жандарм- Наисус“	Стрељаштво (м)
Боди фит клуб „Лав“	Боди Билдинг (м)	Клуб борилачких вештина „Ратник“	Борилачки (м)
Одбојкашки клуб „Академац“	Одбојка (м)	Кајак кану клуб „Константин Велики“	КАЈАК (м/ж)
Одбојкашки клуб'MILLENNIUM'	Одбојка (м)	Планинарско-алпинистички клуб „Мосор“	Пењање (м/ж)
Одбојкашки клуб „Флоат“	Одбојка (м)	Џудо клуб „Омега“	Џудо (м/ж)
NINDJUCU KLUB 'BUJINKAN SHINDEN DOJO'	Борилачки (м)	Пливачки клуб „Ниш 2005“	Пливање (м/ж)

Ловачка олимпијада је спортска манифестација такмичења у ловачким и традиционалним дисциплинама. Одржава се сваке године, почев од 2006. године на излетишту Градац, октобра месеца. Организатори и реализатори манифестације су Градска општина Пантелеј и Ловачко удружење Ниш.

Бициклистичка трка је спортска манифестација такмичења у екстремној вожњи бицикла на простору Каменичког виса. Одржава се сваке године почев од 2008. године. Организатори и реализатори су Градска општина Пантелеј и Бициклистички клуб "Железничар" МБН Ниш.

4. Шутинг рели је спортска манифестација у стрељаштву у условима екстремне вожње теренских возила на излетишту Градац. Одржава се једном годишње од 1996. године, септембра или октобра месеца. Организатори и реализатори манифестације су Градска општина Пантелеј и Сафари клуб Ниш.

2. ВИЗИЈА РАЗВОЈА, СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТИ, СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ И ПРОЈЕКТИ

Као што смо већ поменули, процес израде ове стратегије одвијао се у два циклуса. Први циклус је трајао од марта 2010. до јануара 2011. године и био је углавном посвећен анализи постојећег стања. Његови резултати забележени су у првом делу овог стратешког документа. Други циклус је трајао од фебруара до јуна 2011 и у њему су на основу резултата објављених SWOT и PEST анализа, чланови радног тима дефинисали визију развоја општине, њене стратешке приоритете, стратешке циљеве и пројекте којима ће они бити реализовани у периоду од 2011 до 2015. године.

У оквиру SWOT радионице чланови радног тима идентификовали су снаге, слабости, прилике и претње с којима се мора рачунати у реализацији стратегије одрживог развоја ГО Пантелеј за период 2011 – 2015.

Међу снагама ГО Пантелеј посебно је указано на разноврсност ресурса на територији општине. У групи инфраструктурних ресурса значајно место заузимају источни крак Коридора 10 који пролази кроз територију општине, две саобраћајне петље (Матејевачка и Малчанска) и неизграђено/слободно грађевинско земљиште за пословне намене у зонама Коридора и ових саобраћајних петљи. Услед доброг географског положаја и повољних климатских услова, у брдским пределима ГО Пантелеј постоје изузетно погодни услови за узгој различитих врста воћа и винове лозе, а читав крај има одличне предуслове за развој пољопривреде. Међу природним ресурсима значај имају сачувани природни локалитети (Калафат; Каменички вис; Градац; Срећково врело; Вишеград стена), заштићена природна добра (Церјанска пећина) као и десна обала Нишаве и сама река Нишава. Велики потенцијал представља и значајна културно-историјска баштина: историјски споменици (Чегар); археолошки локалитети (ранохришћанске гробнице); верски објекти (велики број манастира и цркава из раног средњег века). Свему томе треба додати и људске ресурсе - високообразовано урбано становништво и рурално становништво са традиционалним знањима.

Као кључне слабости идентификовани су сиромаштво општине; некомплетна инфраструктура (путна мрежа, канализација...); недостатак техничке и пројектне документације; неактивираност имовине на територији општине (објеката у градском и републичком власништву) и недостатак земљишта у власништву града/општине; велики удео необрађеног пољопривредног земљишта и постојање углавном нископрофитабилне индустрије на територији ГО Пантелеј. У слабости је убројан и недовољан број образовних и васпитних установа на територији општине; недостатак/недовољне површине за спортско-рекреативне садржаје; неактивирана културна баштина и мало културних садржаја који се реализују на територији ГО Пантелеј, као и ниску свест становништва о заштити животне средине. Посебан проблем представља већ укорењена култура пасивности/апатије и одређено неповерење грађана, чак у односу на програме и пројекте од којих очигледно имају користи. На све то треба додати и јако мале ингеренције Градске општине (локалне самоуправе) која, остајући у границама својих овлашћења, није у могућности да непосредно побољша положај својих грађана.

Као прилике у окружењу које могу позитивно утицати на остварење стратешких циљева општине идентификовани су отварање нових пословних зона (а посебно пословне зоне „Исток“ која се налази на територији ГО Пантелеј); заинтересованост домаћих и иностраних инвеститора за улагања; доступност републичких буџетских средстава; доступност ЕУ пред-приступних фондова и прекогранична сарадња са бугарским градовима и општинама. Ту такође спада јачање туристичке понуде града Ниша у целини, повећање хотелских и других смештајних капацитета, као и постојање и повећање обима активности аеродрома „Константин Велики“. Имајући у виду ресурсе којима општина Пантелеј располаже, у прилике спада и потражња за здравом храном која се производи на територији општине; повећан интерес за екстремне спортове (код нас и у свету), и обележавање 1700 година Едикта о верској толеранцији (2013. године) у чему ће Ниш, као родно место цара Константина, имати значајно место.

У претње које могу успорити/онемогућити реализацију стратешких циљева убројани су ефекти новог таласа светске економске кризе; недовољан број инвестиција на територији општине Пантелеј; чињеница да ће у Србији 2012. бити изборна година (што ће унеколико успорити реализацију развојних пројеката); опасност од незавршавања радова на Коридору 10; опасност од смањења обима летова и затварања аеродрома „Константин Велики“; и лош имиџ града и општине Пантелеј у њему.

Имајући све ове елементе у виду, тим за израду стратегије дефинисао је визију развоја ГО Пантелеј:

Општина Пантелеј тежи да постане пољопривредна ризница града Ниша, рекреативна оаза Нишлија и становника околних градова и омиљена дестинација домаћих и иностраних туриста заинтересованих за историју, културну традицију, природне лепоте и екстремне спортове. Активирањем

пољопривредних, рекреативних и туристичких потенцијала и стварањем предуслова за развој малих и средњих предузећа ГО Пантелеј жели да у наредних пет година изађе из круга сиромашних општина, да унапреди могућности за запошљавање својих грађана и подигне ниво њиховог квалитета живота у областима екологије, културе, образовања и здравства.

Ова визија је преведена у низ стратешких приоритета ГО Пантелеј за период 2011 – 2015. године који укључују: комплетирање саобраћајне и комуналне инфраструктуре у општини Пантелеј; формирање нових пословних зона у близини Коридора 10; подршку развоју пољопривреде и генерално руралне економије; активирање културно-историјске баштине и обогаћивање културне понуде на територији општине; уређење, валоризацију и промоцију природних и историјских локалитета и стварање услова за развој спортско-рекреативних активности и екстремних спортова. Планирано је да ове три последње поменуте три групе активности допринесу развоју културног туризма, рекреативног туризма и туризма посебних интереса који се виде, уз пољопривреду, као кључни покретачи развоја општине. Као стратешки приоритети извојени су и унапређење људских ресурса (едукација за пољопривредне делатности, покретање привредних активности, менаџмент пројеката, стицање нових вештина и очување традиционалних знања) и подршка угроженим групама становништва (кроз низ социјалних програма).

Ови стратешки приоритети преведени су у 30 пројеката који су груписани у 11 области: инфраструктуре; просторног планирања; пољопривреде; културе; привреде, финансија и предузетништва; образовања, здравствене политике; социјалне политике; спорта и рекреације; заштите животне и природне средине и туризма.

2.1. Однос циљева и пројеката Стратегије развоја ГО Пантелеј према Стратегији развоја града Ниша

Стратешки развој Градске општине Пантелеј сагледан је у оквиру стратешког развоја града Ниша приликом процеса стратешког планирања ширег градског подручја. У току припреме, верификације и ревизије Стратегије развоја града Ниша у току 2007. и 2009. године остварена је сарадња са надлежнима у ГО Пантелеј и за нацрте су у лето 2007. и јесен 2009. године одржане радионице - трибине са широм структуром стручњака, руководства, привредника, јавног сектора и невладиних организација са територије Градске општине Пантелеј. У том смислу, може се констатовати да су већ тада глобални стратешки интереси ГО Пантелеј сагледани и уграђени у структуру Стратегије развоја града Ниша, тако да Стратегија развоја ГО Пантелеј представља доследни наставак ширих циљева развоја постављених Стратегијом развоја града Ниша.

Стратегија развоја града Ниша усвојена је на седници Скупштине града Ниша 03.12. 2007. године ("Службени лист града Ниша", бр. 82/2007). Ревизија Стратегија развоја града Ниша за период 2009-2020. године усвојена је на седници Скупштине града Ниша 15.04. 2010. године. ("Службени лист града Ниша", бр. 20/2010).

Циљ израде Стратегије био је дефинисање визије одрживог развоја града, одређивање потенцијалних предности и развојних праваца града Ниша, одржавање стабилног економског раста и запошљавања, обезбеђење социјалног напретка и смањење сиромаштва, промовисање иновација, ефикасна заштита животне средине и унапређење свеобухватног квалитета живота грађана. Полазну основу за формулисање Стратегије града Ниша, представљала су национална и локална стратешка документа, програми и пројекти који се реализују у Нишу.

Стратешки правци развоја града Ниша дефинисани су у четири тематске области кроз опште и специфичне циљеве, акције и пројекте:

1) Територија, инфраструктура и окружење - Стратешки правац I: Територијални развој оријентисан ка одрживој животној средини.

Општи циљ: Инфраструктурни и одрживи развој територије усклађен са капацитетима животне средине: искоришћење геостратешког и саобраћајног положаја Ниша на европском, националном и регионалном нивоу и побољшање приступа урбаним садржајима на читавој територији града.

Циљ: трансформисати град Ниш у урбани регионални центар са високим квалитетом животне средине, комуналне опремљености и саобраћајне повезаности, у складу са напредним развојним политикама и dobrим примерима праксе развијених европских градова.

У оквиру Стратегије одрживог развоја градске општине Пантелеј за тематску област "1) Територија, инфраструктура и окружење" Стратегије развоја Ниша, сагледани су следећи приоритетни пројекти значајни за територију Пантелеја: а) у области инфраструктуре – изградња сомборског булевара; изградња северног нишког руралног прстена (повезивање насеља Бранко Бјеговић, Хум, Бреница, Каменица, Доњи Матејевац, Горњи Матејевац, Кнез Село и Малча); изградња канализације за рубна насеља (Каменица, Доњи и Горњи Матејевац, Кнез Село, Малча и др.); обележавање и осветљавање Матејевачке и Малчанске петље; израда планске документације за Калафат; изградња пута до Церјанске пећине; б) у области просторног планирања: израда планова за "Нови градски центар" на простору касарне "Пантелеј"; израда регулационог плана за нову привредну зону на путу за Књажевац; планови за конзервацију и презентацију ранохришћанских гробница у Јагодин мали; в) у области заштите животне и природне средине – имплементација програма „Натура 2000“; прављење катастра природних вредности; изградња топлане на гас и/или обновљиве изворе енергије; санација депонија и увођење руралних подручја у систем одвожења смећа; изградња канализације на руралном подручју; подстицај оснивању предузећа које се баве рециклажом отпада; подизање свести грађана и предузећа о заштити животне средине; постављање контејнера у рекреативним областима; увођење интегрисаног система управљања отпадом; прављење катастра загађивача. Сви пројекти сагледани Стратегијом ГО Пантелеј су у складу са општим и посебним циљевима ове тематске области Стратегије развоја Ниша.

2) Развој економије и пословања - Стратешки правац II: Успоставити сигурно и поуздано окружење за инвестиције као основу за одржив економски развој.

Општи циљ: стварање повољног пословног амбијента за инвестирање, развој предузетништва, повећање запослености и јачање конкурентности нишке привреде; јачање иницијатива територијалног маркетинга ради побољшања имиџа града као привредног центра.

Циљ: створити услове за понуду адекватне радне снаге, отварање финансијских могућности, логистике, привлачење инвестиција, индустријску реалокацију и стварање нових предузећа у високопрофитабилним областима.

У оквиру Стратегије одрживог развоја градске општине Пантелеј за тематску област "2) Развој економије и пословања" Стратегије развоја Ниша, сагледани су следећи приоритетни пројекти значајни за територију Пантелеја: а) у области економија/предузетништво – инфраструктурно опремање привредне зоне „Исток“; прављење каталога „greenfield“ и „brownfield“ локација; јачање капацитета Центра за предузетништво општине Пантелеј; стварање Уније предузетника са територије општине Пантелеј; помоћ општине у успостављању пословних партнерстава са партнерима из градова-побратима; формирање пословних клубова; развој сектора услуга (рекреативних и екстремних спортова, сувенири, винарија...); увођење Територијалног информационог система (ТИС) за општину Пантелеј; развој Дома старих заната; подстицање развоја омладинског предузетништва; б) у области финансија – суфинансирање инфраструктурних пројеката на подручју општине (1:1); финансирање пројеката кроз кредитирање; обезбеђивање микро-кредита за пољопривреднике и за мале привреднике; финансирање израде пројектно-техничке документације; в) у области пољопривреде – унапређење рада Фонда за развој пољопривреде; отварање производно-едукативног центра за развој воћарског-виноградарске производње у Каменици; развој програма здраве хране; помоћ у брендирању воћарства и виноградадарства; успостављање огледних демонстрационих фарме за овчарство – козарство; програми развоја сеоског туризма; изградња сточне пијаце код Горње Врежине; г) у области туризма – развој туризма посебних интереса (екстремни спортови); развој културног туризма; развој верског туризма; изградња путева и инфраструктуре до и на туристичким локацијама; изградња визиторског центра на Каменичком вису; развој стручног кадра за развој туризма. Сви пројекти предвиђени Стратегијом ГО Пантелеј су у складу са општим и посебним циљевима ове тематске области Стратегије развоја Ниша.

3) Друштвени развој - Стратешки правац III: Уравнотежено и свеобухватно побољшање квалитета живота у граду Нишу.

Општи циљ: створити подстицајну и безбедну друштвену средину у којој ће сви грађани моћи да искажу и да задовоље своје потребе за припадањем и идентитетом, дружењем и личним развојем.

Циљ: створити подстицајну и безбедну друштвену средину у којој ће сви грађани моћи да искажу и да задовоље своје потребе за припадањем и идентитетом, дружењем и личним развојем.

У оквиру Стратегије одрживог развоја градске општине Пантелеј за тематску област "З) Друштвени развој" Стратегије развоја Ниша, планирани су следећи приоритетни пројекти значајни за територију ГО Пантелеја: а) у области социјалне политике – изградња обданишта у још једном селу на територији општине Пантелеј до 2015.; формирање општинског „Дечијег културног центра“; формирање клубова за старе; успостављање службе за бесплатну правну помоћ; организовање јавних радова за незапослене; успостављање механизма подршке рањивим групама; развој социјалног предузетништва; развој волонтеризма; развој система услуга; налажење привремених радних активности за незапослене; успостављање службе персоналних асистената; б) у области здравствене политика – отварање нове здравствене станице у МЗ „Бранко Мишић – Каменко“; уређење простора у кругу болнице у Кнез Селу; установљавање програма превентивне заштите (репродуктивно здравље); организовање „Каравана здравља“ у руралним подручјима; здравствена заштита деце; савети и акције за превенцију и лечење становништва од најчешћих оболења; в) у области културе – отварање Културног центра општине Пантелеј; стварање основа за презентацију ранохришћанских гробница у Енглеском дому; реконструкција атељеа за сликаре и вајаре; установљавање Природњачког музеја; изградња споменика посвећеног сусрету Стефана Немање и Фридриха Барбаросе; г) у области образовања – трајни смештај Факултета уметности на територији ГО Пантелеј; отварање једне средње школе на територији општине Пантелеј; установљавање школе у природи на Каменичком вису; д) у области спорта – развој екстремних спортова и рекреативних спортова; изградња терена за рекреацију дуж десне обале Нишаве; формирање ЕКО стаза на Калафату; прављење трекинг стазе „Срећково врело“ (Каменица – Доњи и Горњи Матејевац); израда стаза за off-road и motocross на Калафату; установљење логистичког центра у Малчи за праћење активности у читавом пределу у коме се одвијају екстремни спортови. Сви пројекти предвиђени Стратегијом ГО Пантелеј су у складу са општим и посебним циљевима ове тематске области Стратегије развоја Ниша.

4) Управљање - Стратешки правац IV: Унапређење институционалног окружења и процеса управљања.

Општи циљ: јачање вертикалне/хоризонталне управе и учешћа грађана и заинтересованих актера, имплементација ефикасног система за планирање, политика, мониторинга и евалуацију.

Циљ: увести институционалне реформе у циљу побољшања способности и ефикасности у процесима доношења одлука, пратећи принципе субвенционисаности на територији града.

У оквиру Стратегије развоја градске општине Пантелеј за тематску област "4) Управљање" Стратегије развоја Ниша, нису предвиђени пројекти који би били значајни само за територију ГО Пантелеј, али је реализација стратешких циљева предвиђених стратегијом одрживог развоја општине Пантелеј, практични допринос остварењу ових стратешких циљева Града Ниша.

2.2. ОБЛАСТ: ИНФРАСТРУКТУРА

Изградња примарне саобраћајне и инфраструктурне мреже је један од важних стратешких циљева и општине Пантелеј и града Ниша. Њоме се постиже повезивање општине Пантелеј са осталим градским општинама - у форми саобраћајних прстенова око града, кружног система водоснабдевања, електро-енергетског и гасоводног система. Како се ради првенствено о градским пројектима, улога ГО Пантелеј у овој области огледа се, пре свега, у томе да утиче на дефинисање градских приоритета, што ће јој посредно омогућити саобраћајно и инфраструктурно опремање нових зона.

У стратегији одрживог развоја Градске општине Пантелеј за период 2011 – 2015 идентификовани су следећи приоритети: изградња Сомборског булевара, изградња северног нишког руралног прстена (повезивање Бренице и Хума, Каменице и Матејевац, Кнез Села и Малче); изградња канализације за рубна насеља (Каменица, Доњи Матејевац, Кнез Село, Малча); обележавање и осветљавање Матејевачке и Малчанске саобраћајне петље; израда планске документације за Калафат и изградња пута до Церјанске пећине.

Кључне саобраћајнице на територији општине Пантелеј, у систему глобалног градског кружног прстена, јесу Сомборски булевар, Матејевачки булевар и булевар Медијана. Посебно је значајан Сомборски булвер који ће својим пружањем запад – исток у великој мери омогућити растеређивање улица Књажевачке и Ратка Павловића, које тренутно представљају саобраћајно уско грло општине. Оно што је такође важно истаћи јесте да Сомборски булевар чини осовину нове стамбене зоне – која се налази између овог булевара и аутопута – која уједно представља будућу највећу нову стамбену зону града Ниша.

На сеоском подручју ГО Пантелеј, један од најважнијих инфраструктурних пројеката јесте изградња северног нишког руралног прстена и то на такав начин да се садашња веза сваког села са центром града, допуни квалитетним попречним саобраћајним везама са суседним селима. Тако да се добија нови шири саобраћајни прстен који, правцем запад – исток, повезује насеља Бранко Бјеговић, Хум, Бреница, Каменица, Доњи Матејевац, Горни Матејевац, Кнез Село, Малча и Просек.

Један од приоритета за период који покрива стратегија јесте да села на ободу градског подручја добију канализациону мрежу која ће бити прикључена на Матејевачки колектор. Ова мрежа би била део градског канализационог система

који отпадне воде са сеоског подручја општине Пантелеј води у будући централи градски пречишћивач у зони између Поповца и Трупала. Пошто је Град Ниш задужен за изградњу примарне канализационе мреже, улога општине Пантелеј огледа се у томе да заговара и подстиче самоорганизовање грађана за изградњу секундарне канализационе мреже у селима, кроз програме самофинансирања, по постојећем моделу динар на динар.

Две најзначајније саобраћајне петље на ауто-путу од Ниша према Софији јесу Матејевачка и Малчанска петља. Матејевачка петља води према булевару Медијана и селима на северу града, а Малчанска петља према Зајечару и важном будућем правцу према Нишкој Бањи. Пошто се, осим за транзитни саобраћај, ове саобраћајне петље користе и за дневне миграције становника општине Пантелеј, интерес општине је да утиче на државне субјекте који газдују ауто-путем („Путеви Србије“) да осветле ове две петље по пропису за ауто-путеве.

Како је у оквиру ове стратегије предвиђен читав низ активности на простору Калафата (у првом реду у домену развоја рекреативног туризма и туризма посебних интереса), неопходна претпоставка ових активности јесте израда планске документације за Калафат. У истом овом домену развоја, неопходно је, да би Церјанска пећина могла да оствари своју пуну туристичко-рекреативно- научну функцију, изградити пут од села Церје до прилазне зоне пећине у дужини од 2 километра.

2.2.1. ПРОЈЕКТИ 2011 - 2015:

2.2.1.1. Инфраструктурно опремање постојеће привредне зоне „Исток“

Постојећа привредна зона Исток, формирана је пре двадесетак година на излазу из Доње Врежине према Малчи, али без комплетног опремања инфраструктуром, што онемогућава завршетак и максимално привредно искоришћење.

За завршетак опремања привредне зоне потребно је реализовати попречне саобраћајнице између пута за Књажевац и ауто-пута, обезбедити прилазе изведеном надвожњаку преко ауто-пута, чиме ће привредна зона и тај део града бити повезани са новим пословним капацитетима северно од ауто-пута.

У погледу инфраструктуре потребно је завршити секундарну водоводну мрежу, направити примарни колектор и нове трафо станице 1/0,4 кв.

Стварањем инфраструктурних услова омогућиће се функционисање постојећих привредних субјеката и изградња нових пословних капацитета у преосталом делу постојеће привредне зоне.

Реализацијом овог пројекта обезбедио би се пословни простор за развој малих и средњих предузећа и санитарно-комунално функционисање постојећих комплекса.

2.2.1.2. Изградња северног нишког руралног прстена (повезивање насеља Бранко Бјеговић, Хума, Бренице, Каменице, Доњег и Горњег Матејевца, Кнез Села и Малче)

На сеоском подручју ГО Пантелеј, један од најважнијих инфраструктурних пројеката јесте изградња северног нишког руралног прстена и то на такав начин да се садашња веза сваког села са центром града, допуни квалитетним попречним саобраћајним везама са суседним селима. Тако се добија нови шири саобраћајни прстен који, правцем запад – исток, повезује насеља Бранко Бјеговић, Хум, Бреница, Каменица, Доњи Матејевац, Горњи Матејевац, Кнез Село⁹, Малча и Просек.

Постојећи квалитетни пут који повезује насеља Бранко Бјеговић и Хум треба спојити са селом Бреница трасом дужине 3600м; осавременити деоницу између Бренице и Каменице у дужини од 1300м; осавременити деоницу између Каменице и Доњег Матејевца у дужини од 2100м; осавременити деоницу између Доњег Матејевца и Горњег Матејевца у дужини од 1100м; осавременити деоницу између Горњег Матејевца и Кнез Села у дужини од 2600м; изградити савремену саобраћајницу између Кнез Села и Малче трасом дугом 4100м; осавременити деоницу између Малче и Просека у дужини од 3600м.

Најзначајнију инвестицију представљаће изградња нових асфалтних деоница од насеља Бранко Бјеговић и Хума према Бреници, као и деоница између Кнез Села и Малче. Иако између појединих насеља постоји саобраћајна веза, потребно је реконструкцијом постојећих траса остварити саобраћајни профил којим је поред кретања моторних возила могуће и безбедно кретање пешака и бициклиста, јер се због мале дистанце обављају и пешачка кретања до суседног села или до њива.

⁹ Покренута је и иницијатива да се постојећи, трасирани пољски пут који повезује Матејевац, Кнез Село и Јасеновик прошири и да се након машинских радова на проширењу ураде одводни канали и тампонирање.

2.2.1.3. Изградња пута до Церјанске пећине

Да би се омогућиле све предвиђене активности везане за истраживање, научну валоризацију, уређење, туристичко-рекреативно коришћење Церјанске пећине и природног предела око улаза у пећину, неопходно је повезивање ширег локалитета са системом савремених саобраћајница у општини Пантелеј, односно посредно са коридором 10.

У циљу реализације омогућавања приступа зони улаза у пећину из правца запада, потребно је изградити пут од села Церје до прилазне зоне пећине у дужини од 2 километра. Пут је већ трасиран, са коректним подужним нагибима, а поред колског саобраћаја треба омогућити и комуникацију пешака и бициклиста, чиме ће Церјанска пећина постати значајни пункт у ширим пешачко - планинарско - бициклистичким стазама и маршрутама. Овај пројекат представља прву фазу саобраћајног повезивања, које ће у коначној реализацији омогућити и саобраћајну везу према југу и истоку, односно према Каменичком вису и Калафату који су такође значајне туристичко - рекреативне зоне и потенцијали општине Пантелеј.

Планирана саобраћајница из правца Ниша, односно Каменице и Церја, истовремено повезује зону пећине са црквом св. Петка поред које пролази, а завршетак ове фазе саобраћајнице неће бити код улаза у пећину, већ дислоциран од улаза према истоку где треба формирати паркинг простор. Тиме ће се предупредити приступ возилима у зону улаза у пећину, што ће сачувати природни предео у широј зони улаза у оквиру које ће све комуникације бити пешачке.

2.3. ОБЛАСТ: ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

У домену просторног планирања у Стратегији одрживог развоја ГО Пантелеј приоритети су дати изради регулационог плана за нову привредну зону „Исток“ (на путу за Књажевац); изради планова за нови градски центар на простору садашње касарне „Пантелеј“ и стварању претпоставки за конзервацију и презентацију ранохришћанских гробница у Јагодин Мали.

Као део законске обавезе израде планова генералне и детаљне регулације Град Ниш припрема базичну планску документацију за читаво своје подручје, укључујући и ГО Пантелеј. Ово се односи, пре свега, на садашње урбано подручје ГО Пантелеј, са тенденцијом наставка израде планова генералне регулације за приградско подручје, а затим и за рурално подручје.

На крају тог дугорочног, законом дефинисаног процеса, читаво грађевинско урбано и рурално подручје биће покривено планском документацијом. Интерес градске општине Пантелеј је да, колико је то у њеној моћи, убрза припреме одговарајућег регулационог плана за нову привредну зону на путу за Књажевац која је већ планирана кроз нови Генерални урбанистички план. чиме би било омогућене брже активирање нове привредне локације и привредних делатности.

У погледу новог градског центра, планирног ГУП-ом, на простору садашње касарне „Пантелеј“ интерес општине је да се један од центара Ниша врати на аутентичну територију на северној обали Нишаве. Дугорочно гледано, простор касарне Пантелеј који се налази у непосредној близини Тврђаве (као вишемиленијумског центра Ниша) преставља идеалну полу-слободну зону за лоцирање низа јавних и административних функција, што ће повећати атрактивност живота на територији општине Пантелеј.

У циљу презентације античког наслеђа на територији општине Пантелеј, потребно је плановима дефинисати основу за конзервацију и презентацију ранохришћанских гробница у Јагодин Мали, а пре свега у широј зони Енглеског дома, као новом културном центру општине Пантелеј.

2.3.1. ПРОЈЕКТИ 2011 - 2015

2.3.1.1. Израда регулационог плана нове привредне зоне „Исток“

Израда и доношење Регулационог плана нове привредне зоне „Исток“ омогућава стварање планске основе за издавање дозвола за изградњу пословних привредних објеката, као и уређење нове велике привредне зоне у овом делу града.

Северно од ауто-пута према Софији, у зони насеља Доња Врежина-Горња Врежина-Малча, уз регионални пут према Књажевцу, генералним урбанистичким планом предвиђена нова привредна зона „Исток“. Имајући у виду њену готово идеалну позицију између две петље на ауто путу према Софији (Малчанске и Матејевачке петље) односно на траси Коридора 10 - источни крак, вероватно је да ће она инвеститорима бити изузетно атрактивна и да ће послужити за брзи развој пословно-трговинско-производних капацитета.

Главне активности на реализацији пројекта су: припрема и доношење Одлуке о изради регулационог плана нове привредне зоне „Исток“; прибављање услова комуналних организација; припрема извода из новог ГУП-а Ниша 2010-2025. за простор дефинисан као нова привредна зона "Исток"; припрема концепта плана; успостављање контакта са привредним субјектима и заинтересованим инвеститорима ради дефинисања потреба и структуре планираних комплекса; израда и утврђивање нацрта плана, обављање поступка јавног увида и стручне расправе, утврђивање предлога плана, разматрање предлога плана на седницама Општинског већа и Скупштине општине Пантелеј и усвајање плана на седници Скупштине града Ниша.

Након усвајања регулационог плана требало би имовински и технички припремити саобраћајну мрежу која представља јавне површине, а цео преостали простор, планиран за пословне функције, треба препустити иницијативи приватних привредних субјеката.

У коридорима саобраћајница требало би изградити и инфраструктурне мреже водоснабдевања, канализације, електроенергетике и гасификације.

2.4. ОБЛАСТ: ПОЉОПРИВРЕДА

Подручје општине Пантелеј услед доброг географског положаја и повољних климатских услова, у брдским пределима има изузетно погодне услове за узгој различитих врста воћа и винове лозе, али и за развој сточарства.

Имајући у виду ове предуслове, али и генерално лоше стање примарне пољопривредне производње у читавом региону, у наредном петогодишњем периоду општина Пантелеј ће предузети различите иницијативе како би пољопривреда постала један од кључних фактора развоја општине. Квалитетни развојни програми у пољопривреди могу, уз убрзано унапређење технолошког нивоа производње, имплементацију савремених стандарда и повећање организованости пољопривредника и кроз подизање конкурентности домаћих производа, створити услове за отварање нових радних места и за подизање квалитета живота у руралним срединама.

Стратегијом одрживог развоја Градске општине Пантелеј за период 2011 – 2015. предвиђени су следећи стратешки правци у области развоја пољопривреде: у области сточарства је предвиђена изградња сточне пијаце код Доње Врежине; успостављање огледних демонстрационих фарми за овчарство и козарство и опремање домаћинстава опремом за производњу млечних производа за локално тржиште по врхунским стандардима. Планирано је и формирање прецизне базе података у области сточарства. У области воћарства и виноградарства предвиђена је помоћ општине у брендирању производа; оснивање производно-едукативног центра за развој воћарско-виноградарске производње у селу Каменица и развој програма здраве хране. Дугорочно би требало радити на томе да се обезбеде услови за складиштење пољопривредних производа (кроз изградњу хладњаче на територији општине) и на јачању производних капацитета, те стварању услова за прераду воћа и поврћа (заокруживање читавог процеса – од гајења воћа и поврћа до производње и паковања финалних производа). Планиран је такође допринос развоју сеоског туризма кроз програм реконструкције сеоских воденица.

С обзиром на то да је у последње време значајно повећана тражња за производима који су специфични због тога што су произведени на начин који гарантује њихов квалитет (органска или интегрална производња), као и због тога што су јединствени због њиховог географског порекла, општина Пантелеј ће развити механизме за остваривање додатне вредности пољопривредној производњи са овог подручја пружањем помоћи за увођење стандарда и заштитом географског порекла.

Основни носилац развоја пољопривреде требало би да постану комерцијална газдинства фармерског типа и приватна пољопривредна предузећа. Нагласак би био на њиховом међусобном удруживању и сарадњи како би лакше могли да прате савремена достигнућа науке и технике и да прилагоде своју производњу условима на тржишту. Иначе, укрупњавање поседа једна од главних тачака у стратегији Министарства пољопривреде, а у складу је и са политиком ЕУ, тако да ће посебна пажња бити посвећена и овим питањима у наредном периоду

2.4.1. ПРОЈЕКТИ 2011 - 2015

2.4.1.1. Оснивање производно-едукативног центра за развој воћарско-виноградарске производње у селу Каменица

Специфични еколошки, а пре свега, климатски услови, подручја јужне и југоисточне Србије, пружају изузетне услове за узгој винове лозе и производњу вина. Без обзира на вековну традицију бављења виноградарством и винарством, већина индивидуалних произвођача је до скоро била препуштена сама себи. Индивидуални пољопривредни произвођачи, с обзиром на уситњеност парцела, немају економског оправдања за набавку одређене механизације и опреме, као ни могућност праћења процеса производње, а не наилазе ни на помоћ у пласману производа.

У циљу превазилажења ових проблема, виноградарски нишког краја су формирали градско удружење. Циљ окупљања у удружење јесте доступност савремене технологије малим винарима, стална едукација и праћење нових трендова ради повећања квалитета производа, уз задржавање индентитета и аутентичности производа. Виноградарски се надају да ће им удружење олакшати пласман производа.

План Градске општине Пантелеј и града Ниша је да стару и напуштену школу у селу Каменица претвори у нови Производно-едукативни центар. У циљу привођења овог простора намени, биће извршена реконструкција и адаптација простора и дворишта зграде. Општина Пантелеј и Град Нишу учествоваће у набавци неопходне опреме (муљача, преса, судови за винификацију и опрема за манипулацију вина) заједно са виноградарима и воћарима из овог краја.

Резултати овог пројекта су вишеструки: поред примарног значаја за развој пољопривреде и посебно винарства и виноградарства, отвара се могућност за развој туризма. Туристичка Организација Србије у својој званичној понуди нуди програм "Путеви Вина Србије", што подразумева организоване посете винским подрумима и виноградима. С обзиром на то да на југу Србије до сада није било објеката те врсте, сматрамо да би овај Центар могао постати прва права и незаобилазна дестинација корисника овог програма у нашем крају.

Успостављање Производно-едукативног центра омогућиће и едукацију виноградарских и винарских о технологији производње гроздја и вина - од садње винограда до готовог производа - по принципима know-how; као и временом стварање препознатљивог нишког брэнда који носи карактеристике специфичног географског порекла.

2.4.1.2. Успостављање огледних демонстрационих фарми за овчарство и козарство

Савремени узгој оваца и коза захтева поштовање услова гајења, биосигурности и добробити животиња. У процесу приближавања Србије ЕУ усвојени су нови закони и прописи који регулишу ову област, тако да постоји и правни оквир који још више доприноси значају реализацији овог пројекта.

Управо зато изградња две демонстрационе фарме за овце и козе служиће као добар пример за све одгајиваче где ће моћи да практично виде и касније примене све неопходне услове везане за целокупну технологију производње у овчарству и козарству. Локација ових демо фарми била би одређена на основу конкурса који би расписала ГО Пантелеј.

Анализирајући постојеће стање у овој грани сточарства наилазимо на више препрека које коче даљи развој а односе се на:

- Неадекватан смештај животиња
- Непоштовање добробити животиња према важећој законској регулативи
- Непоштовање биосигурносних процедура
- Непрофитабилна и стихијска производња
- Недовољна модернизација опреме (посебно у измужижтима)
- Проблеми у здравственом стању животиња
- Проблем у одржавању хигијенско-санитарних мера

Изградња демо фарми на територији ГО Пантелеј би омогућила да се дају адекватни и практични одговори на уочене проблеме. Овакве фарме би послужиле за даљу едукацију одгајивача оваца и коза, остављање огледа у којима би могли да добију повратне информације које би користили у даљој технологији производње.

Посебна пажња на демо фармама би се односила на модерну опрему за мжу и организацију протока сировине, јер ће прерада млека у разне млечне производе бити примаран резултат изградње оваквих демо фарми. Поред већ поменутог на оваквим фармама биће реализована примена свих стандарда (global gap, ISO стандарди и сл.) који прате ову грану сточарства, а који су јако битни за пласман производа. То ће омогућити да се производи са оваквих фарми без ограничења извозе на тржиште ЕУ, али и друга тржишта која траже овакве производе (арапске земље, Русија и др.).

2.4.1.3. Програм помоћи ГО Пантелеј у брендирању воћарства и виноградарства

Услед доброг географског положаја и повољних климатских услова, у брдским пределима ГО Пантелеј постоје изузетно погодни услови за узгој различитих врста воћа и винове лозе. Међутим, како се овом производњом углавном баве старачка домаћинства, током протеклих двадесетак година засади под овим културама су смањени, а производња је и даље базирана на застарелим методама. Поред осталог, ови производи не могу да нађу пут до својих потрошача, јер произвођачима недостају знања о начинима успешног пласмана робе на тржиште.

Овим пројектом ћемо дефинисати подручја на којима се гајило и на којима се могу гајити ове културе; утврдити сорте карактеристичне за ово подручје; радити на успостављању система за производњу воћа и грожђа по одређеним стандардима и одређеног квалитета; пружити подршку у осавремењивању производње, али и вршити основну едукацију пољопривредних произвођача о производњи брендираних производа.

План Градске општине Пантелеј је да уз помоћ Удружења пољопривредних произвођача, Регионалне привредне коморе и Републичке институције за контролу квалитета и заштиту географског порекла производа у периоду од 3 године реализује следеће активности: а) одреди показатеље воћарске и виноградарске производње (по географским или другим специфичностима производње); б) идентификује аутохтоне и друге сорте грожђа и воћа које ће бити брендиране; в) помогне у удруживању воћара и виноградарара (у удружења, предузећа, задруге) под чијим називом ће се производити и продавати брендирани производи; г) едукује узгајиваче о начину производње, потреби за стандардизацијом производње, удруживањем и заједничким наступом на тржишту, д) успостави стандардизовану производњу одређених врста воћа и грожђа уз поштовање свих специфичности производње у регији/микро регији; и е) изабере адекватне промотивне активности и реализује их на домаћем и иностраном тржишту.

Резултати овог пројекта ће се огледати у повећаним производним капацитетима воћарске и виноградарске производње на територији ГО Пантелеј, у повећању обима пласмана кроз стандардизовану производњу воћа и грожђа, повећаним приходима од ове производње, повећаном броју воћара и виноградарара са бољим животним стандардом, као и препознатљивост воћарске и виноградарске производње са територије ГО Пантелеј.

Пошто се ради о пројекту за чију реализацију су потребна значајна средства, планирано је конкурисање код међународних донатора међу којима су посебно значајни ЕУ фондови (Структурни фондови за рурални развој, Лидер ++, European Agricultural Guarantee Fund, European Agricultural Fund for Rural Development...)

2.4.1.4. Развој програма здраве хране на територији општине Пантелеј

Правилна и здрава исхрана постала је један приоритета савремених људи. Човеково здравље, креативност, ефикасност и расположење директно су условљени начином исхране који свакодневно примењује. Истовремено, свеобухватно загађење човекове околине, чини здраву храну све ређим ресурсом и једним од ресурса који ће се у будућности све више и више тражити.

Приход од извоза здраве хране из Србије годишње достиже 250 милиона долара. Оно што је чини погодном за примену у селима општине Пантелеј, јесте то да се са малим улагањима и на мини површинама добијају се рекордни приноси, а производња се несметано одвија и у зимским месецима. У производњи здраве хране користи се модерна опрема (користи се систем наводњавања „кап по кап“, опрашивање обављају бумбари а све се контролише помоћу компјутера). Такође, велика корист од овакве производње може бити коришћење биомасе, нарочито оне која потиче из пољопривреде, као обновљивог и еколошки прихватљивог извора у производњи енергије. Тиме се решава питање производње топлотне енергије за пластенике, уз велике уштеде и значајне позитивне економске ефекте, јер су енергенти на тај начин практично бесплатни. Нема хемије, пестициди се практично не користе, нема вештачког дозревања. Читав систем производње усмерен је на обезбеђење еколошки здраве хране.

Први корак у овом пројекту биће сертификација газдинстава која се баве оваквим видом производње (од 1. јануара 2006. године сви који желе да извозе прехранбене производе у ЕУ морају да имају систем контроле критичних тачака - HACCP). Тиме би била отворена врата за извоз наших производа на тржиште земаља ЕУ. Поред производње здраве хране према врхунским стандардима, током реализације пројекта биће вршена едукација пољопривредника из читавог региона, чиме ће бити створени услови за развој сеоског предузетништва и за успостављање радионица за производњу брендираног финалног производа „здраве хране“.

2.4.1.5. Изградња сточне пијаце код Горње Врежине

За градску општину Пантелеј реализација овог пројекта има стратешки значај. Постојећа пијаца у Мрамору је приватизацијом припала суседној општини Меровина, а тзв. Сточна пијаца у Јелашници не задовољава ни основне стандарде.

На постојање проблема указују, како сами власници стоке, који тешко могу да регуларно продају или купе стоку, тако и остали учесници у овој грани пољопривреде (ветеринарске станице и амбуланте, ветеринарски институт, локалне самоуправе, прерађивачи, инспекције, удружења, индивидуални одгајивачи). Усвојена законска регулатива (Закон о ветеринарству, Закон о сточарству, Закон о добробити животиња и пратећи правилници), Градску општину Пантелеј наводи да реши ову ситуацију на начин који би задовољавао све учеснике у овом процесу. У последње време проблем се продубио појавом шпекуланата и дивљих радионица за прераду меса које угрожавају, како здравље људи, тако и животиња, што је посебно раширена појава од када су трошкови прегледа здравственог стања животиња пали на терет власника. Такође и еколошки проблеми који произилазе из овог стања били би решени.

Пијаца је планирана на потезу испод Горње Врежине и већ је дат налог за изузимање земљишта од села. Сточна пијаца као привредни субјект може пословати у оквиру институција које се баве одржавањем пијаца на територији Града Ниша (Тржница), као и приватних субјеката заинтересованих за постојање оваквог објекта (ветеринарске станице и амбуланте, удружења, појединци), и државних институција (Управе, локалне самоуправе, ветеринарски институт, инспекције и сл.).

Резултати овог пројекта су вишеструки и укључују контролу промета стоке на овом подручју; контрола здравственог стања животиња; повећани промет животиња, сигурност при куповини и продаји; решавање комуналних и еколошких проблема, као и виши ниво добробити животиња.

2.4.1.6. Пројекат развоја сеоског туризма на подручју ГО Пантелеј кроз реконструкцију сеоских воденица (Доњи Матејевац у подножју Чегра)

У оквиру Стратегије одрживог развоја ГО Пантелеј пољоприведа и туризам имају изузетан значај. Развој сеоског туризма на неки начин повезује ове две области. Градска општина Пантелеј има изузетно повољне услове за развој туризма на селу који се огледају у очуваној природи, благој клими и чистом ваздуху. Томе треба додати и да се села на територији ГО Пантелеј налазе у непосредној близини значајних културно-историјских споменика који могу бити изузетно атрактивни за туристе.

Језгро овог пројекта чини обнављање и стављање у функцију старих воденица у селима на територији општине Пантелеј. Тиме се кроз формирање излетничких пунктова и потенцијалних туристичких атракција доприноси јачању туристичких капацитета Градске општине Пантелеј и Града Ниша. Како су данас старе воденице врло ретка атракција, временом овакви локалитети могу постати значајна излетишта, односно места за дружење као и дегустацију старих гастро специјалитета, а самим тим и препознатљиви туристички производ на подручју општине Пантелеј.

Прва у низу ових реконструкција била би стара воденица у селу Доњи Матејевац у подножју Чегра. Партнери који ће бити укључени у реализацију пројектних активности су Завод за заштиту споменика културе, ТОН, Удружење старих занатлија и Савет Месне заједнице Доњи Матејевац.

Потенцијални извори финансирања су Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Буџет Града Ниша и буџет Градске општине Пантелеј. Време реализације пројекта је период 2012-2013.године.

2.5. ОБЛАСТ: ЕКОНОМИЈА/ПРЕДУЗЕТНИШТВО/ФИНАНСИЈЕ

Уравнотежен економски развој који се може одржати у дужем временском периоду представља основу за повећање животног стандарда и добробит становништва општине Пантелеј. За перманентан одрживи привредни развој у будућем периоду, активности општине ће бити усмерене ка развоју предузетничке економије засноване на знању и иновативности, развоју конкурентне и извозно оријентисане привреде, привлачењу и подстицању страних директних инвестиција и промоцији јавно-приватних партнерстава. Посебна пажња ће бити посвећена усаглашавању понуде кадрова са потражњом на тржишту рада и повезивању предузећа у мреже и кластере ради повећања конкурентности и компаративних предности МСП, као и побољшању квалитета производа и услуга МСП кроз развој стандарда и система обезбеђења квалитета.

Стратегијом одрживог развоја Градске општине Пантелеј за период 2011 – 2015. предвиђени су следећи стратешки циљеви: промоција постојећих локација за привлачење инвестиција и увођење територијално-информационог система (ТИС) за општину; јачање капацитета Центра за предузетништво; стварање Уније предузетника и формирање пословних клубова; повезивање са привредницима из иностранства (посебно из Бугарске и Македоније); подстицање омладинског предузетништва; развој старих заната и других врста услуга. У области финансирања Стратегијом је предвиђена подршка инфраструктурним пројектима, изради пројектно-техничке документације и микро-кредитирању пољопривредника.

Постојање привредне зоне "Исток" и других локација за привлачење директних инвестиција намеће потребу промоције постојећих *greenfield* и *brownfield* локација за инвестирање и увођење територијално-информационог система (ТИС) општине Пантелеј. Постојање базе података добро позиционираних парцела земљишта опремљених инфраструктуром, по разумним ценама, укључујући и приступачне цене енергије, представља неопходност када се конкурише за инвестиције које отварају нова радна места. С тим у вези планирано је и стварање повољног пословног окружења кроз успостављање система мера које треба да реше идентификоване проблеме везане за процедуре добијања грађевинских дозвола као и разматрање могућности снижавања висине административних, комуналних и других дажбина које се плаћају на нивоу Општине.

Искуства показују да, и поред бројних облика нефинансијске подршке малим и средњим предузећима, постоји недвосмислена потреба за њиховим даљим развојем и проширењем понуде (кроз тренинге, саветодавне услуге, менторинг итд.) како у фази припреме за покретање посла, тако и у првим годинама пословања. Општина Пантелеј ће подстицати развој предузетништва и кроз иницијативе за смањење јавних прихода (порези, доприноси, накнаде, таксе). Јачањем капацитета Центра за предузетништво општине Пантелеј биће успостављени механизми за даље развијање и боље координисање МСП кроз

унапређење подршке развоју нових предузећа, али и кроз унапређење пословног окружења за постојећа МСП кроз стварање Уније предузетника и формирање пословних клубова и повезивање са привредницима из иностранства. Центар за предузетништво ће осим тога, своје активности усмерити на подизање свести о значају иновативности, подстицању иновативности и повезивању са научно-истраживачким институцијама, јер иновативно понашање има пресудан утицај на одрживи економски и укупан друштвени развој општине.

2.5.1. ПРОЈЕКТИ 2011 – 2015

2.5.1.1. Јачање капацитета Центра за предузетништво

Као један од својих сервиса Градска општина Пантелеј је успоставила Центар за развој предузетништва као инструмент подршке развоју привреде са нагласком на мала и средња предузећа. Циљ Центра за развој предузетништва, с једне стране, јесте унапређење капацитета запослених у ГО Пантелеј за рад са привредом, а са друге стране, подизање капацитета малих и средњих предузећа на територији општине.

Три основне групе активности у оквиру овог пројекта биће мапирање малих и средњих предузећа на територији ГО Пантелеј, едукативне активности и промотивне активности.

Како би имали поуздана сазнања којим привредним потенцијалима ГО Пантелеј располаже, прва активност биће формирање базе података малих и средњих предузећа из овог дела града. Центар ће такође израдити профил заједнице са акцентом на привреду, како би сагледали ситуацију на подручју општине и утврдили капацитете за општи привредни развој.

Едукативне активности ће укључивати едукацију запослених у Центру за предузетништво и самих предузетника за израду бизнис планова; едукацију запослених у Центру и привредника за писање пројеката за ЕУ фондове и израду бизнис планова за десет најперспективнијих МСП и пет заједничких пројеката за ЕУ фондове.

На основу тога уследиле би промотивне активности намењене афирмацији малих и средњих предузећа на локалном, националном и међународном нивоу као што су израде промотивно-пропагандног материјала, посете сајмовима, јавне презентације и повезивање са привредницима из Македоније и Бугарске.

Реализација овог пројекта предвиђена је за 2012-2013. годину, а као партнери на пројекту виђени су Министарство економије и регионалног развоја, ЛЕДИБ програм и Фонд за развој.

2.5.1.2. Пројекат развоја Дома старих заната

Пројекат развоја Дома старих заната у складу је са циљевима Стратегије одрживог развоја ГО Пантелеј у области економије и предузетништва. Уређењем и стављањем у функцију објекта у ул. Косовке девојке број 6 биће обезбеђени услови за повећање обима производа и услуга старих заната; биће унапређена њихова продаја, омогућена ефектна презентација и унапређен тржишни наступ занатлија. Обнова старих заната, осим тржишне функције, има и другу, изразитију вредност а то је заштита угрожене нематеријалне и материјалне културне баштине у области вештина везаних за традиционалне занате.

Пројектом развоја Дома старих заната формира се нова, атрактивна локација на подручју општине у којој ће, на једном месту, бити окупљени произвођачи услуга и производа старих заната. То је најбољи начин да се повећа ниво запошљености у сектору старих заната и да се промовише производња занатских производа, као и да се подигне свест о значају старих заната и других облика малог породичног бизниса.

Пошто је Дом старих заната лоциран у истој просторној целини где је планирано отварање Културног центра ГО Пантелеј и информативно-туристичког центра, вероватно је да ће то доводити до синергетских ефеката и да ће они заједно допринети привлачењу туриста и грађана Ниша у овај део општине који би убрзо могао да почне да функционише као неформални центар заједнице.

Буџет пројекта је планиран у износу од 6.100.000,00 динара, а потенцијални извори финансирања су Министарство трговине и услуга, Министарство економије и регионалног развоја-сектор за туризам, Град Ниш, буџет ГО Пантелеј. Препознати партнери за овај пројекат су Удружење старих занатлија, Удружење инвалида (МСП), Специјална школа 14.октобар и ТОН. Временски оквир реализације пројекта је до краја 2011. године, јер је један велики део активности Градска општина већ реализовала.

2.6. ОБЛАСТ КУЛТУРА

Развој културних активности у ГО Пантелеј у наредном периоду великим својим делом биће усмерен на стварање претпоставки за активирање потенцијала изузетних културних споменика који се налазе на територији општине. Ту се пре свега мисли на конзервацију и презентацију археолошких налазишта из Константиновог времена, посебно ранохришћанских гробница у Јагодин мали; стварање инфраструктурних услова за посете црквама и манастирима из раног средњег века (Латинске цркве, цркве Св. Петке, манастира Св. Јован, манастира Св. Ђорђе), њихову конзервацију и реконструкцију; и уређивање комплекса на Чегру. Међутим, као што је већ указано, културна понуда у области савремене продукције на територији општине је доста оскудна, те је неопходно радити на стварању претпоставки да се и у овој области ситуација побољша.

Може се рећи да општина вапи за једним простором који би био симболички центар заједнице (функција коју нпр. у општини Медијана има Парк Светог Саве). Срећна околност је да такав простор постоји – комплекс некадашњег бригадирског насеља у близини Енглеског дома - и један од приоритета у периоду који покрива ова стратегија јесте његово уређење и активирање. У овом комплексу лоциран је и великим делом већ опремљен Дом старих заната, а у његовој непосредној близини планирано је отварање туристичког инфо-центра. У дворишту Енглеског дома налазе се и две ранохришћанске гробнице, а међу њима и она на чијој таваници се налазио Христов монограм који је део грба Града Ниша. Дефинитивно уобличење овог центра заједнице представљаће отварање Културног центра општине Пантелеј, који би користио постојеће објекте, укључујући ту и бетонску бину чију реконструкцију нису потребна велика средства.

Овај културни центар ће у свом саставу имати културни центар за младе и одрасле, који ће организовати културне програме на бини у дворишту током пролећа и летњих месеци и у другим просторима у општини Пантелеј (између осталог у Сали Факултета уметности – током јесени и зиме); дечији културни центар (неку врсту некадашњег “Пионирског дома”) у једном од објеката; четири атељеа за ликовне уметнике и галерију (која би имала функцију општинске галерије).

Имајући у виду да простор јужне и југоисточне Србије, представља један од центара биодиверзитета Европе, као и природна богатства општине Пантелеј и усмерење ГО Пантелеј да се устоличи као зелена градска општина (пољопривреда, екологија, рекреација...) један од пројеката у оквиру ове стратегије биће отварање Природњачког музеја. Пошто општина нема надлежности да оснива установе овог типа, њена улога биће у обезбеђењу потребних објеката и заговарању оснивања Музеја, код градских и републичких органа власти.

На крају, у оквиру стратегије предвиђено је и подизање споменика Стефану Немањи у дворишту цркве Св. Пантелејмона, што ће бити још један од важних идентитетских маркера града и општине.

2.6.1. ПРОЈЕКТИ 2011 - 2015

2.6.1.1. Отварање културног центра општине Пантелеј (реконструкција бившег бригадирског насеља, ул.Косовке девојке број 6)

Једна од важних амбијенталних целина на градском простору општине, која би могла да постане центар културног живота општине Пантелеј, јесте простор у близини Енглеског дома (улица Косовке девојке 6) у коме се некада налазило „бригадирско насеље“. У оквиру овог пројекта планирано је отварање Културног центра општине Пантелеј.

Погодности за реализацију оваквог пројекта укључују велики број објеката који су тренутно без намене (користе их бесправно усељена избегла и расељена лица и бескућници, који су добили одлуку у исељењу); постојање бетонске бине за концерте и сценске уметности за чију реконструкцију нису потребна велика средства; и чињеница да бивше „бригадирско насеље“ има културну/концертну традицију која је, посебно током 1980-их, била изузетно значајна на градском нивоу. Овом комплексу посебан значај дају две ранохришћанске гробнице (међу којима се налази и гробница на чијем се тавану налазио Христов монограм који је данас део грба града Ниса). Начин њихове реконструкције, конзервације и презентације био би договорен са Заводом за заштиту споменика културе из Ниша. Мултифункционалности и занимљивости овог простора доприноси и недавно отворени „Дом старих заната“ и планирано отварање Туристичког инфо центра општине Пантелеј.

Овај културни центар би у свом саставу имао културни центар за младе и одрасле, који би организовао културне програме у простору „бригадирског насеља“ (на бетонској бини у дворишту током летњих месеци) и у другим просторима у општини Пантелеј (између осталог у Сали Факултета уметности – током јесени и зиме); дечији културни центар (неку врсту некадашњег „Пионирског дома“) у једном од објеката у бригадирском насељу; четири атељеа за ликовне уметнике и галерију (која би постала општинска галерија).

Планиране пројектне активности укључују: ослобађање бесправно усељених (запоседнутих) објеката који ће припадати културном центру, решавање статуса тих објеката, адаптација постојећих објеката за функцију Културног центра, адаптација постојеће позорнице за манифестације на отвореном, уређење комплекса, организационо успостављање Центра, осмишљавање програма и промоција целог пројекта.

У Културном центру би требало да ради до троје културних менаџера који би се бавили организацијом културних догађаја; организацију рада у дечијем културном центру би требало препустити невладиним организацијама које се баве децом; а

атеље би требало доделити на одређено време сликарима, вајарима или примењеним уметницима на основу конкурса.

Трошкови реализације пројекта би укључивали реконструкцију објекта у бившем “бригадирском насељу”, реконструкцију бетонске бине, куповину основне канцеларијске опреме и бинске опреме (разгласа, појачала, бубњева, платна за биоскопске пројекције...).

Институције које би могле бити извори финансирања овог пројекта су Министарство културе, Град Ниш, ГО Пантелеј и инострани донатори, а партнери општини Пантелеј у овом пројекту биће (посебно у домену програмских активности) ДКОРЦ, НКЦ, СКЦ, Симфонијски оркестар, Факултет уметности и уметничка струковна удружења. Време реализације пројекта је 2012-2013.година.

2.6.1.2. Подизање споменика Стефану Немањи у дворишту цркве Св.Пантелејмона

Пројекат подизања споменика Стефану Немањи у дворишту цркве св. Пантелејмона има за циљ даље јачање туристичких потенцијала ГО Пантелеј у области културног туризма и представљаће још један од идентитетских маркера града Ниша и општине Пантелеј.

Великог жупана Рашке и оснивача српске династије Немањића два важна догађаја везују за Ниш. Најславнији и за српску културу најзначајнији јесте његов сусрет са царом Светог римског царства Фридрихом I Барбаросом 27. јула 1189. године, који се по легенди одржао у близини цркве св. Пантелејмона. Оно што је мање познато јесте сусрет Стефана Немање, на почетку његовог државничког пута, са византијским царем Манојлом I Комнином који се одиграо 1162. године (по неким историчарима 1158. одине). Оно што такође недовољно познато јесте да је Стефан Немања, који је Ниш освојио 1187. године, намеравао да га учини својим престоним градом.

Одавање почаст великом српском владару и првом великом сусрету српске културе са западном цивилизацијом, у аутентичном амбијенту, имаће велики и културни и туристички значај за општину Пантелеј и град Ниш. За израду споменика биће расписан конкурс, а није планирано да он буде грандиозан и скуп, јер ће његов значај првенствено бити симболички.

С друге стране, с обзиром на стварни значај ових догађаја и на легенду која их прати несумњиво је да ће споменик постати незаобилазно место да ученичке екскурзије и домаће и иностране туристе и да ће, заједно са обиласком цркве св. Пантелејмона, представљати изузетан доживљај за посетиоце нашег града.

Као партнери на пројекти виђени су Град Ниш, Министарство културе, Српска православна црква и Туристичка организација Србије и Ниша.

2.6.1.3. Установљење Природњачког музеја на простору општине Пантелеј

Природњачки музеј у Београду је једини музеј такве врсте у Србији. У Новом Саду, у оквиру Покрајинског завода за заштиту природе, постоји и музеолошко одељење које је настало припајањем покрајинског природњачког музеја Заводу. С обзиром на то да је познато да простор јужне и југоисточне Србије, представља један од центара биодиверзитета Европе, потреба за формирањем још једног природњачког музеја у Србији је више него оправдана. А установљење овакве установе у Нишу, имало би огроман значај у културолошком, научном, музеолошком, едукативном и маркетиншком смислу, за целу Србију, овај део Балкана, а посебно за сам Град Ниш.

Природњачки музеј је специјализована научна институција која се бави прикупљањем, чувањем, проучавањем и излагањем покретних културних добара природе. Музеј у Нишу би имао три основне делатности које су тесно повезане и неодвојиве: културну, научну и образовну. Било би формирано неколико стручних служби: део који се бави минералогijом, петрологијом и палеонтологијом, затим биолошки део који би се бавио биолошким дисциплинама као што су ботаника, зоологија, екологија, микологија и део који би се бавио едукацијом.

Музеј би имао задатак да врши акумулацију знања, да формира збирке у сарадњи са музејима у земљи, али и са природњачким музејима из иностранства. Научне збирке би се формирале непосредним радом стручњака музеја и у сарадњи са стручњацима из сродних институција у граду, али и из околних градова. Посебна пажња би била посвећена формирању персоналних капацитета, као и остваривању својеврсног утицаја на друштво. Музеј би покретао нове процесе и обезбедио нове садржаје граду Нишу, а тиме остварио и задовољио културне, образовне, уметничке и емотивне потребе. Овај музеј ће бити идеално место за формирање изложбених поставки сталног карактера и као такав да се недвосмислено наметне на овом простору као јединствени центар културних, научних и едукативних делатности.

Партнери на пројекту биће град Ниш, Природњачки музеј из Београда, Природно-математички факултети из Ниша и Београда, као и Министарства за науку и за образовање. Реализација овог пројекта је планирана до 2015. године.

2.7. ОБЛАСТ: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ И ПРИРОДНЕ СРЕДИНЕ

У домену заштите животне и природне средине у Стратегији одрживог развоја ГО Пантелеј као стратешки циљеви дефинисани су санација дивљих депонија и увођење руралних подручја у систем одвожења смећа; изградња канализације на руралном подручју; израда катастра загађивача; подстицање оснивања предузећа која се баве рециклажом отпада; израда катастра природних вредности на подручју општине Пантелеј и имплементација програма “НАТУРА 2000”.

Пројекат санације дивљих депонија и увођење руралних подручја у систем одвожења смећа има за циљ унапређење опште еколошке ситуације на територији ГО Пантелеј. Поред уклањања тридесетак идентификованих дивљих депонија у сеоским насељима, он подразумева низ еколошких кампања у циљу развијања и подизања еколошке свести становника, као и унапређење рада комуналних служби општине.

Један од најважнијих инфраструктурних пројеката је пројекат изградње канализационе мреже у селима на ободу градског подручја, која ће бити прикључена на Матејевачки колектор. Усмеравање и одвођење отпадних вода са простора сеоских насеља довешће до побољшања квалитета живота у сеоским насељима и подизања опште хигијене на већи ниво. У дужем временском раздобљу доћи ће и до побољшања квалитета и чистоће подземних вода, што би се опет дугорочно могло одразити на квалитет пољопривредних усева и производа, појави нових чистих извора воде итд...

Стратегија одрживог развоја ГО Пантелеј такође предвиђа давање подстицаја оснивању предузећа која се баве рециклажом отпада, али и изградњи сакупљачких центара (или једног већег сакупљачког центра) за комунални и други отпад на територији општине. Нови, али и постојећи рециклери, решили би проблем недостатка сировина, ангажован би био велики број радника, чиме би се повећао број нових радних места, смањиле би се количине отпада за депоновање, а животна средина би била мање загађена.

У стратешке циљеве убројани су и израда катастра загађивања и катастра природних вредности на подручју општине Пантелеј. Циљ израде катастра загађивача је регистровање свих врста загађивача, чиме би се омогућило праћење стања, планирање, пројектовање и предузимање мера за заштиту животне средине и природних ресурса на територији ГО Пантелеј. Израдом катастра природних вредности би се детаљније и потпуније сагледали природни ресурси општине. Сачињавање овог катастра омогућило би реалније и прецизније планирање и реализацију одрживе експлоатације и управљања природним ресурсима општине Пантелеј.

С обзиром на то да је Ниш град са великим бројем сунчаних дана у току године, указано је на то да би требало искористити ту природну предност и окренути се ка

обновљивим изворима енергије - у овом случају сунчевој светлости. Током процеса јавне расправе предложено да се, за почетак, покрену пилот пројекти експлоатације сунчеве енергије, за шта нису потребна велика финансијска средства. Предложено је, такође, покретање програма сакупљања шумске масе која у шумама у на територији ГО Пантелеј трули и пропада, а која представља изванредан енергент.

Током јавне расправе указано је и на пројекат који је формулисан још седамдесетих година прошлог века. Према овом пројекту, на јужним падинама нишке котлине, почев од Хума, преко Каменице, Бренице, Матејевца, Кнез Села и Малче, пратећи изохипсе, планиране су каскаде са засадима шума, са једном наменом, да се ваздушна маса која силази са Сврљишких планина охлади пролазећи кроз шуму. Хладна ваздушна маса би на тај начин допринела побољшању квалитета ваздуха у Граду, али пре свега у ГО Пантелеј.

Кроз процес интеграције у ЕУ Република Србија ће имати обавезу развијања европске еколошке мреже НАТУРА 2000. Циљ формирања ове мреже је да обезбеди дугорочни опстанак најугроженијих и највреднијих врста и станишта Европе. Посебна пажња ће бити посвећена обезбеђивању одрживог управљања у будућности, како са еколошког, тако и са економског становишта.

2.7.1. ПРОЈЕКТИ 2011 - 2015

2.7.1.1. Израда пројекта санације дивљих депонија

Пројекат има за циљ унапређење опште еколошке ситуације на територији ГО Пантелеј. То ће бити учињено уклањањем дивљих депонија на територији ГО Пантелеј, еколошком кампањом у циљу развијања и подизања еколошке свести становника, као и унапређењем рада комуналних служби општине.

Идентификовано је тридесетак трајних депонија на простору ГО Пантелеј, претежно у рубним деловима општине и сеоским насељима у којима не постоји организовани одвоз смећа. Уклањање депонија укључивало би координирано ангажовање општинских служби, механизације градског комуналног предузећа Медијана и активно учешће грађана са тих подручја.

Ради трајног решавања овог проблема у три села која су ближе граду (Горњи и Доњи Матејевац и Горња Врежина) уведен је систем одвоза смећа, а у плану је увођење овог система у Каменици и Кнез Селу.

За удаљенија села, у плану је формирање претоварних станица, као и набавка контејнера и канти (када за то буду обезбеђена финансијска средства) у које би мештани одлагали комунални отпад из домаћистава, док би надлежно комунално предузеће одвозило смеће према утврђеној динамици.

Током пројекта биће реализоване и активности (кампање) усмерене на развијање грађанске одговорности и укључивање грађана у активно очување животне средине.

2.7.1.2. Израда катастра загађивача

Циљ израде интегралног катастра загађивача је регистровање свих врста загађивача са релевантним подацима неопходним за праћење стања, планирање, пројектовање и предузимање мера за заштиту животне средине и природних ресурса на територији ГО Пантелеј. Под тим називом појављују се како извештаји који претстављају попис загађивача на територији, тако и они који обухватају и тренутно стање, па чак обухватају и прогнозу будућег стања.

Методологија израде катастра предвиђа три фазе:

- прва фаза подразумева прикупљање података, што је обично резултат вишегодишњег мерења одређених загађивача. У првој фази се обрађују подаци о загађивачима и њиховом утицају на животну средину;
- у другој фази се формира јединствени информациони систем;
- трећа фаза подразумева дефинисање и успостављање метода у коришћењу података из информационог система, у смислу доступности одређеним установама као и у случају појаве хаварије.

Посебно се израђују катастри загађивача подземних и површинских вода, посебно катастар загађивача ваздуха, посебно земљишта.

Период имплементације пројекта се предвиђа од 2011. до 2014. године

2.8. ОБЛАСТ: ОБРАЗОВАЊЕ

На територији ГО Пантелеј ради пет предшколских установа и седам основних школа. У градском делу општине раде дечији вртићи „Колибри“, вртић „Вилин Град“ и вртић „Бубамара“, а још два обданишта – припремне групе постоје у селима Горња Врежина и Малча. Њиховим радом обухваћено је око 900 деце.

У општини ради и седам основних школа, четири у њеном градском делу и по једна у Горњем Матејевцу, Каменици и Малчи. Основне школе „Стефан Немања“ и „Његош“ немају истурена одељења у селима општине, док школа „Мирослав Антић“ има истурено одељење у Доњој Врежини; ОШ „Чегар“ истурена одељења у Горњој Врежини и Јасеновику; ОШ „Карађорђе“ из Горњег Матејевца одељења у Доњем Матејевцу и Кнез Селу; ОШ „Стеван Синђелић“ из Каменице одељења у Бреници и Церју и ОШ „Јован Јовановић Змај из Малче, истурена одељења у Врелу, Ореовцу, Пасјачи и Јасеновику. Радом ових основних школа обухваћено је више од 4000 ученика.

Поред наведеног, на територији општине Пантелеј ради и школа за основно образовање одраслих у ОШ „Његош“ коју похађа годишње око 90 одраслих особа. ГО Пантелеј на својој територији нема средњих, виших школа ни факултета.

Стратешки циљеви ГО Пантелеј у области образовања јесу да се повећају смештајни капацитети у обдаништима на градском подручју општине Пантелеј, као и да се створе услови за отварање једне средње школе на територији општине и омогући трајни смештај Факултета уметности на својој територији. То би дало значајан подстицај развоју општине, не само у образовном домену, него и у домену културе имајући у виду и већ постојећу велику салу Факултета уметности у којој се већ одвијају значајни културни програми.

Имајући у виду ограничене надлежности у домену образовања, за период 2011-2015. године предвиђен је једино пројекат Школе у природи на Каменичком вису.

2.8.1. ПРОЈЕКТИ 2011 - 2015

2.8.1.1. Установљење Школе у природи на Каменичком вису

Оживљавање традиционалног градског излетишта на Каменичком вису има неколико аспеката. Један је поновно активирање овог простора као излетишта – за једнодневни боравак Нишлија и грађана из других, околних градова. Други је везан за рекреативни туризам и боравак у природи ради осматрања животињских и биљних врста. Пошто на Каменичком Вису постоје услови за бављење екстремним спортовима (параглајдинг) и планинским бициклизмом, важан аспект везан је за ове спортске дисциплине и оне који их упражњавају.

Један од значајних пројеката оживљавања овог простора јесте и установљење школе у природи на Каменичком вису. Школа ће укључивати тродневне (викендом) и целонедељне програме за децу нижих разреда основних школа (од првог до четвртог разреда), уз пратњу њихових учитеља и учитељица. Програм школе се не би само одвијао у природи, него би природи био и посвећен. Наставу би држали наставници и професори биологије и еколози и био би посвећен непосредном упознавању деце са природом (на терену) и мерама за заштиту природне средине.

Циљ покретања ове школе екологије на Каменичком вису јесте упознавање најмлађих нараштаја са овом прелепом науком. Јужна експозиција и падине Каменичког виса су ботаничка ризница са представницима медитеранских биљних врста. Камењари и клисуре су станишта хазмофита, букове шуме и извори на северној страни Калафата представљају различите биотопе и праве су учионице под ведрим небом. Ту у близини је и Церјанска пећина која представља врло специфично станиште и може бити изазов за полазнике курса. Поред образовних активности програм би укључивао и рекреативне активности (од спортских игара са лоптом до санкања и скијања у зимским месецима) за које на Каменичком вису постоје услови.

Школа у природи би била првенствено намењена школској деци нижих узраста из Ниша и околних градова, а могла би временом постати и део међународних програма размене (нпр. у оквиру суседског програма са Бугарском).

Као и за друге активности на овом простору и овај пројекат великим делом зависи од изградње Визиторског центра на Каменичком вису. У саставу овог објекта налазиће се и сала за предавања и пројекција, лабораторија, сала за састанке где би активности школе у затвореном простору могле да се одвијају. Смештај деце и њихова исхрана би били организовани у насељу „Шумски цвет“ у чијем саставу се налази ресторан и 21 викенд кућица. Трошкове боравка деце сносиће родитељи, а за један број деце из социјално угружених породица, трошкове би могла да сноси општина Пантелеј.

2.9. ОБЛАСТ: ЗДРАВСТВЕНА ПОЛИТИКА

У области здравствене заштите становништва, Градска општина Пантелеј, у границама својих надлежности и могућности, заговараће и заступати код надлежних градских и републичких институција, отварање нових амбуланти у већим насељима која нису покривена постојећом мрежом здравствених станица.

С обзиром на разумевање општине и нарушену демографску структуру на руралном подручју, тежиште здравствене политике биће примарна здравствена заштита и обезбеђивање елементарних здравствених услуга у рубним деловима општине односно најудаљенијим селима као што су Ореовац, Пасјача, Врело, Јасеновик, Бреница и Церје.

Позитивна искуства из досадашњих цикличних «Каравана здравља» до ових села биће искоришћена за даље унапређење услуга здравствене заштите у сарадњи са Превентивним центром Дома здравља у Нишу и Јединицом за кућно лечење и негу, кроз заједничке пројекте и потребну логистику коју пружа општина. Уз мобилне лекарске тимове који би пружали основне здравствене услуге на терену планира се установљивање програма превентивне здравствене заштите, упознавање становништва са упутствима за здрав живот, саветодавне кампање и акције за превенцију и лечење становништва од најчешћих обољења, повремене специјалистички прегледи (нпр.мобилни мамографи - самопрегледи дојке...) у сарадњи са струковним лекарским удружењима.

С обзиром да на подручју Општине Пантелеј постоје само две клинике - за онкологију и плућне болести, у јединственом објекту у Кнез Селу, које хоспитализују најтеже болеснике, планирају се пројектне активности на свеобухватнијем уређењу ширег комплекса болнице и практичном преуређењу у парковску/озонску оазу, а паралелно у сарадњи са одговарајућим фондерима и донаторима и унапређење смештајних услова за пацијенте који болују од најтежих болести, као и општег третмана за време дуготрајног лечења. Покренута је и иницијатива да се у оквиру постојећег болничког комплекса изгради и геронтолошки центар.

2.9.1. ПРОЈЕКТИ 2011 - 2015

2.9.1.1. Караван здравља

У оквиру пројекта “Караван здравља” ГО Пантелеј ће, у сарадњи са здравственим институцијама града Ниша, организовати екипе здравствених радника који ће у одређеним временским интервалима посећивати 12 сеоских насеља на територији ГО Пантелеј: Горња Врежина, Горњи Матејевац, Доњи Матејевац, Каменица, Бреница, Церје, Кнез Село, Малча, Пасјача, Ореовац, Јасеновик, Врело.

У оквиру ових посета стручне екипе обављаће основне здравствене прегледе за особе из ових насеља као што су: општи здравствени преглед и утврђивање здравственог стања, мерење крвног притиска, утврђивање нивоа шећера, превентивни прегледи дојки, као преписивање одговарајући лекова. Поред тога, у сеоским насељима биће организована предавања и презентације о одређеним специфичним болестима, значају и начину прегледа и праћењу и одржавању доброг здравственог стања.

На тај начин ће особама у сеоским насељима у којима нема примарне здравствене заштите, бити учињене доступним неке основне здравствене услуге, али и утицати на превенцију болести и на побољшање здравственог стања становника ових насеља. На овај начин ће бити дат допринос уравнотежењу услова живота у градским и сеоским срединама и унапређењу квалитета живота у сеоским срединама.

2.9.1.2. Уређење простора у оквиру болнице (санаторијума) у Кнез Селу

Један од пројеката у чијем остварењу се рачуна на активност грађана јесте уређење слободних површина у оквиру санаторијума у Кнез Селу. Овај пројекат је планиран ради уклањања дивљих депонија у окружењу и прилазу санаторијуму и побољшања амбијенталних карактеристика парковског простора за потребе пацијената, запослених и посетилаца.

Један од разлога за лоцирање Санаторијума за плућне болести у Кнез Селу је у здравој природи и чистом ваздуху који постоје у овом делу града. Један део третмана болесника који болују од плућних болести јесте и боравак у простору са незагађеним ваздухом. Утолико се ревитализација парковских површина може посматрати као саставни део терапије, а њихова тренутна запуштеност као угрожавање основне функције Санаторијума.

Реализацијом пројектних активности санирале би се дивље депоније у окружењу и на прилазу санаторијуму, решио проблем опасног медицинског отпада и очувала природна вредност на том потезу који представља приступни део излетничко-спортским капацитетима које развијамо северно од Кнез Села. Реализација овог пројекта планирана је за 2012. годину.

2.10. ОБЛАСТ: СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА

Социјална политика, као део глобалне политике, јесте организована друштвена делатност усмерена на смањење социјалних разлика и унапређење квалитета живота, као и на јачање социјалних односа и интеракција у друштву, са циљем обезбеђивања система социјалне сигурности (социјално осигурање, систем здравствене заштите, осигурање у случају незапослености, систем бриге о деци, систем социјалне заштите).

Удруживањем низа актера, социјалних партнера, локалних и регионалних органа власти ствара се добра основа за креирање и спровођење овакве социјалне политике. Кровна стратегија нове социјалне политике у Србији је „Стратегија за смањење сиромаштва“, с обзиром да је један од најважнијих задатака у периоду после 2000. године била борба против сиромаштва, које је изазвано дугогодишњим драматичним, неповољним условима живота за већину становништва, проблемима „привидне запослености“, дугорочном, високом и систематском незапослености. У настојању да социјална политика, поред економске и развојне функције, остварује и прокламована начела солидарности и социјалне правде, донети су нови закони и прописи којима се јемчи систем социјалне сигурности и солидарности и на одговарајући начин покривају бројни социјални ризици: болест, неспособност за рад, брига о породици, незапосленост, старост и друго.

ГО Пантелеј дели судбину великог дела Републике Србије у погледу последица неповољних трендова транзиционих трансформација кроз које пролази. Погоршање економских, стамбених, статусних и других услова угрожава егзистенцијалну сигурност. Актуелно је одлагање, чекање и одустајање од склапања брака, што се тумачи као пасивна реакција/адаптација појединца и група на структуралне изазове. Уз то, неповољна старосна и социјална структура становништва, економско и социјално раслојавање, старење становништва, пораст самачких и старачких домаћинстава, рађање деце испод потреба обнављања становништва, смањење типа брачног пара са децом, значајан раст непородичних домаћинстава – указују на приоритетну потребу спровођења стратешког циља популационе политике: заустављање или успоравање неповољних демографских тенденција.

Социјална искљученост и сиромаштво у руралним подручјима је специфичан изазов за креирање адекватних мера социјалне политике, нарочито због наглашеног сиромаштва већег дела популације, поготово у руралним деловима општине Пантелеј (само 10% укупног броја становништва је радно ангажовано, просечна зарада далеко испод републичког просека) и нарушене социјалне структуре (старачка домаћинства, неожењени). У временима бурне транзиције и драматичних догађања породице су, у највећем броју, остале саме и изоловане у

свакодневној борби са ризицима свакојаке природе (беспарица, незапосленост, стамбена несташица, брига о старим и болесним), у паничном страху за опстанак. Социјална политика мора бити осетљива за ефекте те стихије (различити облици социјалних дезорганизација личности, насиље, разводи и друго), као и за праћење положаја различитих група породица са децом који су у/под ризиком од социјалне искључености.

У складу са предоченим контекстуализованим проблемским оквиром, као приоритетне активности у правцу достизања стратешких циљева инклузивне социјалне политике, у овој области предвиђени су:

1. Изградња обданишта у још једном селу у општини Пантелеј до 2015. године;
2. Формирање општинског Дечијег културног центра;
3. Формирање клубова за старе;
4. Успостављање службе за бесплатну правну помоћ;
5. Организовање јавних радова за незапослене;
6. Успостављање механизма подршке рањивим групама (незапослени, стари, особе са инвалидитетом, самохрани родитељи, Роми...);
7. Развој социјалног предузетништва;
8. Развој волонтеризма;
9. Развој система услуга (успостављање рада мобилних тимова, успостављање рада народне кухиње..);
10. Налажење привремених радних активности за незапослене;
11. Успостављање службе персоналних асистената, помоћ у кући;
13. Подршка породици у кризи (брачно и породично саветовалиште за услуге и превентивне програме);
14. Подстицање рађања (популациона едукација, промоција репродуктивног здравља адолесцената, борба против неплодности/превентивни систематски прегледи: формирање Центра за планирање породице, Саветовалишта за биолошку репродукцију и старење);
15. Подршка породици са децом (у социјални рад са породицом укључити цивилне, непрофитне и приватне институције, породице, удружења и појединце; јачање инструмената финансијске подршке, успостављање мреже за пружање услуга у дневном збрињавању деце, повећање новчане накнаде родитељима и деци; превенција насиља, популаризација хранитељских породица, прихватилиштва за жртве насиља).

2.10.1. ПРОЈЕКТИ 2011 - 2015

2.10.1.1. Пројекти подршке рањивим групама

ГО Пантелеј, по званичној статистици, спада међу десет најсиромашнијих општина у Србији. Параметри на основу којих је општина сврстана у ову категорију су број запослених, односно незапослених, просечна примања, број прималаца материјалне или нематеријалне помоћи... Овај податак обавезује ГО Пантелеј да, поред рада на подстицању привредних активности и побољшања квалитета живота својих грађана, ради и на развијању инструмената и метода подршке социјално угроженим категоријама друштва.

Кроз овај пројекат биће развијане активности, иницијативе, програми за унапређење статуса рањивих група. Полазећи од општих сазнања о врло неповољној социјално-економској ситуацији на подручју општине, прва активност у овој области подразумевала би мапирање стања и утврђивање прецизних података о угроженим категоријама становништва и њиховој класификацији. На основу тога биће утврђене потребе за одређеним врстама социјалне помоћи, односно подршке најугроженијим категоријама - особе са инвалидитетом, стара и изнемогла лица, незапослени, старији изнад 50 година, особе ромске националности, избеглице и расељена лица.

Након мапирања тренутног стања, две основне групе активности које су планиране у оквиру овог пројекта јесу ангажовање радно способних, а незапослених лица у програму јавних радова, посебно оних који су део ове стратегије (израда трим стаза и бициклических стаза на десној обали Нишаве, пројектима санације дивљих депонија у приградским насељима; уређења стаза за рекреацију и терена за екстремне спортове на планини Калафат). Друга група активности биће везана за обнављање програма рада геронто-домаћица (поново из редова незапослених лица, а посебно самохраних мајки) које би биле помоћ особама са инвалидитетом и старим и немоћним лицима.

Прве активности у оквиру овог пројекта биће реализоване током 2012. године, а предвиђено је континуирано одвијање овог пројекта током читавог периода на који се стратегија односи.

Партнери на пројекту, поред Града Ниша, били би Министарство за рад и социјална питања, Центар за социјалну помоћ и Национална служба за запошљавање.

2.11. ОБЛАСТ: ТУРИЗАМ

Иако то није у довољно мери ни уочено, а још увек је јако далеко од превођења у праксу, туризам представља једну од највећих развојних шанси града Ниша и општине Пантелеј. То произилази из постојања две групе изузетно повољних фактора: с једне стране, постојања изванредних природних ресурса и великог броја фасцинантних културних споменика и, с друге стране, из чињенице да Ниш представља једно од кључних саобраћајних чворишта на простору југоисточне Европе.

Ниш се налази на раскрсници балканских и европских путева. Територију града секу три важна правца међународних путева и железница - путни правци који повезују Балкан са централном и западном Европом, Влашку низију и Поморавље са Јадраном, Егејским и Црним морем. У граду постоји и аеродром чији прави потенцијал још увек није искоришћен. Стотине хиљада људи сваке године мора да прође кроз Ниш/поред Ниша. То да ли ће доћи у град или проћи поред њега, у највећој мери зависи од нас самих – од тога шта ће тим потенцијалним гостима бити понуђено.

Ниш са околином се одликује богатством природних ресурса, Пре свега треба истаћи: Нишку бању, Сићевачку клисуру, Јелашничку клисуру, Суву планину, спелеолошки потенцијал на челу са Церјанском пећином, пешачким стазама и излетиштима на Калафату, реку Нишаву и др. Од културних споменика довољно је поменути градску Тврђаву, остатке античког Naissusa, Медијану, ранохришћанске гробнице у Јагодин Мали, споменик на Чегру, Ћеле кулу, ране средњовековне цркве и манастире попут Латинске цркве, цркве Св. Петке, цркве св. Димитрија, манастира Св. Јован, манастира Св. Ђорђе итд.

Велики број природних атракција и културних споменика града Ниша налази се на територији општине Пантелеј. Стварање претпоставки за коришћење њихових туристичких потенцијала један је приоритета Стратегије одрживог развоја за период 2011 – 2015. Као стратешки циљеви у овој области препознати су изградња путева и инфраструктуре до и на туристичким локацијама (Церјанска пећина, Калафат, Чегар, Виник, Каменички вис...); изградња Визиторског центра на Каменичком вису; формирање туристичко-информативног центра општине Пантелеј; и развој стручних кадрова за развој туризма (у сарадњи са Природно-математичким факултетом у Нишу на коме постоји смер туризмологија).

Ове претпоставке би требало да омогуће развој *културног туризма* - уз конзервацију и презентацију археолошких налазишта из Константиновог времена, а пре свега ранохришћанских гробница у Јагодин мали; организовање туристичких посета црквама и манастирима из раног средњег века; подизање споменика Стефану Немањи у дворишту цркве Св. Пантелејмона и уређивање комплекса на Чегру. Тиме ће бити створене претпоставке и за развој *сеоског туризма*, кроз

програм ревитализације сеоских воденица и јачања смештајних капацитета у селима на територији ГО Пантелеј. Посебан значај у овој стратегији дат је стварању претпоставки за развој *рекреативног туризма и туризма посебних интереса* (екстремних спортова).

2.11.1. ПРОЈЕКТИ 2011 - 2015

2.11.1.1. Формирање туристичког инфо-центра општине Пантелеј

Једна од претпоставки за унапређење туризма на простору општине Пантелеј, јесте пројекат формирања туристичког инфо-центра. Центар ће бити лоциран у бившем објекту Дома културе, у улици Косовке девојке, на саобраћајном правцу према туристичким локалитетима (Каменичком вису, Церјанској пећини, рекреационим стазама на Калафату).

У Центру ће туристима, туристичким агенцијама и грађанима Ниша на једном месту бити доступне информације о туристичким потенцијалима општине Пантелеј у области културног туризма, туризма посебних интереса (екстремних спортова, рекреативних терена) и сеоског туризма. На истом месту ће бити могуће добити и информације везане за делатности Културног центра у простору бившег бригадирског насеља, као и за културне споменике на простору општине Пантелеј, али би то требало да постане тачка где би туристи и грађани могли да се информишу о свему ономе што се збива у општини Пантелеј.

Трошкови реализације пројекта укључивали би трошкове реконструкције објекта, набавке канцеларијске опреме (телефона, факс машине, фотокопир машине, компјутера) и рад двоје запослених. Пожељно би било да запослени буду оспособљени и за послове туристичких водича/кустоса, који би одмах могли да крену са заинтересованима до локација које желе да виде или до ранохришћанских гробница у близини Енглеског дома).

Као партнери на пројекту планирани су ТОН, спортски клубови, специјализоване туристичке агенције и тоиГ оператери, Завод за заштиту споменика културе и Народни музеј из Ниша. Временски оквир за реализацију је 2012.година, а потенцијални извори финансирања су буџет Градске Општине Пантелеј, буџет Града Ниша, Министарство за економију и регионални развој-сектор туризам, Министарство за државну управу и локалну самоуправу.

2.11.1.2. Израда визиторског центра и инфраструктуре на Каменичком вису

Овај пројекат има важну улогу у оживљавању градских излетишта, међу којима је Каменички вис једно од најважнијих.

Архитектонски пројекат визиторског центра за Каменичком вису већ постоји. Планирани објекат је спратности П+1, површине 550м² и представља комбинацију видиковца и визиторског центра. Акценат је дат терасама на којима ће бити постављени дурбини за осматрање града. Поред тераса објекат садржи и мали ресторан, вишенаменски простор, салу за предавања и пројекције, лабораторију, салу за састанке, канцеларију за запослене и санитарни чвор. У њему би требало да се одвијају активности везане за организовање “школа у природи” за децу из основних школа из Ниша (и околине), за туризам везан за екстремне и рекреативне спортове; за туристе који долазе на Каменички вис ради боравка у природи и осматрања животињских и биљних врста; као и за конгресни туризам. Постојећи објекат би требало допунити једним бројем апартмана (за захтевнију клијентелу), иако би се за смештај на Каменичком вису у углавном користили постојећи бунгалови (након њихове реконструкције)

Како Градска општина Пантелеј има висококвалитетне претпоставке да развије разноврсне облике туристичке понуде, покренута је иницијатива да се пројектују, трасирају и обележе стазе за рекреативну активност на подручју општине. Рекреативне стазе на подручју ГО Пантелеј замишљене су и пројектоване на најзначајнијим природним потенцијалима општине. Комбиноване су са историјским и културним потенцијалима и намењене грађанима свих категорија, без обзира на пол и узраст. Атрактивност рекреативних стаза, њихов мултинаменски карактер – стазе за пешачење, брдски бициклизам, мото кросеве, гарантује велики број посета туриста и спортиста из читавог региона, што ће знатно обогатити туристичку понуду Града Ниша, а самим тим и повећање прихода од туризма на локалном нивоу.

Трошкови реализације овог пројекта углавном су везани за трошкове израде нове зграде и реконструкцију постојећих бунгалова, а предлог је да се овај пројекат понуди у оквиру суседског програма са Бугарском (и да осим изградње инфраструктуре и објекте обухвати и програме размене школске деце (школе у природи), туриста заинтересованих за екстремне и рекреативне спортове; природњака итд).

2.12. ПОД-ОБЛАСТ РЕКРЕАЦИЈА:

2.12.1. ПРОЈЕКТИ 2011 - 2015

2.12.1.1. Уређење трим стазе и „бициклическог булеvara“ до Врежинског базена на десној обали Нишаве

Локација пројекта: Северни појас десне обале Нишаве од Пешачког моста до Врежинског базена

Један од планираних пројеката у оквиру стратешке теме спорт и рекреација у Стратегији одрживог развоја ГО Пантелеј јесте „Уређење трим стазе и бициклическог булеvara до Врежинског базена на десној обали Нишаве“. Циљеви овог пројекта су уређење зеленог појаса Нишаве, повезивање две рекреативне зоне у овом делу општине, као и обогаћивање спортско-рекреативног садржаја и стварање услова за масовну рекреацију грађана Ниша.

Бициклическе и трим стазе пружаће се дуж реке Нишаве уклопљене у хидротехничке заштитне обалне структуре, уз максимално поштовање постојеће флоре и амбијенталних карактеристика. Бициклическе и пешачке стазе треба повезати попречно са саобраћајницама и стамбеним зонама које су по правилу на вишим котама Дурлана и Врежине.

Ваздушна дужина сегмената пешачких и бициклических стаза износи укупно 2750 метара: од пешачког моста до моста у Пролетерској 790 метара ваздушном линијом, од моста у Пролетерској до моста на булевару Медијана 1020 метара и од моста на булевару Медијана до Врежинског моста 940 метара.

Изградњом и обележавањем трим стаза и постављањем пратећег мобилијара добиће се уређен простор на десној обали реке Нишаве, чиме ће се створити услови за масовну рекреацију становништва. Такође, овај пројекат значајно доприноси заштити животне средине, јер ће његовом реализацијом трајно бити уклоњене дивље депоније на десној обали реке Нишаве.

Временски оквир и трајање пројектних активности планирани су за период 2012-2013 година, а као партнери на пројекту били би укључени ЈП Србијаводе, Дирекција за изградњу града, Савез за рекреативни спорт и Сафари-клуб. Могући извори финансирања су ЈП Србијаводе, Министарство за омладину и спорт, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Буџет града Ниша и буџет ГО Пантелеј.

2.12.1.2. Формирање ЕКО стаза на Калафату

Један од пројеката чији је циљ развој рекреативног туризма и туризма посебних интереса јесте пројекат „Формирање Еко стаза на Калафату“. Основни резултат пројекта јесте профилисање, трасирање и обележавање стаза за рекреативну активност на подручју Градске општине Пантелеј у широј зони планине Калафат (кота 838м) - појас Каменички вис – Градац – Кнез Село. На овај начин Градска општина Пантелеј, жели да унапреди постојеће и развије нове облике туристичке понуде, али уз заштиту природних предела, амбијената и пејзажа око културно историјских споменика и очување биодиверзитета.

Да би се ови циљеви остварили, неопходно је да се, поред профилисања, трасирања и обележавања стаза, створе и претпоставке за њихово стављање у функцију – кроз промотивне активности ради повећања заинтересованости грађана Ниша и туриста, активности усмерене на промени односа локалног становништва према природним вредностима и на подизање нивоа свести грађана о активном учешћу у области заштите животне средине.

Предвиђено је да се едукативне еко стазе на подручју ГО Пантелеј крећу дуж најзначајнијих природних потенцијала општине и да воде до историјских и културних споменика у овом делу града. То ће омогућити упознавање са културно-историјским потенцијалима Градске општине Пантелеј, али и са аутентичном флором ових крајева. Оне ће бити намењене грађанима Ниша и туристима свих категорија, без обзира на пол и узраст.

Дуж ових стаза, рекреативне активности ће бити могуће упражњавати у свим временским условима. Оне су пре свега намењене за пешачење, али се могу користити и различита техничка средства (бицикли, мотори, џипови) и др.

Циљеви овог пројекта су промоција природних потенцијала општине, стварање туристичке атракције, масовна рекреација становништва, уређење, заштита природних добара и едукација у области природних вредности.

Поред туристичког и рекреативног, овај пројекат има и велики еколошки значај, јер ће његова реализација довести до трајног уклањања дивљих депонија на подручју где ће бити трасиране еко стазе.

2.13. ПОД-ОБЛАСТ: ТУРИЗАМ ПОСЕБНИХ ИЛИ СПЕЦИЈАЛНИХ ИНТЕРЕСА

Последњих година на тржишту расте потражња туриста за специфичним врстама туризма, међу којима је и авантуристички туризам. "Посебни или специјални интереси" представљају активности које се одвијају у необичном, егзотичном, удаљеном или дивљем окружењу. Учесници очекују да овладају природном средином, да побегну од свакодневног живота или једноставно воле природу и интересантне активности. То су активности које код учесника подижу адреналин и могу се поделити на рекреативно-туристичке и такмичарске. Корисник очекује да доживи одређени ниво ризика и/или узбуђења, или, с друге стране и безбедности, при чему жели првенствено да тестира своје способности у преферираној активности. Дакле, производ се заснива на активностима у природи, као и активностима које као окосницу имају дестинације препознате као културно наслеђе.

По стратегији развоја туризма у Републици Србији у овој области препознате су следеће благе и грубе активности:

Главне благе (soft) активности су:

- Камповање
- Пешачење
- Бициклизам
- Речна експедиција
- Вожња 4 x 4
- Активности везане за природу
- Јахање
- Лов¹⁰
- Риболов¹¹

Главне грубе (hard) активности су:

- Вожња кануом и кајаком
- Проучавање кањона
- Проучавање пећина
- Планински бициклизам
- Cross-country скијање
- Планинарење и пењање
- Параглајдинг
- Рафтинг
- Слободно пењање
- Џип сафари

¹⁰ Поред класичног лова постоји и могућност обуке паса за лов на дивље свиње, зечеве, фазане, јаребице и препелице, што такође може допринети развоју овог типа туризма у општини Пантелеј.

¹¹ У развоју ловног и риболовног туризма Општина Пантелеј ће сарађивати са Ловачким удружењем „Ниш“, као корисником ловишта и са „Јужном Моравом 2, д.о.о, као корисником рибарског подручја.

Углавном учесници траже неку врсту изазова и личног испуњења, при чему поштују тренд здравијег начина живота, али изражавајући бригу о заштити човекове средине.

Ниш је град у југоисточној Србији са умерено-континенталном климом, смештен на обалама реке Нишаве и Јужне Мораве, у самом средишту Балкана. Једним делом се простире на терену нишке котлине, док другим делом припада планинском и субпланинском подручју, што му даје изврсну геоморфолошку основу за развој разних врста екстремних спортова и других туристичких производа. Ниш са околином се одликује богатством природних ресурса, што даје изузетну основу за организацију активности у домену посебних или специјалних интереса у туризму током целе године. Пре свега треба истаћи: Сићевачку клисуру, Јелашничку клисуру, Суву планину, спелеолошки потенцијал на челу са Церјанском пећином, пешачким стазама и излетиштима на Калафату, реком Нишавом и др.

Елементи понуде и атракција у Нишу и на подручју ГО Пантелеј су бројни и издашни, могу се везивати за друге туристичке производе и дају основу за развој туризма посебних интереса и авантуристичког туризма у следећим областима:

Џип сафари 4x4, параглајдинг, посете неуређеним спелеолошким објектима, брдски бициклизам, мото крос вожње, речне експедиције и рафтинг, кајак - кану, пуцање из оружја, практично стрељаштво и гађање глинених голубова, планинско јахање, планинарење и пењање, авио надлетања, падобранство, проучавање кањона, фото сафари и др.

Градска општина Пантелеј је у овим облицима туризма посебних интереса препознала шансу за развој и на основу својих потенцијала плански подржава и развија велики број активности у овој области, које већ дају резултат као што су: шутинг рели, практично стрељаштво у Малчи, параглајерски светски и европски купови, регате на Нишави, џип програми – Katena Mundi – Via Militaris 4x4, здраве стазе на планини Калафат, Церјанску пећину и др. Делимично су то програми нишких спортских клубова који се баве развојем атрактивних активности посебно из области екстремних спортова. У будућности ови програми ће бити оплемењени врхунском гастрономијом, историјом и културом, комбиновани са понудама других општина, али и сређивањем и градњом нових спортских терена и инфраструктуре, ради обogaћивања свеукупне понуде општине Пантелеј и града Ниша.

У циљу организовање понуде ових активности мора се пре свега прилагодити и доградити инфраструктура ради побољшања и комбиновања понуде, али и пратећи логистички центри и центри за едукацију и стварању поузданих кадрова. Као приоритетна област потребан је један логистички центар који би се бавио логистиком за све активности и био главно упориште за стварање кадрова и осмишљавање програма, пратећи светске трендове и благовремено уводећи активности које су у складу са нашим потенцијалима.

Комбиновањем свега наведеног са потенцијалима на подручју нишког региона као што су Ђавоља варош, Стара планина, Власинско језеро, кањони, спелеолошки потенцијал, и др.. уз добро осмишљене програме тематског карактера представља озбиљну туристичко спортску понуду, која би доприносила развоју краја, запошљавању и побољшању имиџа овог дела Србије.

2.13.1. ПРОЈЕКТИ 2011 - 2015

2.13.1.1. Формирање адреналинских стаза у Малчи (уз формирање вештачке стене)

Главни циљ пројекта „Адреналински парк Малча“ је допунско уређење постојећег полигона за екстремне спортове у селу Малча, у непосредној близини Града Ниша, изградњом адреналинских стаза.

На овом полигону се већ налази регистровано стрелиште за употребу оружја у складу са Законом о оружју и муницији РС. Ово стрелиште омогућава спектар активности из области едукације са оружјем, практичног стрељаштва, ловног аспекта стрељаштва (трап), као и класичног стрељаштва са различитим оружјем.

На простору стрелишта се већ одржавају три такмичења државног нивоа у области практичног стрељаштва и једно такмичење у области гађања глинених голубова; као и тренинзи за ове дисциплине. Међутим, проблем је у томе што су потенцијали стрелишта искоришћени мали број дана у години.

Ради побољшања понуде и подизања нивоа искоришћености овог простора, пројектом је планирано формирање адреналинских стаза, које представљају скуп техничких справа и урађаја који би омогућили додатни вид забаве заинтересованима за област екстремних спортова (пењање на вештачку стену; спуштање уз помоћ котураче и ужета, прелазак преко разапетог ужета и решавање других задатака у складу са техничким могућностима стаза). Посебна атракција овог полигона биће вештачка стена која представља посебно урађен објект од тврдог материјала, приближних димензија 4 x 10 метара, који омогућава спортско и рекреативно пењање уз помоћ различитих станишта и хватишта и такмичење један на један.

Овај пројекат намењен је развоју спортске рекреације, рекреативцима различитог доба и узраста. Он је посебно намењен иностраним туристима, за које би овај полигон, уз могућности за комбиновање са другим активностима у области екстремних спортова на другим локацијама на територији општине Пантелеј, могао да град Ниш учини изузетно привлачном дестинацијом.

Изградњом адреналинског парка створиће се могућност да млади људи, жељни изазова и авантура, утроше вишак енергије на користан и здрав начин. Такође,

коришћењем једног оваквог полигона промовише се здрав начин живота, повратак природи и обогаћује туристичка понуда Града Ниша.

2.13.1.2. Израда стаза за off-road и motocross на Калафату

Имајући у виду, с једне стране, тренд раста интересовања за екстремне спортове и за туризам посебних интереса, и са друге стране, постојање одличних услова унапређење спортске рекреације и ових видова туризма на територији општине Пантелеј, као један од пројеката у стратегији одрживог развоја општине Пантелеј планирано је и прављење стаза за off-road и motocross на планини Калафат. Како на читавој територији Републике Србије постоји јако мали број адекватних стаза за бављење овим екстремним спортским дисциплинама, може се очекивати да би реализација овог пројекта привукла у Ниш велики број поклоника ових спортова из земље и иностранства.

Главне активности на пројекту укључивале би картографско дефинисање стаза, прибављање дозвола од стране ЈП Србија шуме и Завода за заштиту природе, чишћење стаза, њихово обележавање и сигнализација, усклађивање података са тереном и важећим правилницима у ауто мото спорту, промотивне активности у земљи и иностранству и медијска презентација пројекта кроз неколико промотивних вожњи.

2.13.1.3. Трекинг стаза „Срећково врело“ (Каменица – Доњи и Горњи Матејевац)

Пројекат „Трекинг стаза Срећково врело“ – Каменица, Доњи и Горњи Матејевац је пројекат који има за циљ да унапреди програме за развој спортске рекреације, екстремног спорта и туризма посебних интереса на подручју Градске општине Пантелеј и Града Ниша.

Стаза је намењена онима који се баве планинарењем и екстремним спортовима. Стаза је планинско-кањонског карактера и она спаја еко стазе на источном делу планине Калафат, са Срећковим врелом на западном делу изнад села Каменице.

Активност којима би се реализовао пројекат су дефинисање и пројектовање стаза, израда техничког пројекта, изградња стаза, набавка опреме и низ промотивних активности.

Допунски значај овог пројекта огледа се и у томе што би он могао да допринесе презентацији културно-историјских потенцијала на простору Града Ниша (Чегар, црква Св.Петка, Латинска црква, Манастир Св. Јован, Манастир Св. Ђорђе).

Партнери који би допринели ефикасној реализацији планираних пројектних активности су Сафари клуб Ниш, ТОН, Месна заједница Каменица, Месна заједница Доњи и Горњи Матејевац, ЈП Србијашуме, Завод за заштиту природе, Завод за заштиту споменика културе. Потенцијални извори финансирања су Министарство економије и регионалног развоја – сектор за туризам, Министарство спорта, локална самоуправа.

2.13.1.4. Установљење логистичког центра у Малчи за праћење активности у читавом пределу у коме се одвијају екстремни спортови

Једна од неопходних претпоставки развоја спортско-рекреативних активности, екстремних спортова и туризма посебних интереса на територији општине Пантелеј, јесте формирање јединственог логистичког центра који би било лоциран у простору постојећег полигона за екстремне спортове у Малчи.

Основне функције овог центра биле би безбедоносна и делом организациона, приликом извођења програма из области спортске рекреације, екстремног спорта и туристичких активности на Калафату, Сићевачкој и Јелашничкој клисури, у оквиру спелеолошког градског комплекса, на Сувој планини, Селичевици и на реци Нишави.

У Центру би се водила евиденција спроведених активности, одређивале смернице и процедура за реализацију планираних активности, у циљу побољшања организације и безбедоносних процедура. Логистички центар би био опремљен радио везом која би омогућила праћење екипа на терену. Преко оваквог центра грађанима Ниша, читавог региона али и Републике биле би доступне информације о рекреативним садржајима у Нишу, као и о начину пријављивања за различите активности.

Кроз Центар би била омогућена интервенција и ангажовање потребних кадровских и организационих капацитета у случају непланираних дешавања и незгода на терену, као и вођење базе и анализе таквих ситуација ради предузимања будућих превентивних мера. У логистичком центру биће могуће добити и низ других корисних и потребних информација учесницима активности као што су: подаци о временским приликама, висина снежног покривача, температуре, ниво подземних вода у пећинама, ниво Нишаве, врста и број пријављених програма преко викенда и начин укључења и доступност истих грађанима и сл.

За формирање Логистичког центра неопходно је реализовати следеће активности: дефинисање надлежности, прављење плана једоспратног објекта величине до 100 м², грађевински радови на објекту, набавка потребне опреме, запошљавање двоје (на почетку) до четворо обучених људи, едукација и промотивне активности.

САДРЖАЈ

Увод.....	стр. 3
1.1. Основни подаци о ГО Пантелеј	стр. 7
1.2. Градска општина Пантелеј – орган локалне самоуправе.....	стр. 8
1.2.1. Буџет општине Пантелеј 2005 – 2010.....	стр. 10
1.2.2. Услужни центар градске општине Пантелеј.....	стр. 12
1.2.3. Одговорност ГО Пантелеј (надлежности).....	стр. 13
1.3. Људски ресурси – становништво општине Пантелеј	стр. 15
1.4. Инфраструктурни ресурси.....	стр. 23
1.4.1. Путна и железничка инфраструктура.....	стр. 23
1.4.2. Радне зоне.....	стр. 24
1.4.3. Посебна зона - Комплекс касарне „Пантелеј“	стр. 25
1.4.4. Енергетика.....	стр. 26
1.4.4.1. Електроенергетика.....	стр. 26
1.4.4.2. Гасификација.....	стр. 27
1.4.4.3. Топлификација.....	стр. 27
1.4.5. Водоснабдевање.....	стр. 27
1.4.6. Канализација.....	стр. 29
1.4.7. Градска депонија и управљање отпадом	стр. 30
1.4.8. Јавни објекти на територији ГО Пантелеј.....	стр. 31
1.5. Пољопривредни ресурси.....	стр. 31
1.5.1. Пољопривредна површина.....	стр. 32
1.5.2. Пољопривредна газдинства.....	стр. 33
1.5.3. Пољопривредно становништво.....	стр. 34
1.5.4. Услуге за пољопривреднике.....	стр. 35
1.5.5. Пољопривредна производња.....	стр. 35
1.5.5.1. Ратарство – производња.....	стр. 35
1.5.5.2. Пољопривредна производња: повртарство.....	стр. 36
1.5.5.3. Воћарство – производња.....	стр. 36
1.5.5.4. Сточарство – Преглед сточног фонда.....	стр. 38
1.5.6. Прерађивачки капацитети.....	стр. 39
1.5.7. Удружења.....	стр. 39
1.6. Привредни ресурси.....	стр. 40
1.7. Туристички ресурси	стр. 43
1.7.1. Природни локалитети.....	стр. 43
1.7.2. Споменици културе.....	стр. 46
1.8. Образовање.....	стр. 50
1.9. Здравствена заштита.....	стр. 50
1.10. Култура.....	стр. 51
1.11. Спорт.....	стр. 52
1.11.1. Спортске манифестације.....	стр. 52

2. ВИЗИЈА РАЗВОЈА, СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТИ, СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ И ПРОЈЕКТИ.....	стр. 54
2.1. Однос циљева и пројеката Стратегије развоја ГО Пантелеј према Стратегији развоја града Ниша.....	стр. 56
2.2. Област: инфраструктура.....	стр. 60
2.2.1. Пројекти: инфраструктура 2011 – 2015.....	стр. 61
2.2.1.1. Инфраструктурно опремање постојеће привредне зоне „Исток“.....	стр. 61
2.2.1.2. Изградња северног нишког руралног прстена (повезивање насеља Бранко Бјеговић, Хума, Бренице, Каменице, Доњег и Горњег Матејевца, Кнез Села и Малче).....	стр. 62
2.2.1.3. Изградња пута до Церјанске пећине.....	стр. 63
2.3. Област: просторно планирање.....	стр. 64
2.3.1. Пројекти: просторно планирање 2011 – 2015.....	стр. 65
2.3.1.1. Израда регулационог плана нове привредне зоне „Исток“.....	стр. 65
2.4. Област: пољопривреда.....	стр. 66
2.4.1. Пројекти: пољопривреда 2011 – 2015.....	стр. 67
2.4.1.1. Оснивање производно-едукативног центра за развој воћарско-виноградарске производње у селу Каменица.....	стр. 67
2.4.1.2. Успостављање огледних демонстрационих фарми за овчарство и козарство.....	стр. 68
2.4.1.3. Програм помоћи ГО Пантелеј у брендирању воћарства и виноградарства.....	стр. 69
2.4.1.4. Развој програма здраве хране на територији општине Пантелеј.....	стр. 70
2.4.1.5. Изградња сточне пијаце код Горње Врежине.....	стр. 71
2.4.1.6. Пројекат развоја сеоског туризма на подручју ГО Пантелеј кроз реконструкцију сеоских воденица (Доњи Матејевац у подножју Чегра).....	стр. 72
2.5. Област: економија/предузетништво/финансије.....	стр. 73
2.5.1. Пројекти: економија/предузетништво/финансије: 2011 – 2015.....	стр. 74
2.5.1.1. Јачање капацитета Центра за предузетништво.....	стр. 74
2.5.1.2. Пројекат развоја Дома старих заната.....	стр. 75
2.6. Област: култура.....	стр. 76
2.6.1. Пројекти: култура 2011 – 2015.....	стр. 77
2.6.1.1. Отварање културног центра општине Пантелеј (реконструкција бившег бригадирског насеља, ул.Косовке девојке број 6).....	стр. 77
2.6.1.2. Подизање споменика Стефану Немањи у дворишту цркве Св.Пантелејмона.....	стр. 78
2.6.1.3. Установљење Природњачког музеја на простору општине Пантелеј.....	стр. 79
2.7. Област: заштита животне и природне средине.....	стр. 80
2.7.1. Пројекти: заштита животне и природне средине 2011 – 2015.....	стр. 81
2.7.1.1. Израда пројекта санације дивљих депонија.....	стр. 81
2.7.1.2. Израда катастра загађивача.....	стр. 82
2.8. Област: образовање.....	стр. 83
2.8.1. Пројекти: образовање 2011 – 2015.....	стр. 84
2.8.1.1. Установљење Школе у природи на Каменичком вису.....	стр. 84

2.9. Област: здравствена политика.....	стр. 85
2.9.1. Пројекти: здравствена политика 2011 – 2015.....	стр. 86
2.9.1.1. Караван здравља.....	стр. 86
2.9.1.2. Уређење простора у оквиру болнице (санаторијума) у Кнез Селу.....	стр. 86
2.10. Област: Социјална политика.....	стр. 87
2.10.1. Пројекти: социјална политика 2011 – 2015.....	стр. 89
2.10.1.1. Пројекти подршке рањивим групама.....	стр. 89
2.11. Област: туризам.....	стр. 90
2.11.1. Пројекти: туризам 2011 – 2015.....	стр. 91
2.11.1.1. Формирање туристичког инфо-центра општине Пантелеј.....	стр. 91
2.11.1.2. Израда визиторског центра и инфраструктуре на Каменичком вису.....	стр. 92
2.12. Под-област: рекреација.....	стр. 93
2.12.1. Пројекти: рекреација 2011 – 2015.....	стр. 93
2.12.1.1. Уређење трим стазе и „бициклистичког булевара“ до Врежинског базена на десној обали Нишаве.....	стр. 93
2.12.1.2. Формирање ЕКО стаза на Калафату.....	стр. 94
2.13. Под-област: туризам посебних или специјалних интереса.....	стр. 95
2.13.1. Пројекти: туризам специјалних интереса 2011 – 2015.....	стр. 97
2.13.1.1. Формирање адреналинских стаза у Малчи (уз формирање вештачке стене).....	стр. 97
2.13.1.2. Израда стаза за off-road и motocross на Калафату.....	стр. 98
2.13.1.3. Трекинг стаза „Срећково врело“ (Каменица – Доњи и Горњи Матејевац).....	стр. 99
2.13.1.4. Установљење логистичког центра у Малчи за праћење активности у читавом пределу у коме се одвијају екстремни спортови.....	стр.100
Садржај.....	стр. 101